

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MAHALLİ İDARELER VE YERİNDEN YÖNETİM BİLİM DALI

**TÜRKİYE'DE YEREL YÖNETİMLERİN KÜLTÜR
POLİTİKALARI ve KÜLTÜREL BELEDİYECİLİK**

Yüksek Lisans Tezi

GÖRGÜN ÖZCAN

İstanbul, 2011

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MAHALLİ İDARELER VE YERİNDEN YÖNETİM BİLİM DALI

**TÜRKİYE'DE YEREL YÖNETİMLERİN KÜLTÜR
POLİTİKALARI ve KÜLTÜREL BELEDİYECİLİK**

GÖRGÜN ÖZCAN

Danışman: YRD.DOÇ.DR. KEMAL ÖZDEN

İstanbul, 2011

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜNE

Tez Onay Belgesi

Enstitümüz İşletme Anabilim Dalı, Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim (Tezli) Yüksek Lisans programı öğrencisi **Görgün ÖZCAN**'ın "TÜRKİYE'DE YEREL YÖNETİMLERİN KÜLTÜR POLİTİKALARI VE KÜLTÜREL BELEDİYECİLİK" adlı tez çalışması Enstitümüz Yönetim Kurulunun 29.06.2011 tarih ve 2011/07 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından **oybirliği / oyçokluğu** ile Yüksek Lisans Tezi olarak **kabul** edilmiştir.

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

Tez Savunma Tarihi : 16.08.2011

- 1) Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Kemal Özden
- 2) Jüri Üyesi : Prof. Dr. Gülümser Unkaya
- 3) Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. M. M. SEVENÇAM

Not: Öğrencinin Tez savunmasında **Başarılı** olması halinde bu form imzalanacaktır. Aksi halde geçersizdir.

İsim ve Soyadı :Görgün ÖZCAN
Anabilim Dalı :İşletme
Programı :Mahalli İdareler Ve Yerinden Yönetim
Tez Danışmanı :Yrd. Doç. Dr. Kemal ÖZDEN
Tez türü ve Tarihi :Yüksek Lisans, Haziran, 2011
Anahtar Kelimeler :Kültür, Kent, Kültür Politikası, Yerel Yönetimler,
Kültürel Belediyecilik, Avrupa Kültür Başkentleri.

ÖZET

TÜRKİYE'DE YEREL YÖNETİMLERİN KÜLTÜR POLİTİKALARI VE KÜLTÜREL BELEDİYECİLİK

Kültür, toplumların geçmişten bugüne biriktirdikleri bilim, dil, sanat, felsefe, örf ve adetlerin bütünüdür. İnsanı içinde yaşadığı topluma bağlayan bütün davranış ve düşünüş biçimleri, tarih içinde oluşan değer kalıpları kültürün içinde kendine yer bulur. Fertlerin toplum halinde yaşaması için kurallar belirlenirken, gerek merkezi yönetim gerekse yerel yönetimler tarafından kültür alanını şekillendirecek kültür politikalarına da ihtiyaç duyulur.

Belediyelerin sadece altyapı faaliyetleri, yürüten yerel örgütler olduğu şeklinde yerleşik algının değişmesiyle bu konudaki toplumsal talepler de farklılaşmaya başlamıştır. Bu doğrultuda belediyelerin sosyal ve kültürel alanlarda sunduğu hizmetler çeşitlenerek artış göstermiş, fiziki ve sosyal belediyeciliğin yanında kültürel belediyecilik de bir kavram olarak oluşmaya başlamıştır. Kültürü, sosyal belediyecilik alanının bir alt başlığı olarak ele alan anlayış yerini, kültürel belediyeciliğin fiziki ve sosyal belediyeciliği tamamlayan bir olgu olduğu düşüncesine terk etmeye başlamıştır.

Bu çalışmada yukarıdaki perspektiften bakılarak kültür politikası, medeniyet ve kalkınma kavramları ele alınmış, kent kültürü bağlamında yerel kalkınma dinamiği olarak kültürün önemi vurgulanmıştır. Konuya giriş teşkil etmesi nedeniyle yerel yönetimlerin tarihi gelişimi, bugünkü durumu ve yerel yönetimlerde kültüre ilişkin yasal ereve ortaya konulmuştur. Kültürel belediyecilik çerçevesinde belediyelerin kültürel faaliyetleri ana başlıklar halinde açıklanmıştır. AB yelik süreci Türkiye’de kültür politikalarının yerelleşmesini gerekli kılmaktadır. AB’nin kültür politikasının merkezinde, kültürün yerelleşmesi, kültürel çeşitliliğin desteklenmesi, toplumun bütün kesimlerinin kültürel faaliyetlere eşit katılımının sağlanması sanatın ve yaratıcılığın desteklenmesi yer almaktadır. Türkiye’nin yerel kltr politikalarına doğrudan etkisi nedeniyle AB kltr mktesebatı da alışmada ele alınmıştır.

Name and Surname :Görgün ÖZCAN
Maine Branch :Business Administration
Programme :Local Governments and Management
Thesis Advisor :Asst. Prof. Kemal ÖZDEN
Thesis Type and Date :Master Thesis, Jun, 2011
Key Words :Culture, City, Cultural Policy, Local
Goverments, Cultural Municipalitism, European Capital Of Culture.

ABSTRACT

THE CULTURAL POLITICS OF LOCAL GOVERNMENTS IN TURKEY AND CULTURAL MUNICIPALITISM

Culture represents science, language, art, philosophy, and customs that societies cumulate from the past till today. All arguments and behavioural patterns that connect one to the society he lives within, and values that form without history find themselves a spot within culture. Central and local governments must determine their cultural politics to embody their cultures as an individual is in need policies in order to live within a society

Local services that aren't formed with this conscious are limited with the contribution they can give the city and those that reside in it. Since the thought that municipalities aren't just bodies that implement infrastructural operations have changed, so has the demands of society. In accordance, besides the physical and social aspects of municipalities the cultural aspects have started to form about too. The cultural aspect of municipalities should be assessed as part of a whole with the physical and social aspects, rather than evaluated as a subtitle This paper use the above perspective to discuss cultural politics, civilisation and development and also focuses on the importance of culture in the local development dynamics.

This thesis also touches upon the cultural policy, civilization and development of local governments, their states today and the legal development policies they have addressing culture. The cultural operations within the cultural municipalities are dealt with under main headings. Cultural services have been localised through the support of cultural differences, the localisation of cultures, the effort of creating people from all backgrounds to participate in cultural activities, and the importance that art and creativity has on the acceleration of Turkey's process to join the European Union. The EU cultural programs have also been mentioned in this thesis in terms of its effect on Turkish cultural politics.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖZET	i
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	v
TABLO LİSTESİ	x
GRAFİK LİSTESİ	x
KISALTMALAR	xı
1. GİRİŞ	1
1.1. Konunun Önemi	1
1.2. Araştırmanın Amacı ve Hipotez	3
1.3. Araştırmanın Kapsamı ve Araştırma Düzeni	5
1.4. Araştırmanın Yöntemi ve Kaynaklar	7
2. YEREL KALKINMA AÇISINDAN KÜLTÜR KAVRAMI ve KÜLTÜR POLİTİKALARI	8
2.1. Giriş	8
2.1.1. Kültür Kavramının Tanımı ve Tarihsel Gelişimi	8
2.1.2. Kültür Teorileri ve Kültür Tanımlarının Gruplandırılması ..	12
2.2. Kültür ve Medeniyet	15
2.2.1. Kent, Kültür ve Medeniyet	15
2.2.2. Kavram olarak Kültür ve Medeniyetin Karşılaştırılması	16
2.3. Kültür ve Kalkınma	19
2.3.1. Genel Olarak	19
2.3.2. Kalkınma Kavramının Ekonomik Büyümeden Ayrışması ..	19

2.3.3. Yeni Kalkınma Karesi Anlayışı.....	21
2.3.4. Kent Kültürü ve Yerel Kalkınma Açısından Kültür	23
2.3.4.1. Kent Kültürü	24
2.3.4.2. Yerel Kalkınma Yönetimi Açısından Kültür	26
2.4. Kültür Politikasının Tanımı ve Türkiye’de Kültür Politikası	29
2.4.1. Genel Olarak.....	29
2.4.2. Kültür Politikasının Tanımı	30
2.4.3. Türkiye’de Kültür Politikası	31
2.4.3.1. Türk Anayasalarında kültürle ilgili düzenlemeler.....	35
2.4.3.2. Kültür Bakanlığının Kurulması ve İlgili Mevzuat	39
2.4.3.3. Türkiye’de Merkezi Yönetim Kültür Harcamaları	41

3. YEREL YÖNETİMLER ve YEREL YÖNETİMLERDE KÜLTÜR

POLİTİKALARININ DAYANAKLARI	44
3.1. Yerinden Yönetim ve Yerel Yönetim Kavramı.....	44
3.1.1. Yerinden Yönetim	44
3.1.2. Yerel Yönetim	45
3.1.3. Türkiye’de Yerel Yönetim Birimleri	47
3.2. Yerel Yönetimlerin Tarihsel Gelişimi	47
3.2.1. Genel Olarak.....	47
3.2.2. Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Tarihi	48
3.3. Yerel Yönetimlerin Kültür Hizmetleri	50
3.3.1. İl Özel İdarelerinde Kültür Hizmetleri	51
3.3.2. Köy Yerel Yönetiminin Kültür İşlevleri.....	53
3.3.3. Belediyelerde Kültür Hizmetleri	54
3.4. Belediyelerde Kültürel Faaliyetlerin Yasal dayanakları	55
3.4.1. 1580 Sayılı Mülga Belediye Kanunu.....	55
3.4.2. 5393 Sayılı Belediye Kanunu	56
3.4.3. 3030 Sayılı Mülga Büyükşehir Belediye Kanunu	58
3.4.4. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu	58

3.4.5. Yönetmelikler.....	59
3.4.5.1. Belediyelerde Kültürel Faaliyetlere Gönüllü Katılım .	59
3.4.5.2. Kültür ve Turizm Bakanlığınca Yerel Yönetimlerin, Derneklerin, Vakıfların ve Özel Tiyatroların Projelerine Yapılacak Yardımlara İlişkin Yönetmelik	60
3.5. Merkezi Yönetim Kültür Hizmetlerinin Yerel Yönetimlere Devri Girişimleri.....	61
3.5.1. Kamu Yönetimi Reform Kanunu Girişimi	62
3.5.2. Kültür ve Turizm Bakanlığının Bazı Taşra Kuruluşlarının İl Özel İdareleri ve Belediyelere Devrine İlişkin Kanun Tasarısı .	63

4. TÜRKİYE'DE KÜLTÜREL BELEDİYECİLİK, UYGULAMA ALANLARI ve AB-TÜRKİYE İLİŞKİLERİNİN YEREL KÜLTÜR YÖNETİMİNE ETKİSİ	64
4.1. Bütüncül Belediyecilik Kapsamında Kültürel Belediyecilik	64
4.1.1. Kültürel Belediyecilik ve Sosyal Belediyecilikten Ayrışması	65
4.1.2. Kültürel Belediyeciliği Gerekli Kılan Sebepler	70
4.1.3. Belediyelerin Kültürel Hizmetlerin Yürütülmesinde Karşılaştığı Sorunlar	71
4.2. Kültürel Belediyeciliğin Uygulama Alanları Olarak Belediyelerin Kültür Hizmetleri	76
4.2.1. Kültür Merkezleri	77
4.2.2. Kütüphane Hizmetleri	78
4.2.3. Müzeler	79
4.2.4. Kitap Fuarları ve Yayın Faaliyetleri	79
4.2.5. Kültür gezileri	80
4.2.6. Sinema Etkinlikleri	81
4.2.7. Tiyatrolar	81
4.2.8. Sanat ve Meslek Edindirme Kursları	83

4.2.9. Kültür Sanat Festivalleri	85
4.2.10. Diğer Faaliyetler	85
4.3. Kültürel Belediyecilik rneği Olarak Sultanbeyli Belediyesi... ..	86
4.3.1. Giriş	86
4.3.2. Sultanbeyli'nin Tarihi Geğmişi ve Bugünün Panoraması.. ..	87
4.3.3. Sultanbeyli Belediyesinin Kültürel Faaliyetleri	88
4.4. Yerel Yönetimlerin Kültür Politikası Açısından AB Türkiye	
İlişkileri	93
4.4.1. Avrupa Kentsel şartı	94
4.4.2. AB lkelerinde Yerel Yönetimlerin Kültürel Hizmetleri	97
4.4.2.1. Avrupa lkelerinin Kültür Btęeleri	97
4.4.2.2. AB lkelerinde Yerel Yönetimlerin Kültür	
Hizmetleri	100
1. İtalya	100
2. Almanya	102
3. Belęika	102
4. İsveç	103
5. Macaristan	103
6. Fransa	104
7. İspanya	104
8. Bulgaristan	104
9. Hollanda	104
10. Norveç	105
4.4.3. AB ile Türkiye Arasında Katılım Müzakereleri ve Eğitim ve	
Kültür Faslı	105
4.4.4. Avrupa Birliğinde Kültüre İlişkin Uygulamalar	106
4.4.4.1. Avrupa Kültür Başkentleri (ECOC)	106
1. Genel Bakış	106
2. İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Projesi	107
4.4.4.2. Yerel Kültür Politikaları İçin Stratejiler Projesi	111

4.4.4.3. Avrupa Birliği Kültür Programı	112
4.4.4.4. Avrupa Birliği Kültür dlleri	112
5. SONUÇ	114
KAYNAKÇA	122

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Cumhuriyetin Başlangıç Dönemi Kültürel Kronolojisi	33
Tablo 2. İdari Ve Fonksiyonel Sınıflandırmaya Göre Kültür ve Turizm Bakanlığının Genel Bütçeden Aldığı Pay (%)	42
Tablo 3. Büyükşehir Belediyelerinin Yaygın Eğitim Faaliyetleri (2005–2006)	84
Tablo 4. Kişi Başına Düşen Kültür Harcamalarının Avrupa Ülkeleri İle Karşılaştırılması	99

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1. Kültür ve Turizm Bakanlığının Genel Bütçeden Aldığı Pay	41
Grafik 2. Kültür ve Turizm Bakanlığı Bütçesinin Genel Bütçeye Oranı	41
Grafik 3. Avrupa Ülkeleri ve Türkiye’de Kültür Bakanlıklarının Bütçe Rakamları	98
Grafik 4. Avrupa Ülkeleri ve Türkiye’de Kişi Başına Düşen Kültür Harcaması	98

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABGS	: Avrupa Birliği Genel Sekreterliği
AKB	: Avrupa Kültür Başkenti
APA Derneği)	: American Psychological Association (Amerikan Psikoloji
Bkz.	: Bakınız
bs.	: Baskı
C.	: Cilt
CRR	: Cemal Reşit Rey Konser Salonu
çev.	: Çeviren
ECOC	: European Capital Of Culture (Avrupa Kültür Başkentleri)
ed.	: Editör
hz.	: Hazırlayan
İBB	: İstanbul Büyükşehir Belediyesi
İİBF	: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İGE	: İnsani Gelişmişlik Endeksi
İGR	: İnsani Gelişme Raporu
KTB	: Kültür ve Turizm Bakanlığı
M.	: Miladi
md.	: Madde
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MESS	: Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası
M..	: Marmara niversitesi
s.	: Sayfa
S.K.	: Sayılı Kanun

- SBA : Sosyal Bilimler Ansiklopedisi
- TBB : Türkiye Belediyeler Birliği
- TBMM : Türkiye Büyük Millet Meclisi
- T.C. : Türkiye Cumhuriyeti
- t.y. : Tarih Yok
- UNESCO : United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu)
- UNDP : United Nations Development Programme (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı)

1. GİRİŞ

1.1. Konunun Önemi

Tarih içerisinde yaratılan bir anlam ve önem sistemi, inançlar ve adetlerin bütününü içerecek şekilde insan yaşamını anlamının ve düzenlemenin bir yolu olarak kültür (Parekh, 2002, s.184), toplumun içinde nefes aldığı atmosferi, hayatını sürdürdüğü gök kubbesidir. Fiziki çevre konusunda duyarlılığın artırılması için yoğun çabalar sarf edilen günümüzde, toplumun içinde nefes alarak canlılığını sürdürdüğü kültürel çevre için de benzer duyarlılık alanları oluşturmak gerekmektedir. Günümüzde iletişim teknolojilerinde yaşanan hızlı değişim ve gelişmeler sonucunda bilgiye erişim saniyelerle ifade edilecek derecede hızlanmıştır. Ancak bu popüler bilgi, kültürel alanı sığlaştırarak içinin boşalmasına ve tanımının zorlaşmasına neden olmaktadır. Bu nedenle yöneticilerin, ait oldukları toplumun fertlerine, kendi inanç ve değer yargılarından beslenen kültür programlarını sunma ve kültürel duyarlılıkları artırma görevleri bulunmaktadır.

Kültürün toplumsal kalkınmanın temel dinamiklerinden olması, yukarıda belirtilen görevi daha da önemli kılmaktadır. John Howkins, merkezinde yönetim kavramının bulunduğu yeni kalkınma karesinin üç tarafına, refahı yaratmak için ekonomi, oluşan refahın dağıtımını için sosyal gereklilikler ve içinde yaşanan fiziki çevreye karşı sorumluluklarımızı yerleştirirken; insani kalkınma bilincinin artması ve yönetimin tüm katmanları arasında köprü görevi görmesi için dördüncü ve en önemli görevi kültüre vermektedir (Toksöz, 2010, s.186). Bu yaklaşımın doğal sonucu olarak kültür, tüm toplumsal gereksinimleri etkilerken, bunların toplum içindeki önem sıraları ve konuları hakkında belirleyici olmaktadır.

Toplumun her katmanını ve bireylerin yaşam biçimlerini önemli ölçüde etkileyen kültürle ilgili kavramsal düzeydeki yaklaşımların ve tartışmaların önemi açıktır. Kavramsal yaklaşımların yanı sıra fonksiyonel açıdan kültür politikalarının ne şekil alacağı da bugünün dünyasında önemli hale gelmiştir. İlgili literatürde kültür kavramının tanımı konusunda karşılaşılan çeşitlilikten,

bu kavramın tanımının ne derece zor olduğu anlaşılmaktadır. Bu yüzden kültür kavramını statik tanım kalıplarının parantezi içine almak yerine, toplum hayatının somut ve yaşayan dinamikleriyle yorumlamak daha doğru bir yöntem olarak belirlemektedir.

Toplum, bütün halinde ve yaşayan bir organizma olarak hayatiyetini sürdürmektedir. Bu canlı organizmanın diğler toplumlarının kültürlerinden etkilenmesi veya onları etkilemesi kaçınılmazdır. Farklı kültürlerin birbirini etkilemesi şeklinde gerçekleşen *kültürleşme* süreçleri toplumların sahip oldukları kültürel zenginliğin oluşmasında önemli pay sahibidir. Bu çerçevede gündeme gelen kültür değişmelerinin anlaşılabilmesi ve kültür politikalarının oluşturulması için folklor, müzik, resim, sözlü ve yazılı edebiyat gibi pek çok araçla birlikte, arkeolojik ve mimari kalıntılar, geçmişin yazıya aktarılan resmi kaynakları olarak arşiv belgeleri ve kütüphanelerden yararlanılması önem arz etmektedir.

Bu açıdan bakıldığında, Anadolu yarımadası coğrafi konumu ile geçiş noktasında bulunması nedeniyle önemli bir *kültürleşme* alanı olarak göze çarpmaktadır. Bin yıllarla ifade edilen tarihi geçmişi barındıran Anadolu coğrafyası, zaman içinde var ederek yaşattığı pek çok farklı kültürü harmanlayarak bu günlere aktarmıştır. Türkiye'nin sahip olduğu bu muhteşem kültür hazinesinin merkezi yönetimin bürokratik anlam dünyası içinde yönetilmesi kolay görünmemektedir. Dolayısıyla, geçmişten bu güne devam eden bu kültürel ilerleme ve kültürel çeşitlilik yerel yönetimleri zorunlu olarak kültürle ilişkili kılmaktadır. Bu çeşitlilik ve zenginliği içeren kültürel alanın canlılığını sürdürerek gelişmesi için, yerelle doğal olarak var olan bağlarının kurumsal altyapılar oluşturularak desteklenmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda toplumsal farkındalık yaratma yönünde yapılacak çalışmalarda, demokrasinin beşiği kabul edilen yerel yönetimlere önemli görevler düşmektedir. Hemşerilerinin yönetime katılımı için değişik mekanizmalar sunabilen yerel yönetimler bu konunun asli muhatapları haline getirilmeli, bu yolla kültürel alanda toplumsal farkındalık bilinci yükseltilmelidir.

Yerel yönetimlerin kültürel alandaki işlevlerinin yüzeysellikten kurtarılması ve belli bir muhteva ve derinlik kazanması için konu hakkında yapılacak akademik araştırma ve çalışmaların artırılması gerekmektedir. Yerel yönetimlerin genel fonksiyonlarını ele almanın ötesinde, özel olarak yerel yönetimlerde kültür politikalarını konu edinen makale düzeyini aşan akademik çalışma bulunmamaktadır. Bu nedenle konunun gelişen yeni yerel yönetim anlayışları ve kültürel belediyeçilik bağlamında daha geniş çerçevede ele alınması gerekmektedir. Bu ihtiyaçtan hareketle Türkiye’de yerel yönetimlerin kültür politikalarının ve merkezi yönetimlerin bu politikalar üzerindeki vesayetçi etkisinin araştırılması, yeni bir kavramsal çerçevede kültürel belediyeçilik tartışmalarına zemin hazırlayacaktır.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Hipotez

Günümüzün yönetim anlayışında, vatandaşların kendilerine en yakın birim aracılığıyla hizmete erişmesi şeklinde tarif edilen *subsidiarity* ilkesinin genel kabul görmesi nedeniyle merkezi yönetimlerin yetkileri, yerel yönetimler lehine azalmaktadır. Türkiye’nin yaklaşık üç asırdır sürdürdüğü batılı ve modern bir toplum olma idealinin son adımı olarak AB ile yürütülen tam üyelik görüşmeleri ile tarama ve müzakere süreçleri de yerel yönetimlerinin işlevlerinin artırılması yolunda yapılan girişimleri hızlandırmıştır.

Diğer müzakere başlıklarında olduğu gibi eğitim ve kültür alanında da AB üyelik süreci Türkiye’de kültür politikalarının yerelleşmesini zorunlu kılmaktadır. AB’nin kültür politikasının merkezinde, kültürün yerelleşmesi, kültürel çeşitliliğin desteklenmesi, toplumun bütün kesimlerinin kültürel faaliyetlere eşit katılımının sağlanması sanatın ve yaratıcılığın desteklenmesi yer almaktadır. Tüm bu faaliyetler öncelikli olarak yerel yönetimlerin sorumluluğundadır.

Ekonomik gelişmeyi ve toplum bilincinin oluşmasını teşvik eden kültürel politikalar, eğitimin de vazgeçilmez bir parçasıdır. Kültürel çalışmalar toplumsal ilişkilere katılımı etkin rol oynarken, toplumun engelli

kesimlerinin sosyal yenilenmesine yardımcı olmaktadır. Kültür; kentsel politikaların, insan haklarının tesisinin ve kentlerde yaşamın kalitesinin artırılmasının temel taşıdır. Bu nedenle kentsel yaşamı yöneten ve örgütleyen idari organlar olarak yerel yönetimler ve belediyeler bir takım kültürel işlevleri kaçınılmaz olarak yüklenmelidir.

Kent sadece bayındırlık eserlerinden ibaret mekansal bir alan değildir. Kent içinde yaşayanlarla birlikte organik ve kültürel bir varlıktır. Kentli olmak ise kent kültürünün bir parçası olarak o kültürü yaşatmayı ve geleceğe yansıtmayı gerekli kılar. Kentin ve kentlinin bu özellikleri yerel yönetimlerin politika ve önceliklerinin belirlenmesinde dikkate alınmalıdır. Yapılan tüm yerel hizmetler, kültürel bir varlık olan kentnin perspektifinden kentliye sunulmalıdır. Bu bilinçle üretilmeyen yerel hizmetlerin kente ve kentliye katkısı sınırlı düzeyde kalacaktır.

Belediyelerin sadece altyapı faaliyetleri, imar ve zabıta hizmetleri yürüten yerel örgütler olduğu şeklinde yerleşik algının değişmeye başlamasıyla bu konudaki toplumsal talepler de farklılaşmaya başlamıştır. Bu doğrultuda belediyelerin sosyal ve kültürel alanlarda sunduğu hizmetler çeşitlenerek artış göstermiştir.

Önceleri büyük kentlerde ve kentnin merkezi yerleşim alanlarında konumlanan kültür merkezleri, belediyelerin ve özel idarelerin ortak çalışmalarıyla kentnin kenar semtlerinde de inşa edilmeye başlamıştır. Bu şekilde açılan kültür merkezlerinde yapılan kültürel faaliyetlerin artmasıyla kültürel hizmetler belediyelerin önemli faaliyet alanlarını oluşturur hale gelmiştir. Kültür hizmetlerinin artışı başlangıçta düşük düzeyde olan bu hizmetlere olan talebin giderek artmasına sebep olmuştur. Kültürü fonksiyonel anlamda sadece kentnin merkezinde yaşayanların yararlandığı bir alan olmaktan çıkaran gelişmelerle, fiziki ve sosyal belediyeciliğin yanında kültürel belediyecilik de bir kavram olarak oluşmaya başlamıştır.

Kültürel belediyecilik sosyal belediyeciliğin alt kümesi değildir. Kültürel belediyeciliği sosyal belediyeciliğin parçası olarak algılamak yerine,

fiziki, sosyal ve kültürel belediyeciliği birbirinden bağımsız fakat birbirini bütünleyen yönetim anlayışları olarak kabul etmek durumundayız. Kültürü, sosyal belediyecilik alanının bir alt başlığı olarak ele alan anlayışın düzeltilmesi ve kültürel belediyeciliğin olması gereken vurguyu içerecek şekilde bütüncül bir yaklaşımla, fiziki ve sosyal belediyeciliği tamamlayacak şekilde ele alınması gerekmektedir.

Kültürel belediyeciliğin sadece konserler düzenlemek, şenlikler tertip etmek olarak da algılanmaması gerekir. Kültürel belediyecilik var olan kent kültürünün canlılığını koruması ve yeni kurulan kentsel mekanlarda bunun oluşturulması noktasında önemli işlevlere sahiptir. Kültür, kentler için fonksiyonel anlamda sosyal dokudaki çözülmenin, kent kültürü ve kentlilik bilincindeki aşınmanın ve kayıpların giderilmesi boyutuyla ele alınmalıdır.

Ayrıca Kültür ve kalkınma kavramları arasında var olan organik bağın sonucu olarak yerel kalkınma tartışmalarının kültürle ilişkisine de vurgu yapılmalıdır. Yeni kalkınma anlayışı gereği, çevre sorunlarına karşı duyarlı sosyal ve ekonomik kalkınma anlayışını bütünleyen bir unsur olarak yerel kültürel kalkınmanın üzerinde durulmalıdır.

Halen yürürlükte olan yerel yönetim mevzuatında bu konulara yeterince vurgu yapılmamakta, yerel yönetimlerin kültürel alana ilişkin görevleri konusuna kısa atıflarla yetinilmektedir. Oysa yerel yönetimlerde kültür politikasının ve kültürel belediyeciliğin yasal çerçevede daha sağlam referanslara ve ayrıntılı görev tanımlarına kavuşturulması gerekmektedir. Kent, kent kültürü ve bunların yerel yönetimlerle ilişkisinin teorik düzeyde ele alınması hukuki çerçevenin zeminini oluşturacaktır.

1.3. Araştırmanın Kapsamı ve Araştırma Düzeni

Araştırmanın kapsamını, Türkiye’de yerel yönetimlerin kültür politikaları oluşturmaktadır. Kültürün yerelle dolayısıyla yerelin yönetimi ile ilişkisi nedeniyle, yerel yönetimlerin kültür politikaları önem arz etmektedir. Bu genel çerçeve içinde belediyelerin kültürel hizmetlerinin daha çok öne çıktığı görülmektedir. Diğer yerel yönetim birimleri olan köyler ve özel

idarelerde kültürel işlevler belediyelere göre oldukça sınırlı kalmaktadır. Bu nedenle genel değerlendirmelerden sonra özellikle belediyelerde kültürel hizmetler konusu üzerinde durulmuştur.

Araştırmada, belediyelerde kültürel hizmetlerin yürütülmesinin yönetim bilimi açısından kavramsal bir zeminini oluşturmak üzere kültürel belediyecilik ve kültürel belediyeciliğin sosyal belediyecilikten ayrışması ele alınmış, kültür kavramından ve kültürle ilgili diğer önemli kavramlardan hareketle kent kültürü ve yerel kalkınmada kültürün önemi açıklanmıştır.

Birinci bölümde konunun önemi, araştırmanın hipotezi, araştırmanın sınırları araştırma yöntemi ve yararlanılan kaynaklar hakkında bilgi verilmiştir.

İkinci bölüm kültür kavramının tanımı ve tarihsel gelişimi ile başlamaktadır. Bu bölümde kültürün medeniyet ve kalkınma gibi kavramlarla ilişkisi ele alınmış, Türkiye’de kültür politikasının anayasal kaynakları ve kültür bakanlığının süreç içinde gelişen kuruluşu anlatılmıştır. Ayrıca kültürün kent ve kent kültürü ile kavramsal ilişkisi ve yerel kalkınmanın yönetimi açısından önemi vurgulanmıştır.

Üçüncü bölümde, yerel yönetim kavramı çerçevesinde yerinden yönetim ve yerel yönetim kavramları ve yerel yönetimlerin dünyada ve Türkiye’de geçirdiği gelişim süreci genel hatlarıyla izah edilmiş, yerel yönetimlerin kültür hizmetlerinin yasal dayanakları aktarılmıştır. Kamu yönetimi reform girişimleri kapsamında merkezi yönetim kültür hizmetlerinin yerel yönetimlere devri konusu, bir yasama faaliyeti olması nedeniyle üçüncü bölümün altında bir alt başlık olarak değerlendirilmiştir.

Dördüncü bölümde, belediyelerin kültür hizmetleri ile birlikte kültürel belediyecilik kavramı ve kültürel belediyeciliğin sosyal belediyecilikten ayrışması üzerinde durulmuştur. Bu bölümde fiziki belediyecilik, sosyal belediyecilik ve kültürel belediyeciliğin bütüncül bir yaklaşımla birbirini tamamlar şekilde uygulanması gerektiği konusu açıklanmıştır. Bu çerçevede

Türkiye’de belediyeler tarafından yürütölmekte olan költürel faaliyetlere ana başlıklar altında değinilmiştir.

Yine bu bölümde, AB Türkiye ilişkileri, Avrupa Kentsel Şartı, Avrupa ölkelerinde uygulama örnekleri, üyelik müzakerelerinde költür faslı, Avrupa Birliğinin költürel ilişkin uygulamaları yerel yönetimlerde költür politikaları açısından değlendirilmiştir.

1.4. Araştırmanın Yöntemi ve Kaynaklar

Araştırmada ikincil verilerden yararlanılmıştır. Bu kapsamda öncelikle konuyla ilgili kaynak taraması yapılarak kitap ve dergilerde yer alan basılı materyallere ulaşılmıştır. Konuyla ilgili kitap ve dergilerde bulunan bilgilerden eleştirel kaynak incelemesi yöntemi kullanılarak yararlanılmıştır.

Bir takım mevzuat bilgilerinin yanında, il özel idareleri ve belediyelerin faaliyet raporlarına, kurumların yapmakta oldukları költürel hizmetlere, kurumsal bilgi ve belgelere ulaşmak amacıyla dijital ağda yer alan kaynaklara başvurulmuştur.

Yürürlükteki ve mülga mevzuatla ilgili, hukukçuların mesleki uygulamalarında yararlandıkları CORPUS mevzuat bilgi bankası programının 2.1 sürümünden yararlanılmıştır. Kanun tasarı ve tekliflerine TBMM internet sitesinden erişilmiştir.

Belediyelerin költürel faaliyetleri konusunda kişisel gözlem ve deneyimler araştırmanın hazırlanmasında yardımcı olmuştur. Bunun yanı sıra kişisel görüşmelerden elde edilen veriler de bu araştırmada kaynak olarak kullanılmıştır.

Araştırmaya hazırlık aşamasında, R. Altunışık ve diğelerinin Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve M. Duverger’in Metodoloji Açısından Sosyal Bilimlere Giriş kitaplarından yararlanılmıştır.

Araştırmada kullanılan kaynaklara metin içinde yazar tarih (APA) sistemine göre atıfta bulunulmuştur.

2. YEREL KALKINMA AÇISINDAN KÜLTÜR KAVRAMI ve KÜLTÜR POLİTİKALARI

2.1. Giriş

Yerel yönetimlerin kültür politikaları hakkında değerlendirme yapabilmemiz için öncelikle bir kavram olarak kültürün neyi ifade ettiği üzerinde durulması gerekmektedir. İnsanların belli bir mekana bağlı olarak toplu halde yaşama gereksinimlerinin anlaşılması ve birlikte yaşamın sınırlarının neler olduğunun belirlenmesi için kültürün ne olduğu izah edilmelidir. Kültür, taşıdığı önemle orantılı şekilde tanımı zor ve karmaşık bir kavramdır. Kültür konusunda herkesin kabul edeceği ortak bir tanıma ulaşmayı zorlaştıran temel etken, kültürle ilgili bilimlerde çalışma yapan araştırmacıların her birinin bu kavramı yeniden tarif etmeye girişmeleridir.

Kültür daha çok sosyolojinin ve antropolojinin ilgilendiği bir kavram gibi görünse de, diğer sosyal bilimler tarafından yapılan tüm farklı yaklaşımlar kültür kavramına değişik bakış açıları getirmekte, her bilim dalı kültüre kendi yöntemini yansıtmaktadır. Antropolog, sosyolog, psikolog, psikiyatrist, vb. sosyal bilimciler tarafından kullanılan 160 farklı tanım saptanmıştır (SBA,1990, C.II s.430). Kültür terimini kullanan sosyal bilimciler, vurguladıkları noktalar açısından farklı yaklaşımlar ortaya koymaktadırlar. Bu farklı yaklaşımlar nedeniyle ortaya çıkan çeşitli tanımların her biri fonksiyonel açıdan kültürün farklı bir alanını aydınlatmaktadır. Bu ise beraberinde tanım çeşitliliğinin yanında kavramsal derinliğe sahip zengin bir alanı ortaya çıkarmaktadır.

2.1.1. Kültür Kavramının Tanımı ve Tarihsel Gelişimi

Kültürün etimolojik olarak *kült* le alakası olduğu ve her iki kelimenin de Hind-Avrupa dillerinde ortak bir kelime olan '*kwel*'den geldiği ifade edilmektedir (İzzetbegoviç, 1987, 91). Latince *cultus* ve *culture* kökeniyle Batı dillerinde kullanılan kültür kelimesini karşılamak üzere Türkçede başlangıçta '*hars*' kelimesi kullanılmıştır. Latince aslında toprağı işleme

demek olan bu tabir, sonraları Batı Avrupa dillerinde kazandığı yüksek umumi bilgi manasında Türkçede kültür kelimesiyle yaygın kullanım alanı kazanmıştır (Kafesoğlu, 1984, s.15).

Ziya Gökalp kültür kelimesi ile birlikte ilk olarak hars kelimesini de kullanmıştır. Gökalp kelimenin Fransızca aslında çift anlamlı olduğunu, bunlardan birinin "*hars*" diğerinin "*tehzib*" olduğunu belirterek, milli kültürü ifade etmek üzere *hars* kelimesinin kullanılması gerektiğini söylemektedir (1999, 104).

Ziya Gökalp kültür veya milli kültür kavramları yerine harsın kullanılması önermekle beraber, onun kelimenin menşesindeki çift anlamlılığın yaratacağı sıkıntılar konusundaki endişeleri gerçekleşmemiş, kültür kelimesi Türk Dilinin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Öyle ki Gökalp'ın bu konulara değindiği meşhur eseri olan Türkçülüğün Esasları kitabının ilk baskılarında kültür yerine hars kelimesi kullanılırken (bkz. Turhan, 1997, s.39) sonradan yapılan baskılarda hars kelimesi yerini tamamen kültüre terk etmiştir.

Gökalp'ın hars veya bugünkü yaygın kullanımıyla kültür tanımına eleştirel bir bakış getiren Meriç;

"Ziya Gökalp (...) kültür kelimesiyle karşılaşınca, mefhumu nasıl ifade edebileceğini düşündü. Devrinin Frenkçe lügatlerine bir göz attı: "kültür", Latince 'cultura'dan geliyordu. ; 'cultura', colere mastarından. Ekip biçmek demektir colere: toprağı ekip biçmek. Üstâd, Asım'ın firuzâbâdî tercümesinde aradığı kelimeyi buldu: hars. Bu bedbaht, bu musikisiz kelime İttihad ve Terakki'nin yarı resmi nazariyecisi tarafından ortaya atıldığı için zamane aydınlarının bütün itirazlarına rağmen uzun zaman yaşayacaktı" (1986,s.13) demektedir.

Meriç aynı eserde dilbilim açısından kültürle irfan kelimesini kıyaslamakta, kültür kelimesini kıyasıya eleştirirken, bunun yerini alması gereken kelimenin *irfan* olduğunu söylemektedir. Meriç'in bu konudaki yaklaşımı şöyledir;

“İrfan, düşüncenin bütün kutuplarını kucaklayan bir kelime, irfan, insanoğlunun hasbahçesi. Ayırmaz, birleştirir. Bu bahçede kinler susar, duvarlar yıkılır, anlaşmazlıklar sona erer. İrfan kendini tanımakla başlar. Kendini tanımak ön yargıların köleliğinden kurtulmaktır. Ön yargıların ve yalanların. Tecessüsü madde dünyasına çivilemeyen, zekayı zirvelere kanatlandıran, uzun ve çileli bir nefis terbiyesi, irfan. Kemâle açılan kapı, amelle taçlanan ilim. İrfan bir Tanrı vergisi. Cehidle gelişen bir mevhibe. Kültür, irfana göre, katı, fakir ve tek buudlu. İrfan, insanı insan yapan vasıfların bütünü. Yani hem ilim, hem iman, hem edeb. Kültür, Homo Ekonomikus’un kanlı fetihlerini gizlemeye yarayan bir şal. İrfan, dinî ve dünyevî diye ikiye ayrılmaz, yani her bütün gibi tecezzi kabul etmez. Pierre Emanuel’in adını koyamadığı bir ideal, ihtiyar doğunun uzun zamandır aşınası olduğu irfanın ta kendisi. Batı, kültürün vatanıdır. Doğu irfanın” (1986, s.11)

Cemil Meriç’in bu itirazları Türkçe’de tam karşılığını bulamamıştır. Gerek aydınların kullanımında gerekse halkın dilinde kelime mevcut haliyle yerleşerek bu güne kadar gelmiştir. Kültür kelimesinin tanımlanmasında karşılaşılan tanım çeşitliliğinde ve anlaşmazlıklarda bu tarz karşıt yaklaşımların da etkisinin olduğu söylenebilir.

İngilizcede çiftçiliği ön plana çıkaran bir tabir olarak kültür 1420’lerde ortaya çıkmıştır. İngilizcede ilk kez 1865 yılında Antropoloji deyimi olarak E.B.Tylor tarafından kullanılmış, sistematik olarak tanımlanmış ve aynı yazar tarafından altı yıl sonra temel bir kavram haline getirilmiştir. Buna göre kültür, etnografik anlamda bilgi, inanç, sanat, ahlak, hukuk, gelenek ve insanın toplumun bir üyesi olarak elde ettiği diğer yetenekleri ve alışkanlıkları içeren karmaşık bir bütündür (SBA, 1990, C.II s.430).

Kültür, milletin içinde bulunduğu medeniyet şartlarına göre yarattığı bütün dil, ilim, sanat, felsefe, örf ve adetleri ve bunların mahsulleri, toplamıdır. Çiftçilikte kullanılan kültür kelimesi, ekilmemiş bir tarlayı ekip biçmek için hazırlamak manasına geldiği gibi; mecazi olarak toplumsal bilinci beslemek ve yetiştirmek demek olduğu için; milli kültür, milletin

yaratıcı kuvvetlerini geliştirebilmek için yapılan hazırlıkların bütünü olacaktır (Ülken, 2008, s.10).

Kültür, okuyan insanın zevkini, eleştirme ve hüküm verme kabiliyetini geliştirmesidir. Şu halde bir milletin kültürü, fertlerinin olaylar karşısındaki tutumlarını belirleyen, tarih içinde meydana getirdikleri değer hükümleridir. Bu değer hükümleri, ilim, felsefe, sanat ve din tarafından yaşatılmaktadır. Her millet insanı kainatın merkezi yapan bütün bu meseleleri, kendi ruh kabiliyeti, kendi iradesiyle yoğurmuş, her birine kendi karakterini vermiştir. Kültür, onu yaratmış olan milletin malıdır (Topçu, 2010, s.16).

Kültür, başlıca amacı haz olan iktisadi, toplumsal ve siyasal alanlardan özerk olarak, genellikle estetik biçimde var olan sanatla bağlantılı uygulamalar anlamını da taşır. Bu uygulamaların içinde, popüler bilgi birikimleri olduğu gibi, etnografya, tarih, filoloji, toplumbilim ve edebiyat tarihi disiplinlerine ait uzmanlık bilgileri de vardır (Said, 2004, s.12).

Kültür, fertlerin toplumun kolektif amaçlarına katılırken geliştirdikleri destanlar, gelenekler, ortak hafıza, folklor ve ortak birikimlerle beslenen yetenek ve davranışların tamamıdır. Kültür, toplumun bilgiye ve bilginin kaynaklarına bakış açısı doğrultusunda, inançlarını ve dünyanın işleyişine dair ortak değerlerini yansıtan ortak görüştür (Haider, 2008, s.721-722).

Kültür tarihin, sosyal alışkanlıkların, geleneklerin, inançların, tabiat şartlarının bir toplumda uzun sürede meydana getirdiği ve ekonomik altyapıyla uyumlu olarak şekillendirdiği temel değer yargıları, bakış açıları, dünya görüşüdür(Cem, 1975, s.530).

Kroeber ve Kluckhon'ın çağdaş sosyal bilimcilerin çoğu tarafından da olumlu öğeleri barındırdığı kabul edilen sentezinde, insan gruplarının üretimlerini ve belli başlı kazanımlarını oluşturan, sembollerle elde edilerek kuşaktan kuşağa aktarılan, açık ya da gizli davranış kalıplarından oluşan kültürün temelini geleneksel düşünceler ve özellikle buna ilişkin değerler oluşturur. C.Levi-Strauss'un tanımı ise kültürü belirli bir zaman ve dönemde

bir insan grubu içinde güncel olan davranış biçimi kalıpları seti olarak ifade etmektedir (SBA, 1990, C.II s.428-429).

2.1.2. Kültür Teorileri ve Kültür Tanımlarının Gruplandırılması

Yukarıda belli başlı kültür tanımlarından örnekler açıklanmıştır. Tanımların çeşitliliği ve farklı yaklaşımlar içermesi nedeniyle belli bir gruplandırmaya tabi tutulması kavramın anlaşılmasını kolaylaştıracaktır.

Kültür kavramını ve toplumlar üzerindeki tesirlerini inceleme aşamasında öncelikle iki temel yaklaşım belirmiştir. Bunlardan ilki *Evolüsyonizm* olarak adlandırılan evrimci yaklaşım diğeri ise toplumların farklı gelişme grafiklerinin olduğu ve her bir toplumun diğeri üzerinde etkilerinin olacağını iddia eden *difuzyon* teorisidir.

Birinci yaklaşıma göre medeniyet, ilk vahşet devrinden bu güne kadar devamlı bir ilerleme ve gelişme göstermiştir. Gelişme ve ilerleme basitten karmaşığa doğru yaşanmıştır. Belli bir uyumu ifade eden şekillerden uyumsuz ve orantısız doğru olmak üzere tek istikametli bir hat halinde, muhtelif aşamalardan geçerek meydana gelmiştir. İnsan ruhunun tekliliğini ve birbirine benzerliğini kabul eden *tekamülcüler*, muhtelif insan topluluklarının eşit şartlar altında birbirinden ayrı ve yekdiğerine eşit olmak üzere aynı şeyleri meydana getireceğine ve aynı keşifleri yapabileceğine de inandıkları için bu yaklaşım mensuplarına aynı zamanda *paralelciler* de denilmektedir (Turhan, 1997, s. 18).

Kültürün tarihsel gelişim safhaları incelendiğinde dış aleme ilişkin olan başka bir ifade ile zahiri alemle bağıntılı olan kısımdaki gelişimleri kolayca tespit edebilir bu açıdan toplumları birbirleri ile kıyaslayabiliriz. Ancak, dini inanç, örf ve adet gibi alanlarda bir toplumun diğerdinden üstün olduğunun ileri sürülmesi mümkün görünmemektedir.

"Kültürün maddi kısımlarında, bilhassa teknik sahada, noksan da olsa tarihi belge ve arkeolojik deliller bularak kısmi evrim aşamaları tespit etmek

mümkün görünse bile bunu diğer alanlara tatbik etmek, çeşitli sebeplerden dolayı mümkün değildir. Kültürün maddi sahasında muayyen bir ihtiyacın tatminine yarayan teknik bir unsur için iptidai, basit, mütekamil ve bunları ihtiva eden kültüre de diğerleriyle mukayese neticesinde, aşağı veya yüksek, ileri veya geri vasıflarını kullanmak mümkündür. Fakat aynı kültürler; sanatı, dini içtimai münasebetleri tanzime yarayan örfler, adetler ve ahlak kaideleri bakımından mukayese edildiği takdirde yukarıdaki vasıfları kullanmanın kolay olmadığı hemen görülür. Bu sahalarda... verilecek hükümler subjektif kalmaya mahkumdur. Gerçi her kültürde maddi ve teknik sahada vukua gelecek değişme ve terakkiler, maddî olamayan sahalarda üzerinde de müessir olmaktaysa da hiçbir vakit bu sahanın müesseselerini aynı hizaya getiren neticeleri vermemektedir (Turhan, 1997, 19-20).

Yukarıda belirtilen *evrimci* anlayıştan farklı olarak, her toplumun birbirinden etkileneceği, özellikle coğrafi yakınlıklar sonucunda komşu toplumların birbirleri üzerinde tesirlerinin olacağı fikri de ileri sürülmüştür. Bu anlayışa göre spesifik bir kültürün oluşumunda esas tartışılması gereken konu farklı kültürlerin birbirlerini ne derecede ve hangi zaman zarfında etkiledikleridir. Toplumların kültürel olarak evrimleşmesinin sebeplerini, birinin diğerinden zaman içinde iktibas ettiği unsurlarda arayan bu görüşe *Difüzyon* temsilcilerine ise *Difüzyonistler* denilmektedir (Turhan, 1990, s.19).

“Milli kültürlerin birbirlerinden farklı olmaları onların temeli olan teknik ve ilmin, dünya görüşünün büsbütün ayrı olmasından değil; bunların tatbik imkanının tabii şartlara göre –az çok- farklı olmasındandır...İlk çağda bile Akdeniz medeniyetinde teknik vasıtaların nasıl hızla yayıldığını, Mısırlıların Fenikelilere, onların Yunanlılara ve Yunanlıların da Romalılarına hocalık ettiğini pekâla biliyoruz... Radyonun, sinemanın, tayyarenin, telsiz telgrafın hüküm sürdüğü bir dünyada kendi içine kapanmış, kimseye benzememeyi düstur edinmiş bir kültürün manası olamaz. Orijinal olmak garabete düşmekle değil, milletler medeniyetine yeni bir yaratışla katılmak sayesinde mümkündür” (Ülken, 2008, s.12).

Açıklanan her iki yaklaşımın belirlediği ana çerçeve içerisinde Antropoloji ve diğer sosyal bilimlerin temel bir kavramı olarak zamanla

tekrar tekrar üretilerek oluşan kültür tanımları temel özellikleri açısından altı gruba ayrılabilir. Bunlar; *tasvirici, tarihsel, kuralcı, psikolojik, yapısal ve genetik* tanımlardır.

1- Tasvirici tanımların en belirgin özelliği, kapsamlı bir bütün olarak kültürün ve kültür'ün içeriğinin birbirinden ayrılmış olmasıdır.

2- Kültürü tarihsel açıdan ele alan ikinci grubun tanımları, kültürü kendi başına tanımlamak yerine, sosyal miras ya da sosyal gelenekler gibi yönlerini dikkate almaktadır.

3- Üçüncü grup, kültürü güncel olandan hareketle yaşanan anı yansıtan belli bir yaşam biçimi veya dinamik gücü olan kurallar ve onların ortaya çıkardığı sonuçlar açısından tanımlamaktadır.

4- Dördüncü grup tanımlar daha çok insanı merkeze almakta; uyum sağlama, öğrenme ve alışkanlık gibi süreçleri ele aldığı için psikolojik tanımlar olarak adlandırılmaktadır. Kültür, öncelikle insanların ihtiyaçlarını karşılamak, sorunlarını çözmek, dış çevreye ve diğer insanlara uyum sağlamak için gereken ihtiyaçlar dizisi olarak görülür.

5- Yapısal gruptaki tanımlar, kültürün ayrıştırılabilir yönleri arasındaki organize ilişkileri vurgulamaktadır. Bu tanımlarda kültür, davranışlara dayanan ve onları yorumlayan, ancak kendisi bir davranış olmayan soyut ve kavramsal bir modele dönüşmektedir.

6- Genetik grupta yapılan tanımlar ise, kültürün nasıl oluştuğu ve kültürü ortaya çıkaran veya mümkün kılan etmenlerin neler olduğuna ilişkin sorulara yanıt aramaktadır (SBA, 1990, C.II 429-430).

Tüm bu tanım gruplarında belirgin olarak ortaya çıkan temel unsur, kültürün insan topluluklarının spesifik yaşam biçimlerini ifade ettiğine vurgu yapılmasıdır. Sonuç olarak kültür, insanın sahip olduğu tüm inanç ve değerlerin kendisi üzerinde oluşturduğu tesirler sonucunda ortaya koyduğu verimlerin tümünü ifade eden bir kavramdır.

2.2. Kültür ve Medeniyet

2.2.1. Kent, Kültür ve Medeniyet

Kent, insanın hayatını düzenlemek üzere meydana getirdiği en önemli, en büyük fiziki ürün ve insan hayatını yönelten, çerçeveleyen bir yapıdır. Bu yapıya biçim veren tercihleri ise insan ve toplumlar, inançlarından, dinlerinden hareket ederek belirlerler. Kent, toplumsal hayata ve insanlar arasındaki ilişkilere dolayısıyla kültüre biçim veren, sosyal mesafelerin en aza indiği, bu ilişkilerin en büyük yoğunluk kazandığı yerdir.

Kent, ahlakın, sanatın, felsefenin ve dini düşüncenin kısaca bir bütün olarak kültürün geliştiği ortam olarak, insanın bu dünyadaki vazifesini, en üst düzeyde varlığının anlamını tamamladığı ortamdır (Cansever, 2009,103-109).

Yerel yönetimin mekansal anlamda odağında yer alan kent kavramı ile gerek kültür gerekse medeniyet arasında güçlü ve anlamlı bağlar bulunmaktadır. Pek çok farklı dilde, kent sözcüğü ile uygarlık veya medeniyet sözcükleri arasında dilbilimi açısından bağlantı bulunmaktadır.

Uygarlık veya medeniyet teriminin kökenine bakıldığında dilbilgisi açısından sabit bir noktayı işaret etmek zor görünmektedir. Türkçede medeniyeti karşılamak üzere kullandığımız *uygar* sözcüğü, yerleşik bir toplum hayatı süren Uygurlardan esinlenerek türetilmiştir. Uygurla eş anlamlı olan, kentlileşmiş, kırsallıktan kurtulmuş manasında kullandığımız *medenî* kelimesi ise, Arapçaya İbrani ve Arami dillerinden geçen *Medine* kelimesinden gelmektedir. Benzer şekilde Fransızca, *civilisation*, İngilizce *civilization* kelimeleri ile *city* kelimesi, Latince'de yurttaşların oluşturduğu birlik anlamına gelen *civitas* ve *civitate* kelimeleriyle bağlantılıdır. İngilizce kibar anlamına gelen *polite* sözcüğü de Yunanca'da kentin karşılığı olan *polis* teriminden türetilmiştir (Meriç, 2011, s.81-83; Ortaylı, 2002, s.142).

2.2.2. Kavram olarak Kültür ve Medeniyetin Karşılaştırılması

Kültür konusunda yapılan çalışmalarda, Kültür ve medeniyet arasındaki kavramsal ilişkiye vurgu yapıldığı dikkat çekmektedir. Genel anlamda medeniyet toplumun nesnel teknolojik ve bilgisel faaliyetlerinin alanı olarak belirirken, kültür ise inanç, felsefe ve sanatla ilgilidir. Mc. Iver tarafından ileri sürülen bu görüş kültür ögesini değiştirebilir ve benzersiz olarak görürken uygarlığı biriken ve değişmez bir olgu olarak ele almaktadır (SBA, 1990, c.II s.431).

Thurnwald'ın kültür ve medeniyet karşılaştırması ise şöyledir;

“Kültür, tavırlardan, davranış tarzlarından, örf ve adetlerden, düşüncelerden, ifade şekillerinden, kıymet biçimlerinden, tesislerden ve teşkilattan mürekkep öyle bir sistemdir ki, tarihi bir mahsul olmak üzere teşekkür etmiş ananeye bağlı bir cemiyet içinde onun medeni teçhizatı ve vasıtaları ile karşılıklı tesirler neticesinde meydana çıkmış ve bütün unsurlarının zamanla yekdiğerine kaynaması sayesinde ahenkli bir bütün haline gelmiştir. Buna mukabil medeniyet, birikmiş bir bilgiye ve teknik vasıtalarına sahip olmayı ifade eder. Bir formülle ifade edilmek istendiği takdirde denebilir ki, kültür, takınılmış bir tavır (*Haltung*) dır; medeniyet ise bilme ve yapabilmedir” (Aktaran; Turhan, 1990, s.38).

Kültür terimine benzer şekilde medeniyet kavramının da belli bir tarife sığdırılması zor görülmektedir. Türkiye’de bu iki kavram devamlı olarak birbirine karıştırılmış, her ikisi birden *medeniyet* adı altında ifade edilmiştir. Türk fikir adamları arasında kültür kavramını sosyolojik manada ilk defa kullanan Ziya Gökalp olmuştur (Güngör, 1996, s.116-117). Gökalp Türk toplumunun Batı ile karşılaşmasının yarattığı pratik endişelerle, değiştirilmesi istenmeyen bütün değerleri kültür adı altında topladı. Değiştirilebileceğini düşündüklerini ise medeniyete dahil şeyler olarak gösterdi (Güngör, 2010, s.13). Türkçülüğün Esasları adlı eserinde bu kavramları ele alan Gökalp’e göre, *milli kültür (Hars)* ile medeniyet arasındaki birleşme noktası ikisinin de dini, ahlaki, hukuki, rasyonel,

ekonomik, dilbilim ve fen alanlardaki bütün sosyal hayatları içine almasıdır. Gökalp kültürün milli olduğunu, medeniyetin ise ulus ötesi bir kavram olduğunu söylemektedir. Kültür bir ulusun din, ahlak, hukuk, sanat, estetik, dil ve ekonomi hayatının uyumlu bütünüdür. Medeniyet ise, yaşam biçimleri ve kültürleri aynı olmamakla birlikte birbirine benzeyen birçok ulusun sosyal hayatlarının ortak bileşkesidir. Avrupalılar arasında, Amerika ve Avustralya gibi uzak kıtalarda yer alanların da dahil olduğu ortak bir *Batı Medeniyeti* vardır. Ancak bu medeniyetin içinde birbirinden ayrı bir İngiliz kültürü, bir Fransız kültürü, bir Alman kültürü mevcuttur (1999, s.30).

Milli kültürle medeniyeti birbirinden ayıran bir diğer temel nokta, *milli kültürün* duygulardan, medeniyetin ise bilgilerden oluşmasıdır. İnsan duyguları yöntem ve iradeye bağlı değildir. Bir ulus, başka bir ulusun dini ahlaki ve estetik duygularını taklit edemez. *Milli Kültüre* dâhil olan şeyler, bireylerin ayrı iradeleriyle oluşmamıştır. Bitkilerin ve hayvanların organik hayatı nasıl kendiliğinden ve tabii şekilde geliyorsa, *milli kültürün* oluşumu ve gelişimi de tıpkı öyledir. Meselâ dil, bireyler tarafından, belli bir yöntem dahilinde yapılmış bir şey değildir. İstense bile dilin bir kelimesi değiştirilemez, yerine başka bir kelime konulamaz (Gökalp, 1999, s.31,39).

Yukarıda açıklanan yaklaşımın aksine kültür ve medeniyet kavramlarının farklı vurguları bulunduğu karşı çıkan Ülken ise;

“Bazıları kültür ve tekniğin ayrı ayrı şeyler olduğunu söylüyor. Onlara göre bir millet, kültürünü kendi tarihinden; tekniğini ise yabancılardan alır. Tekniksiz bir kültür özü düşünülebilir veya kültür, bir tekniğe muhtaç ise yine de ondan ayrı bir karakteri vardır. Böyle düşünenler, medeniyet ile kültürü keskin hatlarla ayırmak hatasına düşenlerdir. Bu ayırış skolastik bir fikirden, yani madde ve suretin, esas ve şeklin ayrı ayrı şeyler olduğunu zannetmek hatasından ileri gelmektedir. Halbuki, gerçekte maddesiz suret ve esassız şekil yoktur, böyle bir ayırış ancak zihinde yer bulabilir” tezini ileri sürmektedir (Ülken, 2008, s.10).

Bir diğer açıdan kültür daha özel ve spesifik durumlara işaret ederken, medeniyet geneli ilgilendirmektedir. Medeniyet özel durumlar

olarak ifade ettiğimiz kültürlerin bileşkesidir. Bir kültürün varlığı bir ulusun veya topluluğun varlığını bir topluluğun varlığı da bir kültürün var olduğunu gösterir. Kültürün doğuşunda, coğrafi durum ve insan unsuru başlıca rol oynadığından ve topluluklar ancak yaşadıkları bölge şartlarının etkisi altında kendi kültürlerini kurabilir.

Kültür alanında eski ve yeni tabirlerinin, iki şey arasındaki zaman farkını göstermekten öte objektif bir değeri yoktur. Aşık Veysel'in Karacaoğlan'dan, Atilla İlhan'ın Nedim'den daha iyi veya kötü şair olduğunu söyleyemeyiz. Kültür zaman içinde gerileyen bir olgu değildir (Güngör, 1996, s.118). Zaman açısından böyle olduğu gibi mekan açısından da farklı kültürler arasında, ilerilik, yükseklik vb. gibi ayırmalar yapmak, bazılarını üstün, bazılarını ilkel saymak bilimsel bir yaklaşım olarak kabul edilemez. Medeniyet ne bir ülkenin ne de belli bir kavmin imtiyazındadır. Karşılaştırma ancak tek bir kültürün tarih içindeki yaşadığı süreçler ele alınırken veya aynı kültürün çeşitli tarihsel evreleri incelenirken yapılabilir. Kültürler temsil ettikleri toplumla birlikte, zaman ve çevre şartlarına uyarak sosyal değerler ortaya koyarak veya dış etkiler yolu ile gelişirler. Yaşanan değişmelere rağmen her kültür öz vasfını koruyarak gelişir. *Ana-kültür kalıbı* belirli bir karakter halinde varlığını sürdürmeye devam eder (Kafesoğlu, 1984, s.16-17).

Kültür teriminin yerine irfanın kullanılması gerektiğini söyleyen Meriç, Medeniyetin de Reşit Paşa tarafından dilimize sokulmuş bir tabir olarak köksüz ve yetersiz olduğunu ifade ederek farklı bir kelime kullanmakta, medeniyetin veya türetilmiş bir kelime olan uygarlığın doğunun sesini ifade etmekten uzak olduğunu söyleyerek *Umran* kelimesini önermektedir. İlk olarak İbn-i Haldun tarafından kullanılan *Umran*; bir kavmin yaptıklarının ve yarattıklarının bütünü, içtimai ve dini düzeni, adetler ve inançlarıyla tarihi ve insanı ifade eden bir kelimedir. *Umran* iki aşamayı ifade eder ilki *badiye* (köy) hayatı olarak *bedevilik*. İkincisi ise şehir medeniyeti anlamında *haderiyet*. *Umran* hem bedeviliği hem de *haderiliği* kucaklar. Bu ise kültür ve medeniyetin kucaklaşmasıdır (2011, s.86).

Kültür ve medeniyet arasındaki ilişkiye dair söylenebilecek pek çok söz bulunmaktadır. Bununla birlikte birlik içinde çeşitlilik, çeşitlilik içinde birlik sözü sanki medeniyet ile kültürlerin ilişkisini düzenlemek için söylenmiştir. Bu ifadede yer alan birlik tek uygarlığı, çeşitlilik ise kültürleri simgelemektedir. Çeşitlilik birliğe katılmayı önlememeli, birlik ise çeşitliliği kaldırmamalıdır (Güvenç, 1997, s.100).

2.3. Kültür ve Kalkınma

2.3.1. Genel Olarak

Faklılaşmanın ve çeşitliliğin mekanları olarak kentler belli bir olgunluk seviyesi içinde ve bir bütün olarak kültürü, uygarlığı, kalkınmayı, gelişmişliği yansıtan özgürlük adalarıdır. Bu yönü ile kentlerin gerek kendi içlerinde gerekse bir bütünün parçası olarak kalkınması üzerinde durulmalıdır. Kavramsal olarak kültür ve kalkınma arasında var olan ilişkinin kent perspektifinden fiziki, sosyal ve kültürel anlamda bütüncül olarak ele alınması gerekmektedir.

Uzun zamandır toplumların gündeminde olan ve büyüme gelişme gibi birbirlerini yerine ikame edilen kavramlarla kullanılan kalkınma konusu, önceleri iktisadi kalkınma ekseninde değerlendirilmiş ise de zamanla sadece ekonomik değil sosyal kültürel ve siyasal alanları da içine almıştır (Çarkçı, 2008, s.62). Toplumsal kalkınmışlık ve gelişmeyi tarif etmek ve farklı toplumlar arasında kıyaslamalar yapmak için, ülkenin gayri safi milli geliri ve bunun kişi başına düşen miktarı üzerinden değerlendirmeye gitmek kalkınmanın ne olduğu konusunda bütünsel verileri sağlamaktan uzaktır.

2.3.2. Kalkınma Kavramının Ekonomik Büyümeden Ayrışması

Ekonomik büyüme ile kalkınma genellikle birbirine karıştırılan kavramlardır. Ekonomik büyüme, ulusal gelir düzeyindeki ve kişi başına düşen ulusal gelirdeki artışı işaret eder. Ekonomik kalkınma ise yatırımların artması, üretim verimliliğinin yükselmesi anlamına gelir. Ekonomik

kalkınmanın ardında, insan ögesine yapılan yatırımlar ve genel olarak yaşam standartlarının gelişmesi vardır. Bu nedenle de gelişmekte olan ülkelerin kalkınması genellikle ekonomik kalkınma ve gelişme biçiminde kullanılır. Matematiksel ifadelerle, bir yılda üretilen tüm mal ve hizmetlerin toplamı anlamına gelen ulusal gelirin artması, bunun nüfus başına bölündüğünde bulunan kişi başına gelir ve bunun yükselmesi, genellikle ve yanlış olarak kalkınma olarak kullanılır. Oysa bu rakamların ifade ettiği gerçeklik, kalkınma değil büyümedir.

Aslında sadece ulusal gelir artışı ya da kişi başına düşen gelirin yükselmesi kimi zaman ciddi bir kalkınma göstergesi bile olamaz. Eğer, gelir dağılımı adaleti bozuluyorsa, ülkenin eğitim ve sağlık hizmetleri yaygınlaşmıyorsa, konut ve sosyal güvenlik hizmetleri geriliyorsa, ulusal gelir topyekun artsa bile, bir kalkınmadan söz etme olanağı yoktur. Gerçek bir kalkınmadan söz etmek için, okur-yazarlığın yükselmesi, eğitilmiş ve uzmanlaşmış işgücünün artması gerekir (Kongar, 2011).

1970'li yıllar öncesinde kalkınma ve gelişme, büyük ölçüde, ulusal gelirdeki artışlarla eşit görülmekteydi. Kalkınmada temel amaç, üretim ve istihdam yapısını, tarımdan ziyade, sanayi ve hizmet sektörleri doğrultusunda dönüştürmek olunca, bu yaklaşıma uygun olarak ülke refahındaki değişimlerin temel göstergesi olarak fert başına milli gelir kavramı kullanıldı. Ancak, 1960'lardan sonra meydana gelen gelişmeler bu yaklaşımın yetersizliğini vurgularken, 1970'lerde kalkınma kavramının yeniden tanımlanması ihtiyacı belirlemiştir. Gelişmeyi, insani, sosyal, kültürel, çevresel ve mekansal boyutlarıyla da tanımlama amacı taşıyan yeni yaklaşım, ekonomik büyüme kavramı yanında; yoksulluk, işsizlik, gelir dağılımı ve bölgesel dengesizliklerin de gelişme tanımlarının içinde değerlendirilmesini öne çıkarmıştır.

Bir ülkede milli gelir artışının yüksek oluşu o ülkenin gelişmiş bir ülke olarak adlandırılabilmesi için yeterli değildir. Ekonomik açıdan kalkınmış birçok ülkede sosyal sorunların çözülemediğinin görülmesi üzerine ekonomik büyüme ve insani gelişme arasındaki ilişkinin daha iyi kurulması gereği

ortaya çıkmıştır. Bu doğrultuda, ülkelerarası sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeylerinin de ortaya konduğu İnsani Gelişme Endeksi (İGE), Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından ilk kez 1990 yılında yayımlanan İnsani Gelişme Raporu (İGR) ile her yıl yayınlanmaya başlanmıştır.

UNDP hazırladığı söz konusu raporlarda, insani gelişme kavramını, kişi başı gelir hesaplarının ötesine giderek insan kaynaklarının gelişimini, insanı insan yapan özgürlük, kişilik gibi unsurları ve insanın temel gereksinimlerine ulaşma düzeyini bir arada değerlendirmekte ve böylece kalkınma içindeki insanın rolünü ele almaya çalışmaktadır (Demir, 2006, 1-2).

2.3.3. Yeni Kalkınma Karesi Anlayışı

Klasik anlayışta, kalkınma eşkenar bir üçgenin her bir kenarında yer alan üç unsurdan oluşuyordu.

- 1.(Tabanda) Çevre sorumlulukları
2. Refahı yaratmak için ekonomi
3. Sosyal sorumluluklar ve paylaşma araçları

Birleşmiş Milletler Kalkınma Ajansı UNDP'nin danışmanlarından ve yaratıcı ekonomi düşüncesinin savunucularından olan John Howkins tarafından oluşturulan yeni kalkınma anlayışında ise, kültür kalkınmanın eşit bir parçası haline gelmiş, bu haliyle kalkınma üçgeni yerini aşağıdaki dört unsurun dört kenarında yer aldığı "kalkınma karesi"ne terk etmiştir.

- 1.(Tabanda) Çevre sorumlulukları
2. Refahı yaratmak için ekonomi
3. Sosyal sorumluluklar ve paylaşma araçları
4. (Tavanda) Kültür

Kalkınma kavramının aldığı bu yeni şekilde, kültür insani kalkınmada bilinci artırmanın yanında, yönetim katmanları arasında köprü görevi görmek gibi bir işlevi de yüklenmiştir (Aktaran; Toksöz, 2010, s.186).

Kültürel kalkınma teriminden çok genel olarak eğitim düzeyinin yükselmesini, kültürel etkinliklerin ve bunlara katılan bireylerin artmasını, kültür ve tabiat varlıklarının korunmasını anlıyoruz. Bu tanımdan da anlaşılacağı gibi, ekonomik büyüme, hiç bir biçimde zorunlu olarak kültürel kalkınmayı içermez.

Başlangıçtaki yaklaşımlardan farklı olarak, kültürü toplum kalkınmasının temel dinamiklerinden biri olarak tarif eden kalkınma karesi anlayışı, Anadolu kültüründe, fedakarlık, cömertlik, kanaatkarlık, güçlü aile bağları vb. ön plana çıkan temel kültürel özellikler olarak belirlemektedir. Anadolu kültüründe maddi değerlere daha az önem verilirken, koruyucu bir öge olarak devlet kavramı ve düzen fikri varlığını halen muhafaza etmektedir.

Bu savı destekleyen Cem'e göre; Türkiye halkının gelenekleri ve alışkanlıkları, onun, toplumcu bir kalkınma yöntemi yaratmasında bir engel değil, kolaylaştırıcı etken olarak belirlemekte olup, halkın öz çıkarlarına uygun bir kalkınma hamlesini başlatıp başarıya götürecektir birikimler oluşum halindedir (1975, s.547).

İnsani kalkınmışlığın yüzeysel göstergelerinden birisi de bilim ve teknikte erişilen seviyedir. Tekniğin baş döndürücü ilerleme hızı karşısında insani değerlerin önemsizleşmesinin önüne geçmek için, tekniğin kültürle olan ilişkisinin üzerinde de ciddiyetle durulmalıdır. Teknik veya daha geniş anlamıyla eşya, insanın hizmetinde olmak için vardır. İnsanlık, kendisine hizmet ettiğini zannettiği tekniğin ve eşyanın esiri olmamak için, şuurda ve şuuraltında kökleşerek yer eden insan odaklı kültürel mirasının farkına varmalıdır.

Teknik, ilimlerin tatbikatı demektir. Ancak gayesi değil sadece tatbikatıdır. Kültürün çocuğu olan tekniğin, kültürün önüne geçmemesi, onun

hakimiyetini tanımış olması lazımdır. Böyle olmazsa ilim, sanat ve din iyi hep iyi yaşamak ve zengin olmak hasretine feda edilir. Tekniğin, kültürden vâreste kalması, evlâdın babayı inkar etmesi gibidir. Teknik daima kültürün biraz gerisinde, onun emirlerini bekler vaziyette olmalıdır. Kültürün işaretlerini dikkatle takip etmeyen teknikten kör ve yıkıcı bir kuvvet doğabilir (Topçu, 2010, s.20).

Günümüzde yukarıda belirtilen öngörüü doğrularcasına yaşanan çevre felaketleri, nükleer yıkımlar, korkunç silahların ve savaşların yarattığı insanlık dramları bu çağın insanının gelecek vizyonunun önünde karanlık bir perde gibi durmaktadır.

Kültür ekonomik ve siyasi yapıyı şekillendirirken, ekonomi ve siyaset de kültürün gelişimi üzerinde etki yaratırlar. Bu karşılıklı ilişki nedeniyle kalkınmanın, kent ve kültür kavramıyla birlikte yeniden harmanlanması ve gerekirse yeni sentezlere ulaşılması gerekmektedir.

2.3.4. Kent Kültürü ve Yerel Kalkınma Açısından Kültür

Yukarıdaki bölümlerde kültür kavramının kalkınma ile bağlantısına ve kültürel kalkınmaya değinildi. Merkezi yönetim ülkenin fiziksel ve ekonomik kalkınmasını sağlamak için idarenin bütünlüğü çerçevesinde kararlar alıp bunları uygulamaya koymaktadır. Sağlık, güvenlik, eğitim, yargı ve tüm diğer genel politikalar merkezde oluşturulmaktadır. Ancak kültürün, kültürel kalkınmanın veya kültürle birlikte kalkınmanın yerel olanla, kentle doğrudan ilgisi bulunmaktadır.

Kültürün etimolojik kökeninde tarım kavramıyla akrabalığı çerçevesinde, kentler kültürel ekinin tarlası mesabesindedir. Yerel kalkınmayı fiziki bir atılım olmaktan çok zihinsel bir verim haline getirmenin yolu, kültürel verimin kaynağı kentleri, yani yereli kültür odağı haline getirmekten geçer. Burada odağa kenti koymakla beraber, kentlerin yarattığı yada yaşattığı kültürlerin bütün hali bir milletin yarattığı kültür olarak şekillenecektir.

2.3.4.1. Kent Kültürü

Farabi (Ölümü 950 M.) El-Medinetü'l Fâzıla (Erdemliler Şehri) adlı eserinde, hayrın en erdemlisi ve olgunluğun en üstünü şehirden uzak olan yerlerde değil şehirlerin sınırları içinde elde edilir (1989, s.79-80) demektedir. İbn-i Haldun ise, uygar ve medeni bir yaşam olarak şehir hayatı ve yaşam tarzını bedeviliğin en ileri noktası olarak ifade etmektedir. Kentleşme, bütün işlerin ve sanatların en güzel şekilde yapılmasıyla ulaşılan ve bedevilikten sonra gelen bir aşamadır (2004, s.507-510). Kentin erdemli bir hayatın yaşanabilmesi için ifade ettiği öneme yüzyılların gerisinden yapılan bu kuvvetli vurgular, kent hayatının ve kent yönetiminin erdemliler topluluğundan oluşan bir toplumun oluşması ve fertlerin her türlü gelişmelerinin sağlanması için taşıdığı önemi de ortaya koymaktadır.

Kentin farklı bilim dallarının yaklaşımlarının yansıması olan çeşitli tanımlamaları yapılmaktadır. Ancak bu tanımların hepsi birbirini tamamlar niteliktedir. Büyük organizasyon yapısı altında iş bölümü, uzmanlaşma ve heterojen yapı kentin sosyolojik özellikleri görülmektedir (Özden ve Salur, 2009, 2).

Kültür potası rolü de kentlerin önemli fonksiyonlarından. Özel kültürel varlıklarıyla içlerinde belli bir kimlik barındıran kentler, cansız mekan yığınları değildir. Bu yönüyle kentler hem yerel ve küresel ilişki ağlarının kesişme noktasıdır hem de buldukları yörenin kültür mirasını da yansıtırlar (Toprak, 2006, s.287).

Barındırdıkları kültürel zenginlikler nedeniyle kentler insanlar için her zaman çekici gelmiştir. Bu çekiciliğe kapılıp kente gelenler, eğer hayatlarını sürdürecektir maddi imkanları elde etmişlerse kısa sürede kırsaldan getirdikleri tutumları terk ederek yerleşik kültüre uyum sağlamış, kentli olmuşlardır (Karatepe, 2005, s.271).

Kentlerde yaşanan kültürel hareketliliği kültür değişimleri kavramını kullanarak açıklayan ve köyler ve kentlerin sosyal hayatlarında yaşanan

değişimleri karşılaştıran Turhan'a göre, köyde yaşayanlar arasında ortak kolayca değişmeyen bir değerler sistemi bulunmaktadır. Köyün kültürel değişimi ancak zaruretler ve ihtiyaçlar doğrultusunda sıkı bir seçime tabi tutularak gerçekleşmiştir. Kentlerde ise kentin bütününe kapsayan ortak değer anlayışın oluşmaması nedeniyle özellikle otoriter yönetimlerin kent kültürünü şekillendirmesi ve yön vermesi daha kolay olmuştur (1997, s.204).

Köyü kültürün korunduğu bir sera alanı olarak ön plana çıkaran bu yaklaşımdan farklı olarak Pirenne, tarımsal uygarlığın köylüyü olağan durumu kölelik olan bir insana dönüştürdüğünü, kent uygarlığının ise sakinlerini özgürleştirdiğini söylemektedir. Ona göre özgür olmak için kent toprağında yaşamak yeterlidir. Batıda ayrıcalıklı bir sınıfın elinde olan özgürlüğün tekeli ancak kentleşmeyle kırılmıştır (Pirenne, 1990, s.98).

Köy kavramının yerine *bedevi yaşamı* veya *badiyahi* kullanan İbn-i Haldun; geçimlerini ziraat ve hayvancılıkla sağlayanların mecburen bedevi yaşamına yöneleceğini söyler. Kentlerde yüksek konforla yaşayan, geçimlerini sanayi ve ticaretle sağlayan insanlar ise kentli anlamında (*hadari*) medeni insanlardır. Ancak her iki yaşam tarzı da kaçınılmaz olarak tabii birer durumdur. *Bedevilikten* sonra *hadariliğin* veya *kentliliğin* arka arkaya gelmesiyle ortaya çıkan süreç *umrani* (medeniyet) ifade eder (2004, s.157-158).

Kentlerde iş bölümü ve uzmanlaşmanın gelişmesiyle kırsal alanlarda yaşayanlarınkinden farklı davranış, düşünüş ve yaşayış biçimleri oluşmuştur. Tüm bu kurumlaşmış tutum, davranış, yaşayış ve inanış biçimlerinin sonucu olarak ortaya çıkan kent kültürü, köy kültürüne göre daha fazla işlenmiş, incelmış ve karmaşıklaşmış bir nitelik gösterir (Karatepe, 2005, 270). Sosyolojik anlamda kentleşme köy hayatından farklı olarak insanların tanımadıklarıyla birlikte yaşayabilme olgunluğunu ifade eder. Köyde herkes birbirini tanır. Dostluklar ve düşmanlıklar bu tanışıklık üzerinden şekillenir. Bu ortamda kapalı bir sistem içinde şekillenen sosyal ilişkiler töreleşir. Kentleşmek çok daha karmaşık ve belirsizliklerle dolu bir ortamda

yaşayabilme becerisinin kristalleşmesidir. Köy ve kent farklı sosyal dokular inşa etmeleri nedeniyle kendi başlarına birer gerçekliktir. Ancak kentler sahip oldukları ekonomik ve demografik potansiyel nedeniyle bilim, kültür ve sanatın yeşerebileceği iklimleri sunar (Coşkun, 2008, s.58-59).

Kent yarışmayı, sıra dışılığı, yeniliği, verimliliği ve yaratıcılığı özendirerek oldukça farklılaşmış bir nüfusun ortaya çıkmasına neden olur. Kent farklı olma izni anlamında özgürlük adasıdır (Demirkan, 1996, s.17). Özgürlük adası olarak insanı özgürleştirici mekansal bütünlükler olan kentler, kültürel etkileşimlere açık yapısıyla durağan olmayan canlı alanlardır. Kentler bu değişim dalgalarının ortasında kısa zamanda kendi özgün kimliğine hızla ulaşma potansiyeline de sahiptir. Kentin sosyal, ekonomik veya siyasal hayatıyla ilgili olduğu düşünülen pek çok şey aslında doğrudan doğruya kültürle de ilgilidir. Bu kadar kapsamlı ve dinamik bir alanda kent kültürünün ve kentte kültürün sürekli canlı tutulması gerekir. Kültürün dış etkilerle hızla değiştiği, yenilenerek şekillendiği kent hayatında, tutuculuk ve muhafazakarlık ekseninde kültürü koruma çabası yerine, kültürün kendisini özünden kopmadan yeniden üretmesine imkan verecek şartların oluşturulması için uygun ortamların hazırlanması önemli bir seçenek olarak gündemimizde bulunmalıdır.

Kent içinde yaşayanlar birlikte hareket eden, insanlarıyla konuşan canlı bir organizma gibidir. Bu canlı organizmanın kendi iradi yönelimlerinin ve farklı gelecek tasarımlarının olması doğaldır. Odağında insan ve onun sahip olduğu değerler bulunan kent organik varlığını geliştirerek bütünlüğünü sağlayabilir. Bu bütünlüğün sağlanması ve kentlilik bilincinin oluşmasıyla, önce kültürel dinamizm meydana gelecek, ardından yerel kalkınmaya sıra gelecektir.

2.3.4.2. Yerel Kalkınma Yönetimi Açısından Kültür

Yerel yönetimlerin yetkilerinin ve icracı eğilimlerinin artması veya artırılmasına yönelik çabalar yerel politika sahasında yerel idarecilerin kültürü de yerel ölçekte bir kalkınma aracı olarak görmeye başlamasına

yol açmıştır (Aksoy, 2011, s.190). Yerel kalkınma, bölgede, yerelde yada yörede mevcut olan doğal ekonomik, kültürel, teknolojik ve beşeri kaynakların kullanılması yoluyla yerel düzeyde sunulan fırsatları, yerel aktörlerin katkısıyla azamiye çıkartmaktır (Çarkçı, 2008, s.59). Bu tanım kalkınmayı pek çok unsurun bir araya gelmesiyle oluşacak bir dinamizm olarak ele almaktadır.

Ancak yerel kalkınmanın kültürle olan kuvvetli bağına daha güçlü vurgu yapılmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Kentler için teknik ve fiziki anlamda ilerleme kavramından çok bütüncül anlamda kültürün kilit konumda olması gerekir. Bu anlayışı kavramsal zeminde ele alan Françoise Choay, sanayi devriminin yarattığı kentleşme süreçlerinde oluşan büyük endüstri kentlerini eleştirerek ve alternatif olarak örnek kentler üzerinden farklı bir kalkınma anlayışını ortaya atmıştır. *Nostaljik- Kültürralist* yaklaşım veya sadece *Kültüralizm* olarak ifade edilen bu düşünceye göre endüstri kenti hasta olarak nitelenirken hastalığın ancak bir örnek kentle aşılabileceği ileri sürülmüştür. *Kültüralizm*, kapitalizme olduğu gibi tekniğe ve makineleşmeye de karşı çıkmıştır. Bu şehircilik anlayışını paylaşan düşünürler, endüstrileşmeyle ortaya çıkan ve niceliksel yanın ağır bastığı, kayıtsızlığın hakim olduğu bir dünya karşısında eski kentlerin organik birliğini savunmuşlardır (Bumin, 1990, s.85).

Bu doğrultuda yerel kalkınma, sahip olunan ortak tarihi birikim ve değerleri belli bir toprak parçasında paylaşan insan topluluğunun, var olan beşeri kaynakları sorumluluk bilinci içinde kullanarak gelecek için mutlu ve müreffeh bir toplum yaratması ideali olarak tanımlanabilir.

Yerel kalkınmayı başarılması gereken bir ideal olarak belirlerken, belli temel ilkelerden bahsedebiliriz. Bunlardan en önemlisi yerel kalkınma insan odaklı olmalı, salt büyümeyi ve ilerlemeyi önceleyen bir yaklaşımı ifade etmemelidir. Yerel kalkınma, kültürel çoğulculuğu göz ardı etmeden, yakınlaştırıcı, birleştirici ve sosyal ilişkileri ve toplumu zenginleştirici politikalar içermeli ayırıcı ve uzaklaştırıcı olmamalıdır. Kalkınma, mümkün

olduğunca eşitlikçi ve kapsayıcı olmalıdır. Kalkınmanın öncülüğünü üstlenen yerel aktörler, özellikle belediyeler kalkınmanın toplumun değişik katmanlarını nasıl etkilediğini izlemeli, gerektiğinde kalkınma sürecinden görece olarak az pay alabilen kesimleri gözeten, pozitif ayrımcı yöntemler uygulamalıdır. Yerel kalkınmanın, ekonomik, sosyal, siyasal boyutları olduğundan bunlar arasındaki tamamlayıcılık etkisi göz ardı edilmemelidir (Göymen, 2010, s.132-133).

Yerel kalkınma yaklaşımının kavramsal zeminden çıkarak uygulama zeminine kavuşmasında Pendik Yerel Kalkınma Platformu öncü rol üstlenmiştir. Platform bu alanda Türkiye’de ilk organizasyon olma özelliğine sahiptir (Kaya, 2007, s.8; Göymen, 2010, s.134-140). Yerel kalkınmanın teorik anlamda modelleştirilmesi çalışmalarını başlatan platform, özgün bir yerel kalkınma konsepti geliştirmek üzere bir araya gelerek yerel kalkınma modelini altı temel argüman üzerine bina etmiştir. Bunlar;

1. Altyapı planlama ve denetim faaliyetlerini içeren fiziksel kalkınma,
2. Kent ekonomisinin ve istihdamın geliştirilmesi için planlama, teşvik ve organizasyonlar içeren ekonomik kalkınma,
3. Kentlilerin sosyal refah seviyelerinin artırılması için gerekli tesisleşme ve etkinlikleri içeren sosyal kalkınma,
4. Kentin kültür hayatının gelişimi için tesisleşme ve etkinlikleri içeren kültürel kalkınma
5. Siyasal hayatın gelişimi için, kentlilerin yönetime katılım mekanizmalarının geliştirilmesi ve katılıma teşvik çabalarını içeren siyasal (demokratik) kalkınma ve
6. Kent kaynaklarının, etkin ve verimli kullanımı için kalite verimlilik odaklı, katılımcı, performansa dayalı ve stratejik planlamaların yapıldığı, yeni kamu yönetimi yaklaşımını içeren etkin yönetimdir (Kaya, 2007, s.8-9).

2.4. Kültür Politikasının Tanımı ve Türkiye’de Kültür Politikası

2.4.1. Genel Olarak

Bir toplumun kültürüyle ekonomik, politik ve diğer kurumları yakından ilişkilidir. Hiçbir toplum önce kültürünü sonra kurumlarını ya da bunun tersini geliştiremez. Ayakta kalabilmesi için ikisi de aynı derece de önemli olup beraber gelişir ve birbirlerinden etkilenirler (Parekh, 2002, s.194). Bu çerçevede kültür politikasını kavramsal bir zemine oturtabilmek için öncelikle politikanın ne olduğunu ve hangi amaçlarla yapıldığının belirlenmesi gerekir.

İnsanlar yaradılışları, sosyal ve ekonomik durumları bakımından değişik fikirlere ve değişik çıkarlara sahiptirler. Aralarındaki düşünce, çıkar ve psikolojik eğilim farklılıklarından doğan çatışma politikanın temelini oluşturur. Karşıt görüşü temsil eden düşünürler, politikayı herkesin yararına olan bir toplum düzeni kurma çabası olarak tarif etmektedir. Bu iki zıt görüşü bağdaştırarak bir tanım yapan Duverger’e göre ise, politika gerçekte hem bir çatışma ve iktidar kavgasıdır, hem de toplumun bütün üyelerinin yararına olabilecek bir düzen yaratma amacıdır (Kapani, 1989, s. 17).

Politika, gündelik hayatın akışında kullanılan anlamının ötesinde ve üstünde bir kavram olarak, siyaset bilimi çerçevesi içinde bilimsel bir disiplin şeklinde değerlendirildiğinde, kamu yönetimi ve siyaset felsefesinin konusunu oluşturmaktadır.

“Politika” isimli kitabında Epistemolojik bir bakışla, politikayı üst bilgi olarak ele alan ve bilimler piramidinin zirvesine yerleştiren Aristo, politika biliminin de öncüsü kabul edilmektedir. Aristo’dan sonra politika bilimi alanında genel bir çerçeve oluşturulmak istendiğinde, Farabi’nin “El-Medinetü’l-Fazıla”sı, Machiavelli’nin “Hükümdar”ı, İbn-i Haldun’un “Mukaddime”si, Nizamülmülk’ün “Siyasetname”si de bu alanda yazılmış temel eserler olarak belirtilebilir.

2.4.2. Kültür Politikasının Tanımı

İnsan için toplum halinde yaşamanın kaçınılmazlığı ile birlikte ortaya çıkan ilk ve temel ihtiyaçlar kültürün oluşum süreçlerini başlatırken, ortaya çıkan kültür de yeni ihtiyaçların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Toplum, fertlerin veya küçük grupların oluşturduğu basit bir kalabalık olarak algılanmamalıdır. Toplum içinde yaşayan bireylerin veya grupların ilişkileri sonucunda ortaya çıkan çatışmalar veya işbirlikleri ve bunun yarattığı etkiler, örf-adet ve anelerden yasalara kadar pek çok düzenleyici işleme kaynaklık etmektedir.

Toplum bir grup insanla ve bunlar arasındaki ilişkinin yapısıyla, kültür ise bu ilişkilerin içeriği ve onları yönetip meşrulaştıran ilkelerle ilgilidir. Toplumun yeleri, kültürel anlamlarını ve onları meşrulaştıran inançları paylaştıkları için örf ve adetlere bağlılık gösterirler (Parekh, 2002, 188).

İhtiyaçların kültürü, kültürün ise yeni ihtiyaç biçimlerini belirlediğini kabul ettiğimizde bunun nasıl olacağı sorusunun cevaplanması gerekmektedir. Bu sorunun cevabını ararken doğal olarak kültür politikasının alanı içine girmiş oluruz.

Kültür kavramının anlam çeşitliliğinden kaynaklanan dağınıklık, politika kelimesi kullanılarak bir parça toparlanabilir. Kültür politikaları ifadesi politikanın işaret ettikleriyle daha kesin bir anlam kazanır. Kültür politikası da diğer politikalar gibi bir grup tarafından istenen ve bir otorite tarafından hayata geçirilen, beklentiler, hedefler ve araçlar bütününe dayanır (stel, 2009, s.9). Burada kullanılan haliyle politika, gündelik siyaset ve yada politikadan farklı olarak, ilkeler, programlar ve projelerden oluşan, karmaşık ama yine de düzene konulmuş bir bütünü ifade etmektedir (Ada, 2009, s.3).

Kültür politikası, *kültürleme*, *kültürlenme* ve *kültürleşme* süreçlerini içerecek Şekilde, politikanın çatışmacı veya uzlaşmacı ve toplum faydası öncelikli tariflerinden hareketle belirlenen bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kültürleme, toplumların kendisini oluşturan bireylere belli bir kültürü aktarma, kazandırma, toplumun istediği insanı eğitip onu denetim altında tutma, bu yolla toplum barış ve huzurunu sağlama sürecidir. *Kültürleme* var olanı iletirken, *kültürlenme* (*culturation*) yepyeni kültür nüvelerinde yeni filizleri yaratır ve besler. *Kültürlenme* birbirlerini etkileyen akran grupları arasındaki kültür etkileşimidir. *Kültürleşme* (*acculturation*) ise toplumun kendi içinde gerçekleşen *kültürlenme* sürecinin dış dünyaya, yabancı dil ve kültürlerle açılmasıdır. Kelimenin İngilizce orijinalinde çift c olmasına rağmen tek c ile yazılması halinde (*aculturation*) yozlaşma anlamını vermesi de ilginç bir noktaya işaret etmektedir (Güvenç, 1997, s.85).

Kültür politikasının bu açıklamalar ışığında toplum hayatının bugünü ve geleceği için ne derece belirleyici ve şekillendirici araçlar içerdiği görünmektedir. Bu çerçevede, kamu yönetiminin politika araçlarının sıralanmasında, kültür politikalarının görece olarak ihmal edilmişliği ve geri planda kalmışlığı konusu üzerinde ayrıca durulmalıdır. Toplumlar için, savunma, sağlık, ulaşım veya tarım politikalarının öncüllüğü yanında kültür politikasının zihinlerde işgal ettiği önem sırasının gerilerde olması çözümlenmesi gereken temel bir paradoks olarak karşımızda durmaktadır.

2.4.3. Türkiye’de Kültür Politikası

Türkiye kültürel olarak, önemli zenginlik ve çeşitlilikleri barındıran bir toprak parçasıdır. Tarih boyunca pek çok değişik kavim bir çeşit köprü olan bu topraklardan geçerken, bir kısmı da Anadolu’nun yerleşik unsurları haline gelmişlerdir.

Yakın çağlarda Batı dünyası ve medeniyeti ile başlayan *kültürleşme* (*acculturation*) sürecinin, zihinlerde ve hayatın içinde zaman zaman *kültürsüzleşme* (*aculturation*) olarak yansımalar oluşturduğu da ifade edilmelidir.

Türkiye’de bazı alanlarda çözümlenme belirtileri göstererek, yozlaşma ve kültürsüzleşme şeklindeki bozuk yapıyı yansıtan *Piyango Kültürünün* ortaya çıktığını söyleyen Cem, bu kültürün, topluma yerleştirilen yanlış değer

yargılarının ve Türkiye'nin değişen kişiliğinin bir özeti olduğunu söylemektedir. 19. yüzyıl sonrasının Osmanlı toplumunda Batı ekonomik sisteminin uygulanmasına çalışılmaktadır. Batı'nın ekonomisiyle birlikte kültürü de ithal edilmektedir. Ancak, özünde ferdiyetçilik, maceracılık gibi nitelikler taşıyan bu kültür Türkiye'nin sosyal yapısından çok değişik bir toplum şeklinin ürünüdür. Batı kültürünün Ekonomik özellikleri Anadolu'nun kültürüne yabancı olduğu için bir noktadan sonra, kültürsüzleşme durumu ortaya çıkacaktır (1975, s.531-533). Batı kültürü, sahip olduğu ileri teknoloji sayesinde üstün bir medeniyet olduğu iddiasını ısrarla sürdürürken, oryantalist dezenformasyonun zihinlerde devam ede gelen etkisi ile teknik ve teknolojiyi medeniyet olarak algılama yanılısı da devam etmektedir.

Avrupa ve ABD'deki antropoloji, tarih ve kültür incelemeleri ise, kendi tarihselleştirici ve bilimselleştirici gücü sayesinde dünya tarihinin bütünü, tarihi "bulunmayan" halklar ve kültürler için ya tarih eksilten yada, sömürgecilik sonrası dönemde tarih kuran bir tür batılı üstün-özne tarafından görülebilir bir tarih olarak ele almaktadır. Modern Batı emperyalizmi ile batı kültürü arasındaki ilişkiye edebi metinler üzerinden yoğunlaşan tam kapsamlı eleştirel yaklaşımların azlığı da ayrıca dikkat çekmektedir (Said, 2004, s.80).

Yukarıda özetlenen bu tarihsel sürecin olumlu ve olumsuz tesirlerinin dün olduğu gibi, bugünün tartışmalarında ve geleceğin kültür politikalarında belirleyici etkisi olacaktır. Aşağıda ele alınan Cumhuriyet dönemi kurucu kültür politikalarının da bu tartışmalar çerçevesinde şekillendiği gözlemlenmektedir. Ülkemizde bugün var olan kültürel yaşamın temellerinin Cumhuriyetin başlangıç dönemleri içinde atıldığı söylenebilir. Türkiye Cumhuriyetinin kültür politikası, Cumhuriyetten önce başlayan ve onunla birlikte devam eden, ulus devlet olma anlamında milliyetçilik ve batılılaşma şeklinde iki ana ekseninde gelişmiştir (Güngör, 1995, s. 89). Hızlı bir modernleşme hamlesinin sonucunda ortaya çıkan ve geçmişte başlayan süreçlerin devamı olan bu değişikliklerin kronolojik listesi ana hatlarıyla aşağıya çıkartılmıştır.

Tablo 1. Cumhuriyetin Başlangıç Dönemi Kültürel Kronolojisi

03 Mart 1924	Tevhidi Tedrisat Kanununun Kabulü
Nisan 1924	Musiki Muallim Mektebinin Kurulması.
Mart 1926	Darülelhan'da Alaturka Musiki Eğitiminin Kaldırılması
03 Ekim 1926	İstanbul Sarayburnu'nda İlk Heykelin Yaptırılması
03 Şubat 1927	Ankara Etnografya Müzesinin Kurulması
01 Kasım 1928	Latin Alfabesinin Kabulü
15 Nisan 1931	Türk Tarih Cemiyetinin Kuruluşu
12 Temmuz 1932	Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nin Kuruluşu
01 Ağustos 1933	Darulfünun Yerine İstanbul Üniversitesinin Kuruluşu
1933	Topkapı Sarayının Müze Olarak Açılması
09 Ocak 1936	Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinin Kurulması
Ağustos 1936	Ankara'da Devlet Konservatuvarı Kurulması
17 Nisan 1940	Köy Enstitülerinin Kurulması
1940	Milli Eğitim Bakanlığınca "Dünya Edebiyatından Tercümelemler" Dizisinin Yayınlanmaya Başlaması
1946	Ankara'da Milli Kütüphanenin Kurulması
1949	Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğünün Kurulması

Kaynak : Katoğlu, M. (1992) *Cumhuriyet Türkiyesinde Eğitim Kültür Sanat.* M.Tunçay ve diğerleri (ed.).Türkiye Tarihi Çağdaş Türkiye 1908-1980 (C. 4, s.390-500). İstanbul: Cem Yayınları

Yukarıdaki tabloda Cumhuriyetin ilk çeyrek yüzyılı içinde kültür alanında gerçekleştirilen icraatlar genel başlıklar halinde verilmiştir. Bu konu başlı başına ayrı bir araştırmaya konu teşkil ettiğinden burada daha fazla ayrıntıya girilmemiştir. Ancak yukarıdaki başlıklar Cumhuriyetle birlikte izlenen kültür politikasının seyrini takip etmek için fikir vermektedir.

Türkiye’de kültür politikalarının oluşumunda UNESCO tarafından 2 Nisan 1998’de Stocholm’de kabul edilen ‘Kalkınma İçin Kültür Politikaları Eylem Planı’ raporlarının da etkisinden bahsedilmektedir (Kongar,1998). Buna göre kültür sadece sanat ve edebiyat alanlarını değil, aynı zamanda bir yaşam biçimlerini, temel insan hak ve özgürlüklerini, değer sistemlerini, gelenekleri ve inançları da kapsar. Bu yaklaşımın, esas olarak, kültürel farklılıkların, demokratik bir ortam içinde temel insan hak ve özgürlükleri çerçevesinde, birlikte ve barış içinde yaşaması ve ulusal kalkınmada bu uyum içindeki farklılığın seferber edilebilmesi ideali üzerine dayandırıldığını görmekteyiz (UNESCO, 1998).

Bu aşamada hem ulusal sınırlar içindeki kültürel farklılıkların korunarak ulusal bütünlüğün muhafaza edilmesi hem de ulusal kültürlerin, küreselleşme karşısında korunarak geliştirilirken, farklı ulusal kültürlerin evrensel bir uyum içinde uluslararası arenada birlikte yaşamalarının ve ileri doğru gelişmelerinin sağlanması sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

UNESCO dokümanında sürdürülebilir kalkınma kavramı ile kültürel gelişmenin karşılıklı bağımlılıklarına işaret edilmektedir. Konferansın bu ilkeler çerçevesinde kabul ettiği gerçekler arasında, sürdürülebilir kalkınma politikalarının mutlaka kültüre duyarlı olması gereği, önümüzdeki yüzyılda bilgi toplumuna herkesin katılımının sağlanması gereği, ulus duygusunun, çok yönlü toplulukların insanların ortak değerleri paylaştıkları bir ulusal birlik çerçevesi etrafında geliştirilmesi gereği, sivil toplum örgütlenmelerinin hükümetlerce desteklenmesi gereği, "kültürel demokrasinin geliştirilmesi gereği", gibi öneriler dikkati çekmektedir (Kongar, 1998).

Konferansın "Üye Ükelere Önerilen Politika Hedefleri" bölümünde, kültür politikalarının, kalkınma stratejisinin ana belirleyicilerinden biri yapılması; yaratıcılığın ve kültür yaşamına katılımın geliştirilmesi; somut ve soyut, taşınabilir ve taşınamaz kültür mirasının korunması ve zenginleştirilmesi yönündeki politikaların ve uygulamaların desteklenmesi ve kültürel endüstrilerin geliştirilmesi; bilgi toplumu içinde ve bilgi toplumu için, kültürel ve dilsel çeşitliliğin geliştirilmesi; kültürel gelişme için daha fazla insan ve para kaynağı tahsisi hedefler olarak önerilmiştir (Kongar, 1998).

Türkiye'nin 1960'lı yıllardan beri, kültür politikalarını kalkınma stratejisi içinde gören bir resmi görüşü benimsemiş olduğu, ama bu benimsemenin, henüz yeterince verimli sonuçlar verecek düzeye erişmediği söylenebilir. Bir başka deyişle, Türkiye, büyük bir ileri görüşlülükle UNESCO'nun 1998 yılında kabul ettiği "Gelişme İçin Kültür Politikaları Eylem Planı" belgesinde öne sürülen genel politikaları özellikle 1960'lı yıllarda ülkenin resmi kalkınma belgelerini temsil eden "Beş Yıllık Kalkınma Planları" içinde, genel kalkınma stratejisinin vazgeçilmez bir parçası yapmıştır. Fakat ne yazık ki bu hukuksal ve kuramsal durum, aynı biçimde uygulamaya aktarılamamış, her ne kadar devletin kültür ve sanat konusunda, Cumhuriyet döneminde oluşturduğu geleneksel destek politikaları bir ölçüde sürdürülmüşse de, hem insan ve para kaynakları hem yaratıcılığın ve katılımın gerçekleştirilmesi hem de özgürlüklerin korunması ve geliştirilmesi açısından özlenen hedeflere henüz varılamamıştır (Kongar, 1998).

2.4.3.1. Türk Anayasalarında kültürle ilgili düzenlemeler

Cumhuriyetin ilk dönemlerinde kültür alanını etkileyen politikalar ve icraatlar yoğun bir şekilde uygulamaya konulurken buna ilişkin yasal ve anayasal çerçevede de bir takım değişiklikler ve düzenlemeler yapılmıştır. Bu yasal düzenlemelerin bir kısmı doğrudan kültürel alanı ilgilendirirken, diğer bir kısım düzenlemeler kültürel alanı etkileyen eğitim ve benzeri diğer konularda yapılan düzenleyici işlemlerdir. Bu bölümde özellikle Türkiye'de

kültürü ve kültürel alanı doğrudan etkilediği düşünülen anayasal düzenlemelerin genel bir değerlendirilmesi yapılacaktır.

Türkiye’de Anayasal gelişmenin geçmişine göz atıldığında, 1808 yılında merkezi hükümetin temsilcileri ile âyan temsilcileri arasında kabul edilip imzalanan ‘Sened-i İttifak’ ilk adım olarak kabul edilmektedir. Taşrada görev yapan ayanlarla merkezi hükümet arasındaki bir uzlaşmayı ifade eden bu belgeye göre devlet işlerine resmi sıfatı haiz memurlardan başkası karışamayacak, sadrazam iktidarın kullanılmasına katılacak ve bundan dolayı sorumlu olacaktır (Özbudun, 1989, s.3,4; Şakar, 1989, 314).

1876 yılında kabul edilerek yürürlüğe giren Kanun-u Esasi ise ilk Osmanlı Anayasasıdır. İki meclisli monarşik bir yönetim sistemi getiren bu anayasada 1909 yılında bir takım değişiklikler yapılmıştır. Bu anayasanın 12. maddesinde yer alan, “matbuat kanun dairesinde serbesttir” hükmü ile her türlü basım yayım faaliyetinin özgürlüğüne vurgu yapılmıştır. Eğitim ve okullarla ilgili 16. maddesinde ise, “...Tebaa Osmaniyenin terbiyesi bir siyaki ittihat ve intizam üzere olmak için iktiza eden esbaba teşebbüs olunacak...” düzenlemesi yer bulmaktadır (Şakar, 1989, s.288). Metinde geçen Osmanlı vatandaşlarının terbiyesi kavramından o günün şartlarında eğitim ve kültür faaliyetlerine önem verilmesine vurgu yapıldığı anlaşılmaktadır.

Yeni Türkiye’nin ilk anayasası ise 1921 yılında TBMM tarafından kabul edilen Teşkilât-ı Esasiye kanunu olup 23 maddeden oluşmaktadır. 1921 anayasası 1876 Kanun-u Esasi ile kıyaslandığında daha kısa ve genel hükümler içeren bir metin olduğu görülmektedir.

20 Nisan 1924 yılında kabul edilen anayasada ise daha kapsamlı birtakım düzenlemeler getirilmiştir. Bu anayasanın 5. bölümü Türklerin Kamu Hakları başlığı altında temel haklara değinmiş, düşünce ve vicdan özgürlüğü (md.70), basın yayım özgürlüğü (md.77) öğretim özgürlüğü ve ödevi (md 77-87) gibi hususlar bu bölüm altında ele alınmıştır (Şakar, 1989, s.278-280).

Anayasa Mahkemesi, Danıştay gibi Meclis iradesini ve idarenin eylem ve işlemlerini kontrol altına alacak yeni kurumlar ihdas eden 1961 anayasasının, 1924 anayasasına göre temel hak ve özgürlükler alanını genişlettiği, Türkiye Cumhuriyetinin nitelikleri arasında insan haklarına dayanan bir devlet olma özelliğini de ilave ettiği ifade edilmektedir (Özbudun, 1989, s.24). 27 Mayıs askeri darbesi sonrasında yürürlüğe giren 1961 anayasasının ikinci bölümünde düzenlenen kişi hak ve özgürlükleri ile; vicdan ve din hürriyeti (md.19), düşünce hürriyeti (md.20), bilim ve sanat hürriyeti (md.21), kitap ve broşür çıkarma hakkı (md. 24) anayasal çerçevede ele alınmıştır.

21. madde ile Bilim ve sanat alanını bir hürriyet alanı olarak düzenlenmiş, 50. maddenin son fıkrasında ise "Devlet tarih ve kültür değeri olan eser ve anıtların korunmasını sağlar" denilerek devletin kültür alanında görevli olduğu bir cümle ile de olsa belirtilmiştir. 1961 anayasasının İktisadi ve Sosyal Hayatın düzeni başlıklı 41. maddenin ikinci fıkrasında "kültürel kalkınma" kavramına da yer verilmiş, ekonomik kalkınma ile birlikte bu konuda yapılacak planlamalar devletin ödevleri arasında sayılmıştır. Yine 129. madde ile iktisadi sosyal ve kültürel kalkınmanın plana bağlanacağına ve kalkınmanın bu plana göre yapılacağına vurgu yapılmıştır (T.C. Anayasası, 1961).

Son olarak 12 Eylül 2010 tarihinde yapılan halk oylamasıyla önemli değişiklikler yapılan 1982 anayasasının başlangıç bölümünde; Her Türk vatandaşının bu Anayasadaki temel hak ve hürriyetlerden eşitlik ve sosyal adalet gereklerince yararlanarak milli kültür, medeniyet ve hukuk düzeni içinde onurlu bir hayat sürdürme ve maddi ve manevi varlığını bu yönde geliştirme hak ve yetkisine doğuştan sahip olduğu belirtilmektedir.

Anayasanın 2. maddesi insan haklarına saygıyı cumhuriyetin nitelikleri arasında sayarken, 5. maddede insanın maddi ve manevi varlığının geliştirilmesi için gerekli şartların hazırlanması devletin temel amaçları arasında sayılmıştır. 1982 anayasasının 2. kısmı "Temel Hak ve Ödevler" başlığını taşımaktadır. Bu kısımda, temel hak ve hürriyetlerin dokunulmaz

ve devredilmez niteliği (md. 12), kişi dokunulmazlığı ve maddi ve manevi varlığı (md. 17), din ve vicdan hürriyeti (md. 24), düşünce ve kanaat hürriyeti (md. 25), düşünceyi yayma ve açıklama hürriyeti (md. 26), bilim ve sanat hürriyeti (md. 27), basın ve yayın hürriyeti (md. 28 ve dev.) düzenlemeleri yer almaktadır (T.C. Anayasası, 1982).

1982 anayasası ayrı bir madde olarak 62. maddesi, devletin yabancı ülkelerde yaşayan Türk vatandaşlarının kültürel ihtiyaçlarının sağlanması için gerekli tedbirleri alacağını belirtmektedir. Anayasanın 63. maddesinde tarih ve kültür varlıklarının korunmasını düzenlemiştir. Buna göre; "Devlet, tarih, kültür ve tabiat varlıklarının ve değerlerinin korunmasını sağlar, bu amaçla destekleyici ve teşvik edici tedbirleri alır." (T.C. Anayasası, 1982).

1982 anayasasının 134. maddesi ile "Atatürkçü düşünceyi, Atatürk ilke ve inkılaplarını, Türk kültürünü, Türk tarihini ve Türk dilini bilimsel yoldan araştırmak, tanıtmak ve yaymak ve yayınlar yapmak amacıyla Başbakanlığa bağlı; Atatürk Araştırma Merkezi, Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu ve Atatürk Kültür Merkezinden oluşan, kamu tüzelkişiliğine sahip "Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu" kurulacağı düzenlenmiştir (T.C. Anayasası, 1982).

Anayasanın "Planlama; Ekonomik ve Sosyal Konsey başlıklı" 164. maddesinde ise; "Ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmayı, özellikle sanayinin ve tarımın yurt düzeyinde dengeli ve uyumlu biçimde hızla gelişmesini, ülke kaynaklarının döküm ve değerlendirilmesini yaparak verimli şekilde kullanılmasını planlamak, bu amaçla gerekli teşkilatı kurmak devletin görevidir" denilmektedir (T.C. Anayasası, 1982).

Yukarıda yer alan anayasal düzenlemelerde görüldüğü gibi 1982 anayasası döneminde kültüre, gerek haklar düzeyinde gerekse kültürel kalkınma bağlamında daha kuvvetli vurgular yer almaktadır. Ancak gerek 1961 gerekse 1982 anayasalarında, kültürel haklar temel hak ve hürriyetlerin altında olarak düşünülmüş, ayrı bir başlıkla zikredilmemiştir.

Kültürel kalkınma kavramının anayasalarda bulunması olumlu olmakla beraber, bunun maddi ve ekonomik kalkınmanın altında ona tabi bir alan olarak değerlendirilmesi önemli bir eksiklik olarak dikkat çekmektedir.

Yapılacak yeni anayasa çalışmalarında kültürel kalkınma başat ve öncelikli bir kavram olarak düşünölmelidir. Kültürel kalkınma olmaksızın salt ekonomik refah ve kalkınmanın sağlanması, bir toplumun birlik içinde yaşayarak huzur refah ve mutluluğa erişmesi için yeterli değildir.

2.4.3.2. Kültür Bakanlığının Kurulması ve İlgili Mevzuat

Türkiye’de kültür ve sanat işleriyle ilgili merkezi örgütlenme yakın yıllara kadar Milli Eğitim Bakanlığı içinde olmakla birlikte, 1970 ‘li yıllardan sonra bazı görevler Kültür Bakanlığına devredilmiştir. Bu çerçevede maddi ve manevi kültür mirası, müzeler, kütüphaneler ve bazı yayın faaliyetleri, güzel sanatlar, sahne ve müzik sanatıyla ilgili örgüt yapısı resmi kültür yönetimini oluşturmaktadır (Katoğlu, 1992, s.497).

1923 yılından 1935 yılına kadar Maarif Vekaleti ismini taşıyan Milli Eğitim Bakanlığının ismi 1935-1941 yılları arasında Kültür Bakanlığı olarak anılmıştır (MEB, 2011). Millî Eğitim Bakanlığı içerisindeki kültür hizmetlerini yürüten birimler, 1965 yılında Kültür Müsteşarlığının kurulmasıyla kültürel alanla ilgili görevlerini bu kuruma devretmiştir. Bu aşamadan sonraki idari teşkilatlanma kronolojik olarak aşağıdaki şekilde gerçekleşmiştir;

1. 1971 yılında Kültür Bakanlığı kurulmuş ve Kültür Müsteşarlığı ile ilgili görevler bu Bakanlığa devredilmiştir.
2. 1972 tarihinde yeni bir kararla söz konusu Bakanlık yeniden müsteşarlık haline getirilmiş ve Başbakanlığa bağlanmıştır.
3. 1974 tarihinde Kültür Bakanlığı yeniden kurulmuş ve aynı tarihte Kültür Müsteşarlığı'nın görevleri de yeni kurulan bu Bakanlığa verilmiştir.

4. 1977 yılında Kùltür Bakanlığı kaldırılarak Millî Eğitim ve Kùltür Bakanlığı kurulmuştur. Aynı yıl içerisinde Millî Eğitim ve Kùltür Bakanlığı kaldırılarak yeniden Kùltür Bakanlığı kurulmuştur.
5. 1982 yılında Kùltür Bakanlığı kaldırılarak Turizm ve Tanıtma Bakanlığı ile birleştirilmiş ve adı da Kùltür ve Turizm Bakanlığı olmuştur.
6. 1989 tarihinde Kùltür Bakanlığı, Kùltür ve Turizm Bakanlığı'ndan ayrılarak yeniden Kùltür Bakanlığı olarak faaliyetini sürdürmüştür.
7. 29 Nisan 2003 tarihinde çıkartılan 4848 sayılı yasa ile Kùltür ve Turizm bakanlıkları birleştirilmiş, Kùltür ve Turizm Bakanlığı kurulmuştur (KTB, 2011).

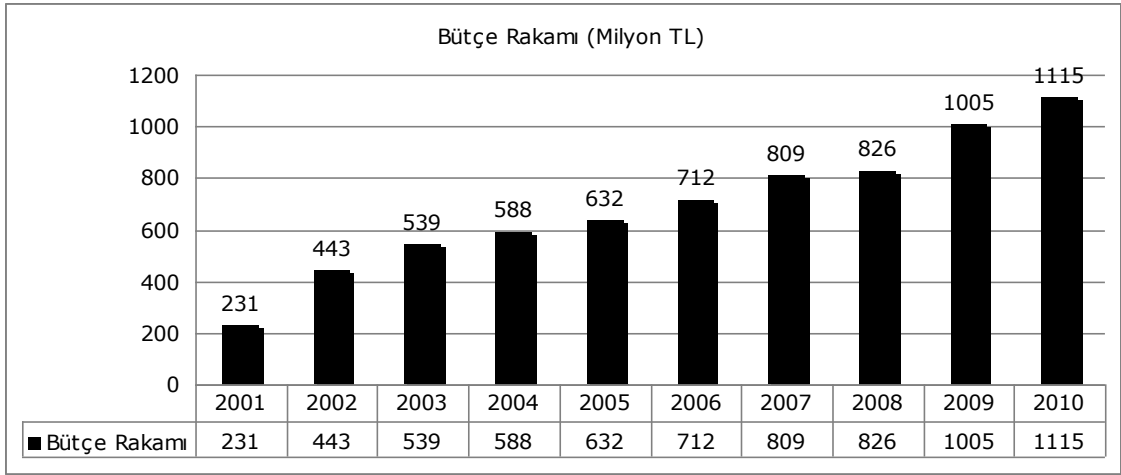
Bu tarihsel süreçten anlaşıldığı gibi Kùltür Bakanlığının yapısı ve idari yapının içinde konumlandırılması konusunda Türk idare sistemi henüz son kararını vermiş görünmemektedir.

Bakanlığın geçirdiği süreçleri gösteren kronolojinin son aşaması olarak; Kùltür ve Turizm Bakanlığının görevleri, kuruluş amaçları ve bağlı kuruluşlarının çalışma esasları, 4848 sayılı Kùltür ve Turizm Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri hakkında yasa ile düzenlemiştir.

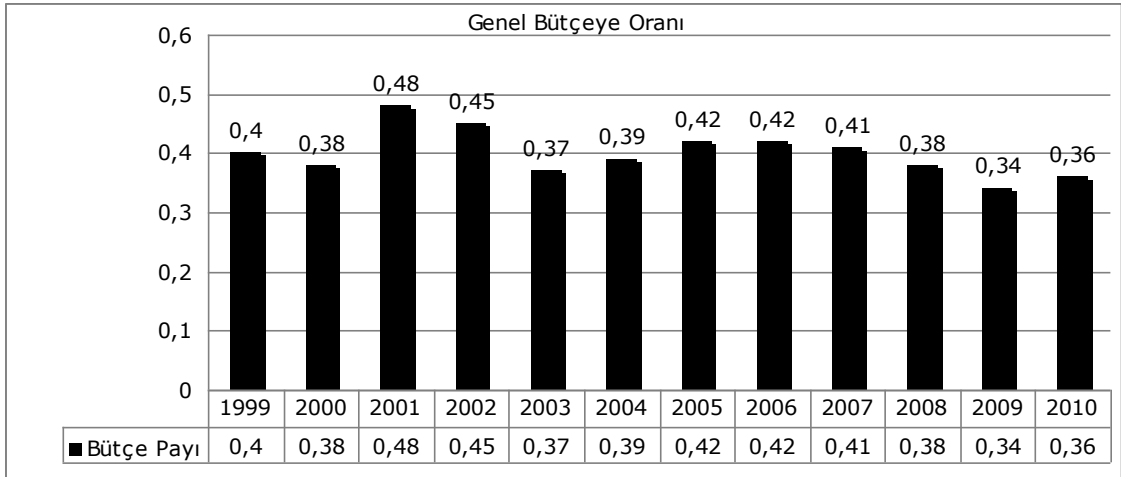
Halen yürürlükte olan bu yasa kapsamında; millî, manevî, tarihî, kültürel ve turistik değerleri araştırmak, geliştirmek, korumak, yaşatmak, değerlendirmek, yaymak, tanıtmak, benimsetmek ve bu suretle millî bütünlüğün güçlenmesine ve ekonomik gelişmeye katkıda bulunmak, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarını yönlendirmek, bu kuruluşlarla işbirliğinde bulunmak, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör ile iletişimi geliştirmek ve işbirliği yapmak, tarihî ve kültürel varlıkları korumak için her türlü yatırım, iletişim ve gelişim potansiyelini yönlendirmek, tanıtma hizmetlerini yürütmek Bakanlığın kültürel alanla ilgili görevleri arasında sıralanmıştır (Kùltür ve Turizm Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, 2003).

2.4.3.3. Türkiye’de Merkezi Yönetim Kültür Harcamaları

Türkiye’de merkezi yönetimlerce kültür için yapılan bütçe harcamaları incelendiğinde, merkezi yönetimlerin bu konuya gerekli hassasiyeti göstermediği anlaşılmaktadır. Yıllar içinde bütçe rakamlarında artış olmuşsa da Kültür ve Turizm Bakanlığı harcamalarının, idari ve fonksiyonel sınıflandırmaya göre genel bütçeden aldığı payların oransal olarak yaklaşık %0.4 rakamında sabit kaldığı anlaşılmaktadır (Özbaran, 2004, s.126). Aşağıdaki grafiklerde ve tabloda Kültür ve Turizm Bakanlığının bütçeden aldığı payların yıllara göre dağılımı ve genel bütçeye oranı görülmektedir.

Grafik 1. Kültür ve Turizm Bakanlığının Genel Bütçeden Aldığı Pay

Grafik 2. Kültür ve Turizm Bakanlığının Bütçesinin Genel Bütçeye Oranı

Tablo 2. İdari Ve Fonksiyonel Sınıflandırmaya Göre Kültür ve Turizm Bakanlığının Genel Bütçeden Aldığı Pay (%)

YILI	BÜTÇE RAKAMI (Milyon TL)	BÜTÇEDEN ALDIĞI PAY
1999	-	0.40
2000	-	0,38
2001	231	0,48
2002	443	0,45
2003	539	0,37
2004	588	0,39
2005	632	0,42
2006	712	0,42
2007	809	0,41
2008	826	0,38
2009	1005	0.34
2010	1115	0.36

Kaynak : T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı

Yukarıdaki tablodan kültür harcamalarına ayrılan kaynakların yetersiz olduğu görülmekle birlikte, merkezi yönetim bürokrasisinin hantal ve verimsiz olmasının da kültür politikalarının gelişmesini ve kaynakların geliştirilmesini engellediği söylenebilir. Nitekim daha fazla kaynak aktarılmasını sağlamak ve verimliliği artırmak amacıyla kültür bakanlığı taşra teşkilatının yerel yönetimlere devri girişimleri bürokratik engellemeler

nedeniyle hala gerçekleştirilememiştir. Bu olumsuz durumun yarattığı eksikliklerin giderilmesi için yerel yönetimlerin kültürel hizmetlerinin mali ve idari olarak desteklenmesi gerekmektedir. Kentin ve kentlinin ortak ihtiyaçlarını gidermek, sorunlarına çözüm bulmak için örgütlenen yerel yönetimler, kültürün yaşatılması ve canlılığını korurken yenilenmesi için vazgeçilmez nitelikte idari birimlerdir.

3. YEREL YÖNETİMLER ve YEREL YÖNETİMLERDE KÜLTÜR POLİTİKALARININ DAYANAKLARI

3.1. Yerinden Yönetim ve Yerel Yönetim Kavramı

Kültür hizmetlerinin en önemli parçası olarak düşünülmesi gereken kütüphanecilik, mahalli müşterek nitelikli bir hizmet olarak öncelikle yerel yönetimlerin konusunu oluşturmaktadır. Bu bağlamda yerel yönetimlerin kültür hizmetlerine geçmeden, yerinden yönetim ve bunun alt kümesi olan yerel yönetim kavramlarından ne anlaşılması gerektiğine ve tarihsel gelişimine kısaca göz atmakta fayda bulunmaktadır.

3.1.1. Yerinden Yönetim

Adem-i merkeziyet veya *desantralizasyon* kavramlarının karşılığı olarak kullanılan yerinden yönetimin iki türünden bahsedilmektedir. Bunlardan birincisi siyasal yerinden yönetimdir. *Federalizm* olarak da adlandırılan siyasal yerinden yönetim daha çok federal devletlerde yerel birimlere tanınan yarı özerk ya da özerk statüye dayanan bir yönetim biçimidir. Yerinden yönetimin ikinci türü ise idari yerinden yönetimdir. İdari yerinden yönetimde devlet dışında egemenlik kullanan başka yönetsel birimler bulunmaz (Keleş, 2009, s.22; Şengül, 2010, s.6).

İdari yerinden yönetim fonksiyonlarına göre ve coğrafi açıdan olmak üzere iki temel ayrıma tabi tutulmaktadır.

Bunlardan hizmet yerinden yönetim olarak da isimlendirilen fonksiyonel yerinden yönetimde, belli bir hizmetin görülmesinin devlet dışında oluşturulan ayrı kamu tüzel kişilerince yerine getirilmesi amaçlanmaktadır (Şengül, 2010, s.10). Çoğu demokratik ülkelerdeki üniversiteler, radyo televizyon kuruluşları, haber ajansları, ticaret ve sanayi odaları ve kamu iktisadi teşebbüslerinin yaptıkları işler bir tür hizmet yerinden yönetimdir (Eryılmaz, 2010, s.80; Keleş, 2009, s.23; Şengül, 2010, s.10).

Yerinden yönetimin diğer ayrımı olan Coğrafi yerinden yönetimde ise, bir yörede yaşayanlara ortak ve yerel ihtiyaçlarını karşılayabilmek için bunları gerçekleştirecek organları seçme imkanı ve özerklik tanınmaktadır (Keleş, 2009, s.23). Burada idari bazı görevler merkezi idareye bağlı olmayan, karar organları seçmenlerin oylarıyla belirlenen bölge, il, belediye ve köy gibi faaliyetleri belirli bir mekanla sınırlı olan yönetimlere verilmektedir (Eryılmaz, 2010, s.82). Yerel demokrasiyi işlevsel hale getirmeleri ve ülkenin bütününde demokrasiyi ayakta tutmaları nedeniyle Coğrafi yerinden yönetim kuruluşları olan yerel yönetimlerin siyasi nitelikleri ön plandadır.

3.1.2. Yerel Yönetim

Yerel halkın ortak gereksinimlerini karşılamak, sorunlarını çözmek için var olan yerel yönetim, halkın demokrasi deneyimini edindiği, demokratik süreçlere katılmayı öğrendiği bir kurumdur (Geray, 1994, s.13). Demokrasi ilkesinin gereği ve türevi olarak halkın kendi kendini yönetme hakkını kullanması şeklinde beliren yerel yönetimler, bir arada yaşayan fertlerin topluca kullandıkları kamusal siyasi hakların ürünü ve aracı olarak sayılmalıdır (Duran, 1988, s.101). Yerel yönetim İl, belediye veya köy halkının ortak yerel ihtiyaçlarını karşılamak üzere örgütlenmiş olan, karar organları halk tarafından seçilen kamu tüzel kişisini ifade eder.

Yerel yönetimlerin ortak nitelikleri olarak; ayrı bir tüzel kişiliğe, belirli ve sınırlı bir coğrafi alana ve yerel seçilmiş organlara sahip olmaları, kendilerine ait taşınır ve taşınmaz mal varlıklarını kullanarak yerel personel aracılığıyla yerel hizmetleri görmeleri ve bu hizmetleri görürken yerel özerklikle hareket etmeleri sayılabilir (Şengül, 2010, s.12-14).

Yerel yönetimler yaptıkları hizmetler yönünden olduğu kadar, bir ülkenin demokratik rejimi yönünden de büyük önem taşımaktadır. Bu yönetimlerin yaptıkları hizmetler, insan yaşamını etkileyen ve insanların en yakından izledikleri ve değerlendirdikleri hizmetlerdir. Hizmet yönünden olduğu kadar ülkenin demokratik rejiminin işlerliği ve geçerliliği açısından da

yerel yönetimler üzerinde durulması gereken kuruluşlardır (Tortop, 1998; s.319).

Yakın oluşu nedeniyle, kendi arasından oylarıyla seçtiği yerel yöneticileriyle, halkın sıcak ilişkiler kurabilmesi, halkın yerel yönetime yabancılaşmasını önlerken yerel sorunların çözümüne halkın etkin şekilde katılımını kolaylaştırmaktadır. Katılımcılık, saydamlık, demokratiklik ilkelerinin yaşama geçmesi sonucunda, ortak sorun ve ihtiyaçları olan yerel toplulukların, ortak projeler çevresinde toplanarak işbirliği yapması, yerel kaynakları harekete geçirmesi mümkün olmaktadır. Bu, halkın demokrasiyi yaşamasına, yerel yönetime yabancılaşmamasına, demokrasi kültürünü ve kentlilik sorumluluğunu edinmesine yardımcı olmaktadır (Geray, 1994, s.14).

Halkın yönetim kanallarına kolayca katılmasına fırsat sağladığı için yerel demokrasinin gelişmesine ve yerleşmesine katkı sağlayan yerel yönetimlerin özerk olması gerekir. Tüzel kişiliğe sahip olan yerel yönetimlerde, karar organlarının seçimle işbaşına gelmiş olmaları ve kendi işlerini kendi organları eliyle görmeleri, bu kuruluşlara demokratik ve özerk kuruluş niteliği kazandırmaktadır (Keleş, 2009, s.52). Yerel özerkliğin doğal sonucu olarak yerel yönetimler, merkezi idare karşısında karar ve uygulamalarında serbest alanlara sahip olmalıdır.

Kamu hizmetlerinin tamamının merkezden yürütmek mümkün değildir. Kamu hizmeti yürüten birimlerin, gerek coğrafi gerekse fonksiyonel anlamda faaliyet gösterdiği alan ne kadar küçülürse, toplumun tercihlerini belirlemek ve yönetime katılmasını sağlamak da o derecede kolaylaşır. Hizmetlerin merkezden yürütülmeye çalışılması hizmetlerde verimliliği ve etkinliği azaltacağı gibi, demokratik siyasi değerlerin gelişmesini de engelleyecektir. Bu sebeple yerel yönetimlerin varlığı halkın yönetime katılma kanallarını genişletmekte, yöneticilerin halk tarafından denetlenmesini kolaylaştırmaktadır (Eryılmaz, 2010, s.131-133).

3.1.3. Türkiye’de Yerel Yönetim Birimleri

1982 Anayasasının 127. maddesinde düzenlenen Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir. Köy, il özel idaresi ve belediyeden oluşan yerel yönetimler ile merkezi idare arasındaki ilişkiler yerinden yönetim ilkesine göre şekillenir. Ancak idarenin bütünlüğünün sağlanması açısından merkezi yönetime yerel yönetimler üzerinde vesayet denetimi uygulama yetkisi tanınmıştır. Anayasal ifadesiyle; Merkezi idare, mahalli idareler üzerinde, mahalli hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla, kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde idari vesayet yetkisine sahiptir (T.C. Anayasası, 1982).

3.2. Yerel Yönetimlerin Tarihsel Gelişimi

3.2.1. Genel Olarak

Yeryüzünde yerel yönetim sistemlerinin oluşmasında ülkelerin kendi tarihsel süreçlerinin, sosyal ve ekonomik dinamiklerin yanında sömürgeciliğin önemli payı vardır. Tarihi süreçte bağlı dominyonlarının sayısı arttıkça ve coğrafi sınırlar genişledikçe hükümdarlar kendisi adına otorite kullanacak ve bu otoriteyi her yerde geçerli kılacak yerel yardımcılara ihtiyaç duymuştur. İlk yerel yönetim şeklinin, askeri örgütlenme, devletin ulusal savunması, suçluları cezalandırma gibi gereklilikleri yerine getirmek üzere bu şekilde oluşmaya başladığı belirtilmektedir (Keleş, 2009, s.31-32).

Avrupa’da yerel Yönetim geleneğinin kökenini XII. yüzyıla kadar indirmek mümkündür. Eski Yunan ve Roma şehirlerinin yönetiminin, yerel yönetimlerin ilk şekli olarak tanımlayanlar bulunmakla birlikte, bunun zorlama bir benzeştirme olduğu belirtilmektedir. Zira Yunan şehirlerinin bizzat egemen siyasi bir yapı (*polis*) oluştururken, Roma şehirleri özerk görünmelerine rağmen idari ve mali olarak merkeze bağlıydılar (Özvar ve Bilgin, 2008, 12).

Türkiye’de kent yönetimi üzerine ilk değerlendirmeleri yapan Ergin ise dünya ölçeğinde şehirciliğin *Cite, Municipie, Commune* adlarıyla üç dönemi olduğunu belirtmektedir. Bunlardan *medine* veya *şehir* denilen *Cite* Yunanlılar; serbest ve özerk kent denilen *Municipie* Romalılar ve ortak yönetim denilen *Commune* Romalılardan sonraki devirlere aittir. 1789’da Fransız ihtilalından sonra, yerel yönetimlerin özerklikleri azalarak merkezin vesayeti artmış, kentlere sadece yerel hizmetlerde biraz serbesti verilerek bunun adına belediye (*Municipalite*) denilmiştir (1936, s.4).

3.2.2.Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Tarihi

Türkiye’de yerel yönetimlerin tarihi gelişimi, genel olarak Tanzimat öncesi Tanzimat sonrası olmak üzere iki ana dönemde ele alınmaktadır.

Osmanlı’dan önce Anadolu’da önemli bir yönetim geleneği miras bırakan Selçuklularda kent yönetiminin tepesinde kadı bulunur, esnaf şeyhleri, şeyhülislam, içdiş başı ve güvenlik işlerinden sorumlu subaşılar teşkilatlarıyla birlikte kadiya bağlı görev yaparlardı. Genel ahlakın korunması ve ticari denetimle görevli olan muhtesipler de kadiya bağlı olarak çalışıyorlardı (Tabakoğlu, 2005 s.124; Akyüz, 2005, s.257). Şehir yönetimlerinde Ahilerin ciddi ağırlığı ve katkısı bulunmaktaydı. Selçuklular’da ahilik teşkilatı yalnız şehirlerde değil, köylerde ve sınır boylarında bile canlı bir şekilde varlık göstermiştir. Merkezi otoritenin zayıflamasıyla en teşkilatlı ve disiplinli kurum olarak ahiler kalmış, geçiş dönemlerinde bazı şehirlerde yönetimi doğrudan üstlenmişlerdir (Ülgen, 1996, s. 25).

Osmanlıda ise Tanzimat’a kadar yerel hizmetler geleneksel kurumlar olan kadı, vakıf, loncalar ve kadiya yardımcı olan bazı görevliler tarafından yerine getirilmiştir. Tanzimat’tan önce şehir yönetimlerinden kadılar sorumluydu. Kazanın başında bulunan kadı hem şer-i hem adli yargının başı, hem belediye başkanı, hem de merkezi yönetimin temsilcisiydi. Kadılık kurumu Osmanlı devlet idaresinde taşra yönetiminin ve belediye hizmetlerinin temelini oluştururdu. Nitekim Osmanlı devletinin kurucu olan

Osman Gazi'nin ilk tayin ettiği memur kadı ve subaşı olmuştur. İlk koyduğu vergi ise "*Bac-ı Pazar*" denilen ve belediyeye ait olan "*Pazar Resmi*"ydi (Eryılmaz, 2005, s.389).

II. Mahmut devrinde yeniçeriliğin kaldırılması ve 1827 yılında İhtisap Nezareti'nin kurulmasıyla Tanzimat devri yerel yönetimlerinin temeli atılmış oldu. İhtisap Nezareti'nin temel görevi esnafın teftişi, vergilerin toplanması, narh konulması, güvenlik gibi konulardan oluşuyordu. Bu dönemde idarenin her kademesinde ayırım gözetilmeksizin tüm halkın katılacağı Muhassıllık Meclisleri, Vilayet, Liva, Kaza İdare Meclisleri ve Ziraat Komisyonu gibi idareler oluşturulmuştur. Belirtilen yapılarda yerel halkın temsilcilerinin bulunması, Osmanlı toplumunda modern anlamda yerel yönetimin çekirdeği olarak değerlendirilmektedir. 1854 yılında Fransız komün idaresi örnek alınarak İstanbul Şehremanetinin kurulmasıyla İhtisap Nezareti ortadan kaldırılmıştır. Batılı anlamda ilk belediye olan 6. Daire-i Belediye ise 1857 de Galata ve Beyoğlu bölgesinde kurulmuştur (Ortaylı, 2005, s.70).

Taşrada ilk belediye ve bugünküne benzer il özel idarelerinin temeli 1864 tarihli Vilayet Nizamnamesi ile atılmıştır. Bu nizamnameye göre her kazada belediye meclislerinin kurulması öngörülse de uygulamada birçok kazada bu meclisler kurulamamıştır. Sonradan bu nizamnamede bazı değişiklikler yapıldıysa da bu konuda temel yasal düzenleme 1908 Meşrutiyet düzeninden sonra gerçekleştirilmiştir. 1913 yılında çıkarılan İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunu Muvakkati adını taşıyan geçici bir yasa, illerde genel yönetim yanında yerel yönetim niteliğindeki il özel idarelerinin kuruluş, görev, yetki ve işleyişine dair kurallar getirmişti. Bu geçici yasanın illerin genel yönetimine ilişkin bölümü (ilk 74 maddesi) 1929 yılında 1426 sayılı yasa ile yürürlükten kalkmış, 1946 yılında ise bu yasanın yerini 5442 sayılı İl İdaresi Yasası almıştır. İl özel idareleri hakkında 2005 yılında çıkartılan 5302 sayılı kanundan önceki dönemde yapılan son değişiklik 1987 yılında yapılmış, bu değişiklikle yasanın adı, İl Özel İdaresi Kanunu olmuştur (Geray, 1994, s.5).

Osmanlı'nın taşraya yönelik olarak çıkardığı son kanun olan 1877 tarihli Dersaadet Belediye Kanunu ise 1930 yılında 1580 sayılı Belediye Kanunu yürürlüğe girinceye kadar yürürlükte kalmıştır (Ortaylı, 2005, s. 86). Halen yürürlükte bulunan 5393 Sayılı Belediye Kanunu genel kanun olup 2005 yılında yürürlüğe girmiştir. 2004 Yılında kabul edilerek yürürlüğe giren 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ise 5393 Sayılı yasaya göre özel kanun niteliğindedir. Bu kanun adından da anlaşıldığı üzere Büyükşehir Belediyelerini ilgilendiren ve Belediye Kanununda yer almayan özel düzenlemeleri içermektedir.

Köy yönetimini cemaat esasına göre düzenleyen 1864 ve 1871 nizamnamelerinin 1913 tarihli Geçici Kanunla yürürlükten kaldırılmasıyla köyler yasal dayanaktan yoksun kalmıştır. Köy yönetimleri ilk kez 1924 tarihli ve 442 sayılı Köy Kanunuyla tüzel kişilik kazanmıştır. Bu kanunun çıkartılmasına kadar köyler geleneklerle yönetiliyordu. Sözü edilen yasa ile köyler tüzel kişiliği haiz yerel yönetim birimleri olarak kabul edilmiştir (Geray, 1994, s.6; Şengül, 2010, s.34-35).

3.3. Yerel Yönetimlerin Kültür Hizmetleri

Toplumdaki kültür gereksinmesi, yerel düzeyde daha etkin ve verimli olarak karşılanabilir. Yerel yönetimler, kültür gereksinimlerini karşılamak amacıyla yerel toplumun değerlerini, geleneklerini yaşatmak, geliştirmek, yenilerini yaratmak işlevini yüklenabilir durumdadırlar. Ayrıca büyüklüklerine ve mali olanaklarına göre farklılıklar olmakla birlikte, yerel yönetimler her basamaktaki kültür kurumlarıyla ilgili sorumlulukları yerel halkın destek ve katkılarını da sağlayarak daha nitelikli biçimde karşılayabilir. Merkezi yönetimin taşradaki temsilcileri, vatandaşların tepki ve yakınmalarına gereken duyarlılığı göstermediğinden sorunlar giderek birikmektedir (Öztaş-Zengin, 2008, s.165).

Belediye başkanları seçimle iş başına gelmeleri nedeniyle halkın isteklerine karşı daha duyarlı olmaktadır. Seçimle göreve gelen yöneticilerin sorumluluk ve hesap verme düşüncesinin, merkezi bürokrasinin

temsilcilerine göre daha ileri seviyede olacağı açıktır. Tüm bu nedenlerle yerel yönetimlerin kültürel fonksiyonlarının desteklenmesi ve teşvik edilmesi gerekmektedir.

Yerel yönetimler sanat ve rekreasyon tesislerinin oluşturulmasında ve kültürel demokrasinin gerçekleşmesinde yaşamsal bir rol oynar. Bu nedenle yerel yönetimler kentin kültürel geleneği ve kent halkının kültürel özellikleri ışığında bir kültür politikası oluşturma ve uygulama yetkisine sahip olmalıdır (Kaya, 2007, s.158).

Kültürün kalkınma sürecinde etkin bir rol oynayabilmesi için merkezi yönetimin yanında yerel yönetimlere de önemli görevler düşmektedir. Bu görevleri yerine getirmeleri için yerel yönetimlerin yeterli maddi imkanların yanında uygun enstrümanlara da sahip olması gerekir. Bu noktada çoğulculuğu öne çıkaran, herkesin kendisini dilediği gibi ifade etmesine imkan veren, sanatı ve yaratıcılığı destekleyen, kültürel hayata toplumun her kesiminin kolay erişimini ve katılımını sağlayan kültür programlarının yönetimi yerel yönetimlerin en önemli görevlerinden biridir (İsen, 2007, s.16).

3.3.1. İl Özel İdarelerinde Kültür Hizmetleri

Yerel yönetim reformu kapsamında 2005 yılında yürürlüğe giren 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununun 6. maddesi, İl Özel İdaresinin görevlerini düzenlemiştir. Görevleri düzenleyen bu maddede kültür kelimesine de atıfta bulunulmuştur (İl Özel İdaresi Kanunu, 2005). Ancak kültürün işlevsel anlamda il özel idaresi organizasyonu ve görevleri açısından açılımı yapılmamıştır. Daha çok yatırımcı bir kurum görüntüsü bulunan özel idarelerinin kendi bünyelerinde kültürel fonksiyonları etkin şekilde icra etmedikleri gözlenmektedir.

Türkiye’de yerel örgütlenme kapsamında önemli işlevleri bulunan il özel idareleri ve valilikler, stratejik plan hazırlamanın ötesinde somut ve canlı kültür politikalarına sahip değildir (Erdoğan, 2011, s.81). Özellikle il sınırlarının büyükşehir sınırı olarak kabul edildiği İstanbul ve Kocaeli illerinde

(5538 Sayılı Kanun, md. 26) İl Özel İdareleriyle Büyükşehir Belediyelerinin hemen hemen aynı işlevleri yerine getirmeleri nedeniyle, İl Özel İdareleri yoğun kültürel faaliyet ve etkinlikler düzenlememektedir.

Kültürel faaliyetler konusunda yeterince etkin olmamakla beraber, İl Özel İdareleri, yeni kültür merkezleri inşa edilmesi ve kültürel ve tarihi mirasın korunması için yapılan röleve, restitüsyon ve restorasyon çalışmalarıyla ön plana çıkmaktadır.

Bu kapsamda 2006-2010 yılları arası faaliyet raporları incelenen İstanbul İl Özel İdaresinin bünyesinde Eğitim, Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı ve Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü yer almaktadır. İstanbul İl Özel İdaresinin yukarıda belirtilen zaman aralığında kültürel faaliyetler kapsamında, kültür merkezleri inşa ettiği, kültürel ve tarihi mirasın korunmasına ilişkin projeler yaptığı, halk kütüphanelerine malzeme alımı ile birlikte onarımlarını yaptığı, ayrıca kültürel faaliyet olarak sadece okullarda tiyatro eseri sergilenmesi için bütçe ayırdığı görülmektedir. İstanbul 2010 Kültür Başkenti projesine yapılan katkılar da faaliyetler arasında sayılmaktadır (İstanbul İl Özel İdaresi, 2006-2010).

İnce tarafından, yerel kültür politikaları konusunda Antakya, Kars ve Çanakkale illerinde yapılan saha araştırmasında, il özel idarelerinin kültüre yönelik faaliyetlerinin oldukça kısıtlı olduğu tespit edilmiştir (İnce, 2009, s.229). Önemli kentlerimizden olan Kocaeli İl Özel İdaresinin kurumsal organizasyon şeması içinde kültürle ilgili bir birim ve görevlendirme yer almazken, Ankara, İzmir, Adana, Konya, Antalya, Erzurum Trabzon gibi kentlerde daire başkanlığı yada müdürlük düzeyinde birimler bulunmaktadır.

Türkiye’de özel idarelerin kültürle ilgili faaliyetler kapsamında genel olarak inşaat alanında yoğunlaştığı gözlenmektedir. 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununun kültür konusunda ayrıntılı düzenlemeler içermemesi nedeniyle, bu alandaki faaliyetlerin ağırlıklı olarak belediyelere bırakıldığı anlaşılmaktadır.

3.3.2. Köy Yerel Yönetiminin Kültür İşlevleri

Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar geleneklerle yönetilen köy yönetimleri 1924 yılında çıkartılan 442 sayılı Köy Kanunuyla yerel yönetim birimleri haline gelmiştir. Halen yürürlükte olan bu yasa kapsamında köy yönetimlerine birtakım kültürel işlevler verilmiştir.

Köy Kanununun 13. maddesinde köyde yapılması zorunlu olan görevler sayılmış 14. maddede ise köylünün isteğe bağlı yapabileceği işler belirtilmiştir. Köy Yasasına göre; köylünün bilgisini artıracak kitaplar getirmek, köyde güreş, cirit, nişan alıştırması gibi köy oyunları yaptırmak kültürel işlevler olarak köy yönetiminin isteğe bağlı görevleri arasında sayılmıştır (Köy Kanunu, 1924, md.14).

Köylülerin giydiği esvapları köyde dokutmağa çalışmak, köylüden berber yetiştirmek, köylüden ayakkabıcı yetiştirmek, köylüden nalbant, demirci, arabacı, kalaycı yetiştirmek gibi meslek edindirme faaliyetleri de 14. maddede belirtilen ihtiyari görevlerdendir.

Mali imkanların oldukça sınırlı olduğu köylerde, sivil toplum çalışmaları, özel girişimler veya sponsorluk imkanları sağlanarak kültürel ilgili çalışmaların yaygınlaştırılması sağlanmalıdır.

Bugünkü niteliğiyle köy yerel yönetiminin ülkenin topyekun kalkınmasına destek verir hale gelmesi için, ilçe ölçeğinde köy muhtarlıklarının ve belediyelerin temsil edildiği bir ilçe yerel yönetimi (ilçe özel yönetimi) kurulması, nüfusu 500'ü aşan yerlerde Fransa'daki kırsal belediyelere benzer belediye örgütünün kurulması önerilmiştir (Geray, 1994, s.8). Türkiye'de var olan belde belediyelerinin sıkıntıları göz önüne getirildiğinde, yeterli mali imkanlar sağlanmadan bu şekilde örgütlenmelerin oluşturulmasının faydalı olup olmayacağı konusu ayrıca tartışılmak durumundadır.

3.3.3. Belediyelerde Kültür Hizmetleri

Belediyeler, halkın altyapı, imar, trafik, temizlik, sağlık, eğitim vb. fiziki ve maddi ihtiyaçlarını karşılayarak sosyal ve ekonomik gelişmeye katkıda bulunmaktadır. Ancak kentte yaşayanların bunların dışında hatta bunlardan önce gelmesi gereken kültürel ve sanatsal gereksinimleri bulunmaktadır.

Belediyeler, sınırları içinde yaşayan halkın ortak ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulmuş idari yapılardır. 5393 sayılı yasanın 14. maddesi belediyenin görev ve sorumluluklarını sayarken yukarıda belirtilen işleve vurgu yapmak üzere "mahalli müşterek nitelik" tabirini kullanır. Belirtilen bu ortak gereksinimler arasında kültür, sanat ve tanıtım hizmetlerinin yanında kültür ve tabiat varlıklarının, tarihi dokunun ve kent tarihi için önem taşıyan mekanların korunması da yer almaktadır. 14. maddede yer alan düzenleme, belediyelerin kültürle ilgili görevlerine yer vermekle beraber çok zayıf bir vurgu yapmıştır. Yasal çerçevenin kesin ve müeyyideler içerecek şekilde düzenlenmemesinin de etkisiyle insanların değerlerine ve duygularına hitap eden kültürel ve sanatsal faaliyetler öncelikler sıralamasında ya göz ardı edilmekte yada alt sıralara yerleştirilmektedir.

Kültürel hizmetler verilirken toplumun eğitim ve kültür anlayışları arasındaki farklılıklar ve sosyal ve ekonomik statü ayrışmaları da gözetilmelidir. Özellikle büyük kentlerin merkezlerinde ve geçmişten gelen planlı yerlerinde yaşayan kesim ile varoşlarında yaşayan kitlenin kültürel ihtiyaçlarının farklı olacağı dikkate alınmalıdır. Gler sonucu kırsal alanlardan kentlere gelmiş ve kentin sağlıksız yerlerinde yerleşen bu kesimin kente uyumda yaşadığı zorluklar göz ardı edilemez. Bununla birlikte kentte yaşayan farklı kesimlerin, kent kültürü, kimliği ve değerlerini içselleştirerek kentlileşmesinin yolunun kültürün yerelde fonksiyonel olarak kullanılmasından geçtiğini de unutmamak gerekir.

3.4. Belediyelerde Kültürel Faaliyetlerin Yasal dayanakları

3.4.1. 1580 Sayılı Mülga Belediye Kanunu

1877 tarihli Dersaadet Belediye Kanununun yerine 1930 yılında kabul edilen 1580 sayılı eski belediye kanununda belediyelerin görevleri tek tek sayılmak suretiyle belirlenmişti. Görevlerin sayılarak belirtilmesi nedeniyle bu kanunda yazılı kültürel faaliyetler bu gün için de belediyelerin kültürel çalışma alanlarını belirleyebilir.

1580 sayılı yasanın 15. maddesinde belediyenin vazifeleri başlığı altında kültürle ilgili görevler aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

Halk için kütüphane ve okuma salonları açmak, belediye bahçeleri, fidanlıkları, çocuk bahçeleri, oyun ve spor yerleri yapmak, belediye koruları yetiştirmek, bunları korumak ve işletmek (md.15/33).

Fakir ailelerin ikiz çocuklarına, alelumum öksüz, fakir, kimsesiz çocuklara para, hekim, ilaç, yeme, içme, giyinme, barınma, tahsil, terbiye cihetlerinden yardım etmek, fakir hastalara meccanen bakmak, ilaç vermek, fakir cenazelerini meccanen kaldırmak, alil, işten aciz olup ta bakacak kimsesi olmayanlara bakmak (md.15/34).

Gençler için mahallin ihtiyacıyla mütenasip stadyumlar tesis etmek ve işletmek (md.15/54).

Belediyeye ait eğlence yerleri tesis etmek ve işletmek (md.15/55).

Belediye tiyatrosu, sineması, belediye oteli ve gazinosu, halk müzeleri ve hayvanat ve nebatat bahçeleri yapmak ve idame etmek ve yaptırıp işletmek (md.15/59).

Zabıtai belediye memuru belediye fen memuru, yapı kalfası ve yapıcı ve muhtelif meslek ustaları gibi beldenin ve belediye idaresinin muhtaç olduğu meslekler erbabı yetiştirmek üzere kurslar, dersler, gece ve hafta

tatili günü dershaneleri ve ikmal ve çırak, ev kadını mektepleri açmak ve idare etmek (md.15/72).

Bu sayılan görevlerden 33 ve 34. fıkrada yer alanlar zorunlu diğerleri isteğe bağlı yapılabilecek görevlerdendir.

3.4.2. 5393 Sayılı Belediye Kanunu

Yerel yönetim reform girişimleri kapsamında ilk olarak 24.12.2004 tarihinde 5272 sayılı Belediye Kanunu TBMM tarafından kabul edilerek yürürlüğe girmişti. Ancak Anayasa Mahkemesinin bu yasayı Şekil yönünden Anayasaya aykırı bularak iptal etmesi üzerine, 03.07.2005 tarihinde bugün yürürlükte olan 5393 sayılı Belediye Kanunu kabul edilmiştir.

5393 sayılı yeni belediye kanununda 1580 sayılı yasadaki farklı olarak belediyelerin görevleri karma bir yöntemle hem genel yetki kuralı çerçevesinde hem de sayılarak belirlenmiştir. Eskisinden farklı olarak kültürle ilgili faaliyetler ise tek tek sayılarak belirlenmemiştir. "kültür ve sanat" hizmetleri denilerek bunun kapsamına girebilecek tüm konularda belediyeler görevli kılınmıştır.

Kanun tekniği açısından bu yöntem isabetli olmakla beraber, vesayet denetimi altında görev yapan belediyeler, vesayet makamlarının daraltıcı yorumları nedeniyle, kanunda genel olarak belirtilen konularda hareket alanlarını genişletmekten çekinmekte yada kendilerini bu alanlarda görevli saymamaktadır. Bu nedenle yeni reform girişimlerinde belediyeleri kültürel alanda yönlendirici olacak Şekilde düzenlemelerin yasalara konulması veya bu konuda çıkarılacak yönetmeliklerle belediyelerin görevli kılınmasında fayda bulunmaktadır.

Bu kanun ilk olarak 13. maddesinde hemşehri hukuku başlığı altında yer alan düzenlemede belediyeye, hemşehriler arasında sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve kültürel değerlerin korunması konusunda gerekli çalışmaları yapma ve bu çalışmalarda üniversitelerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, sivil toplum kuruluşları ve

uzman kişilerin katılımını sağlayacak önlemleri alma görevini vermiştir. Yukarıda sayılan katılımcılarla birlikte yerel bir platform şeklinde organize edilecek bu çalışmalar sayesinde, belediyeler kültürel ilişkilerin korunması ve kültürel değerlerin korunması çalışmalarını daha planlı şekilde yapabileceklerdir.

Belediyelerin yapması gereken kültürel faaliyetlerden ise 14. maddede 'belediyenin görev ve sorumlulukları' başlığı altında bahsedilmiştir. Buna göre belediyeler, mahalli müşterek nitelikte olmak şartıyla kültür ve sanat hizmetlerini yapar veya yaptırırlar.

14. maddenin ikinci fıkrasında ise belediyelerin kültür ve tabiat varlıkları ile tarihi dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekanların ve işlevlerinin korunmasını sağlayabileceği belirtilmiştir.

Kanunun 73. maddesine göre belediyeler, kentin tarihî ve kültürel dokusunu korumak amacıyla kentsel dönüşüm ve gelişim projeleri uygulayabilmektedir.

Belediyelere ülke sınırları içinde olduğu gibi dışında da kültürel aktiviteler ve faaliyetler yürütme imkanı tanınmıştır. Bu kapsamda 74. maddede bahsedilen kardeş kent ilişkilerini farklı kültürlerin bir araya gelmesine ve birbirlerini tanımalarına fırsat sağlaması açısından belediyelerin kültürel fonksiyonları arasında sayabiliriz. Belediyelerin yurt içinde ve İçişleri Bakanlığının izniyle yurt dışındaki belediyeler ve mahalli idare birlikleriyle karşılıklı iş birliği yapmasına; kardeş kent ilişkileri kurmasına; ekonomik ve sosyal ilişkileri geliştirmek amacıyla kültür, sanat ve spor gibi alanlarda faaliyet ve projeler gerçekleştirmesine kendi belediye meclisleri karar verebilmektedir (md.18/p).

Belediyeler, kent konseyleri ve gönüllü katılım yoluyla kültürel faaliyetlerde bulunabileceklerdir (md.76, md.77).

Belediye kanununun 60. maddesine göre belediyeler sosyo-kültürel, sanatsal ve bilimsel etkinlikleri' belediye bütçesine gider yazabilecektir.

3.4.3. 3030 Sayılı Mülga Büyükşehir Belediye Kanunu

Türkiye'de "Büyükşehir Belediyesi" yönetimleriyle ilgili ilk temel düzenleme 1984 yılında Kanun Hükmünde Kararname olarak çıkarıldıktan sonra aynı yıl kanunlaşan 3030 sayılı Büyük Şehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun ile yapılmıştır. Büyükşehirlerin yönetimi hakkında yürürlükten kalkan 3030 sayılı kanunda büyükşehir belediyesinin kültürle ilgili görevleri ayrıntılı olarak belirtilmemiştir. 5216 sayılı kanunla birlikte yürürlükten kalkan bu kanuna göre, büyükşehir belediyesinin görevleri sadece sosyal ve kültürel hizmetleri yerine getirmek ifadeleriyle belirtilmiştir (md.6/f).

3.4.4. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu

Büyükşehirlerin yönetimi esaslarını düzenleyen 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanununun 7. maddesinde ise kültür hizmetlerine verilecek desteklerden söz edilmiştir. Bu çerçevede büyükşehirin bütünlüğüne hizmet eden sosyal donatılar, bölge parkları, hayvanat bahçeleri, hayvan barınakları, kütüphane, müze, spor, dinlence, eğlence ve benzeri yerleri yapmak, yaptırmak, işletmek veya işlettirmek; gerektiğinde amatör spor kulüplerine malzeme vermek ve gerekli desteği sağlamak, amatör takımlar arasında spor müsabakaları düzenlemek, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan sporculara belediye meclis kararıyla ödül vermek Büyükşehir Belediyelerinin görevleri arasında sayılmıştır (md.7/m).

Ayrıca Büyükşehir Belediyelerine 'kültür hizmetleri için bina ve tesisler yapmak, kamu kurum ve kuruluşlarına ait bu hizmetlerle ilgili bina ve tesislerin her türlü bakımını, onarımını yapmak ve gerekli malzeme desteğini sağlamak' görevi verilmiştir. Büyükşehir Belediye Kanununun 7. maddesine göre; belediyeler, 'kültür ve tabiat varlıkları ile tarihî dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlayabilir; bu amaçla bakım ve onarımını yapabilir, korunması mümkün

olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa edebilir'. Bu görevler Büyükşehir sınırları içindeki ilçe belediyelerine de verilmiştir.

5216 sayılı Kanununun 15. maddesi Büyükşehir Belediyelerine özgü ve belediye meclisi içinden oluşturulacak beş tane ihtisas komisyonu öngörmüştür. Bu komisyonlar arasında 'eğitim, kültür, gençlik ve spor komisyonu' dikkat çekmektedir.

Eğitim kültür, gençlik ve spor komisyonu yasada kurulması zorunlu beş komisyondan biri olarak sayılmıştır. Bu zorunluluk yasa koyucunun büyükşehirlerde eğitim ve kültür konularına, imar, çevre, ulaşım ve bütçe konuları kadar önem verdiğinin göstergesi olarak kabul edilebilir. Kanun, sosyal ve kültürel faaliyetlerin diğer bölgelere göre daha yoğun görüldüğü Büyükşehirlerde bu tür komisyonların kurularak daha etkin faaliyet göstermesini istemiştir.

Büyükşehir Belediye kanununun 24. maddesine göre belediyeler sosyal, kültürel, sanatsal ve bilimsel etkinlikleri belediye bütçesine gider yazabilmektedir.

3.4.5. Yönetmelikler

3.4.5.1. *Belediyelerde Kültürel Faaliyetlere Gönüllü Katılım*

Yeni Belediye Kanunu kültürel faaliyetleri salt kamu yönetiminin bir görevi olarak görmemiş, bu kapsamda sivil toplum kuruluşları ve gönüllülerin de bu alanlarda faaliyet yapmasına zemin hazırlamıştır. Gönüllülük mekanizması hem yerel yönetimlerin finansal sorunlarının çözümünde bir yöntem olarak düşünülmüş, hem de katılımcı demokrasinin gerçekleştirilmesi için yurttaş-yönetim etkileşiminin bir aracı olarak görülmüştür. Toplumda güçlü bir katılım, toplumsal refaha yönelme ve bireyin sosyal yaşama kazandırılması ve toplumla bağlarının güçlendirilmesi, bir başka anlatımla, katılım, yurttaşlık ve yurtseverlik, gönüllülük düşüncesinin temel belirleyicileridir (Çukurçayır, 2010, s.5).

Belediye Kanununun 77. maddesinde yer alan sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetlerinde gönüllü katılıma ilişkin düzenlemenin kapsamını belirlemek üzere 2005 yılında İl Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Yönetmeliği çıkartılmıştır.

Belediyelerin kültürle ilgili gönüllü çalışma alanları, özürllülere, çocuklara, kadınlara, gençlere, yaşlılara, yoksullara, kimsesizlere ve düşkünlere yönelik eğitim, kültür, sağlık ve sosyal hizmetleri; kütüphane, tiyatro, sinema gibi kültür hizmetleri; bilişim, meslek edindirme kursları, kreş gibi eğitim hizmetleri; park, bahçe, kent estetiği, çevre düzenlemeleri ile katı atık gibi çevre kirlenmesinin önlenmesine yönelik hizmetleri ve tarihi, kültürel mirasın ve tabiat varlıklarının yaşatılarak korunması hizmetleri olarak belirlenmiştir (md. 5).

3.4.5.2. Kültür ve Turizm Bakanlığınca Yerel Yönetimlerin, Derneklerin, Vakıfların ve Özel Tiyatroların Projelerine Yapılacak Yardımlara İlişkin Yönetmelik

Kültür Bakanlığı tarafından 2007 yılında çıkartılan bu yönetmelik; sivil toplum kuruluşlarıyla birlikte yerel yönetimlerin kültür, sanat ve turizmi geliştirmek ve tanıtmak için hazırlanan projelerin değerlendirilmesi ve Kültür ve Turizm Bakanlığı bütçesinden maddi yardım yapılmasına ilişkin esasları düzenlemiştir. Bu kapsamda, büyükşehir belediyeleri, belediyeler, mahalli idare birlikleri ve il özel idareleri bakanlıktan proje desteği alabilmektedir (md.1-2).

Yönetmeliğin 6. maddesine göre Bakanlık, Kültür, sanat ve turizm değerlerini ve zenginliklerini yaşatıcı, yayıcı, destekleyici, geliştirci ve tanıtıcı, yerel, ulusal ve uluslararası nitelikteki şenlik, festival, anma günleri, konser, sergi, gösteri, kongre, sempozyum, seminer, panel, güzel sanatlar, fuar ve benzeri etkinliklere ilişkin projelere yardımda bulunabilmektedir (md. 6).

Yönetmelikte ayrıca bakanlığa sunulacak projelerin hangi kriterlere sahip olması gerektiği, yardımın ne şekilde yapılacağı ve yapılan yardımların denetlenmesine ilişkin düzenlemeler yer almaktadır.

3.5. Merkezi Yönetim Kültür Hizmetlerinin Yerel Yönetimlere Devri Girişimleri

Türkiye’de kamu yönetimi sisteminin yeniden yapılandırılması ve devlet içindeki mali ve siyasal yetki paylaşımı mekanizmalarını yeniden düzenlenmesi doğrultusunda çalışmalar 1960’larda başlamıştır. O günden bu yana beş yıllık kalkınma planlarında ve çeşitli komisyonlar tarafından hazırlanan raporlarda kamu yönetimi ve yerel yönetimlerin sorunları ele alınmıştır. Bu raporların başlıcaları, 1963 yılında hazırlanan “*Merkezi Hükümet Teşkilatı Araştırma Projesi*” (MEHTAP), 1971 yılında hazırlanan “*İdareyi Yeniden Yapılandırma: İlkeler ve Öneriler*” projesi ve 1991 yılında hazırlanan “*Kamu Yönetimi Araştırma Projesi*” (KAYA) olarak gösterilebilir (Göymen, 2004, s.33).

Bu reform çalışmalarının yerel yönetimlerde de yansımaları olmuş, 2004 yılından sonra TBMM tarafından yerel yönetim alanında yeni Belediye Kanunu ve İl Özel İdaresi Kanunu kabul edilmiştir. Türkiye’de yerel yönetimler yeniden yapılandırılırken gündeme gelen birçok reform önerisinin ortak noktası, özerk, güçlü ve demokratik yerel yönetimler oluşturulmasıdır.

Yerel özerklik kavramı ile birlikte anılan, Avrupa Konseyi tarafından 1985 yılında kabul edilen ve Konseye üye 46 ülkeden 41’i tarafından imzalanan ve onaylanan, 1 Nisan 1993 tarihinden itibaren Türkiye’de de yürürlüktedir(Köseçik, 2007, s.733). Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı yerel yönetimlerin özerklik alanlarının sınırlarını belirlerken, bu özerkliklerle ilgili olarak anayasal garantiler getirmektedir.

Ülkemizde merkezi ve yerel yönetim alanında reform yapmak amacıyla en önemli girişimlerden birisi de, Kamu Yönetiminin Temel İlkeleri ve Yeniden Yapılandırılması Hakkındaki Kanundur. 15.07.2004 tarihinde

Türkiye Büyük Millet Meclisinde kabul edilen ancak Cumhurbaşkanınca onaylanmadığı için yürürlüğe giremeyen 5227 sayılı kanunla kamu yönetimi anlayışına farklı bir bakış getirilmek istenmiştir.

3.5.1. Kamu Yönetimi Reform Kanunu Girişimi

Türkiye’de 2000’lere doğru hızlanan AB’ye uyum süreci kültür politikalarında yerel idari birimlerin yeniden yapılanma girişimlerini beraberinde getirmiştir. Kültür ve Turizm Bakanlığı yerel potansiyeli harekete geçirmek üzere, kültür kurumlarının işletme idare ve organizasyonunu yerel yönetimlere bırakma kararı almıştır (Aksoy, 2009, s.189). Bu doğrultuda hazırlanan Kamu Yönetiminin Temel İlkeleri ve Yeniden Yapılandırılması Hakkındaki Kanunun gerekçeleri ve hedefleri yerellik ve yerindenliği güçlendirerek halkın katılımını artırmaktır. AB’ye üyelik çerçevesinde hazırlanan bu yasa, yerel yönetimlerin idari yapılandırmalarında, ilke ve örgütlenmelerinde yerinden yönetim ilkesine paralel değişimler gerçekleştirilmesini hedeflemektedir (İnce, 2009, s.221-223).

Merkezi idarenin taşra teşkilatlarının, yerel yönetimler bünyesinde faaliyetlerini sürdürmesini öngören bu kanun kapsamında Kültür ve Turizm Bakanlığına ait sanat galerileri, müze ve kütüphanelerin yerel yönetimlere devri öngörülmüştü.

5227 Sayılı Kanunun Geçici 1. Maddesine göre, bakanlığa bağlı ve ulusal nitelik taşımayan kütüphane, Devlet güzel sanatlar galerisi ve müzeler ile halk kütüphaneleri ve kültür merkezlerinin, bina, araç, gereç, taşınır ve taşınmaz mallarının, alacak ve borçlarının, bütçe ödenekleri ve kadroları ile birlikte olmak üzere personelinin, belediye sınırları içinde belediyelere devredilmesi öngörülmüştü. Bu birimlerin belediye sınırları dışında bulunması halinde il özel idarelerine devredilmesi öngörülmüştü (TBMM Birleşim ve Komisyon Tutanakları, t.y.). Ancak, yukarıda da belirtildiği üzere kanunun Cumhurbaşkanı tarafından onaylanmaması

nedeniyle, Kültür ve Turizm Bakanlığının taŗra teŗkilatının yerel yönetimlere devri ile ilgili bu giriŗim sonuŗsuz kalmıŗtır.

3.5.2. Kültür ve Turizm Bakanlığının Bazı Taŗra Kuruluŗlarının İl Özel İdareleri ve Belediyelere Devrine İliŗkin Kanun Tasarısı

Kamu yönetiminin tamamında tek bir kanun  kartılarak reform yapılması yönünde atılan adımların sonuŗsuz kalması üzerine, yerel yönetim reformuna iliŗkin kanunlarda olduğu gibi, reform dŗnlen her idari alan için ayrı kanuni düzenlemeler yapılmaya baŗlanmıŗtır.

Bu kapsamda hazırlanan Kültür ve Turizm Bakanlığının Bazı Taŗra Kuruluŗlarının İl Özel İdareleri ve Belediyelere Devrine İliŗkin Kanun Tasarısı 2006 yılında TBMM'ne sunulmuŗtur.

Bu tasarıda da genel anlamda yukarıdaki bölümde belirtilen hedef doğrultusunda taŗra teŗkilatlarının yerel yönetimlere devri öngörülmektedir.

Tasarının gerekçesinde, kültürel miras ve kültürel değerlerin daha iyi korunabilmesi ve geleceğe aktarılabilmesi için bu miras ve değerlerin daha iyi tanıtılmasının gerektiği belirtilerek, bu hedefe ulaŗmak ve ek kaynaklar oluŗturmak için söz konusu hizmetlerin yerel yönetimlere devrinin amaçlandığı belirtilmektedir.

Tasarıyla, Bakanlığın taŗra teŗkilatında bulunup belediye sınırları içinde yer alan, güzel sanatlar galerileri, müzeler, kütüphaneler, kültür merkezleri ile danıŗma büroları belediyelere, bunlardan belediye sınırları dıŗında kalanlarla birlikte, il halk kütüphaneleri ve arkeolojik eser bulunan müzeler il özel idarelerine devredilecektir. 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıkları Kanununda belirtilen ren yerleri ve ulusal müzeler ile yazma eser kütüphaneleri kapsam dıŗında tutulmuŗtur. Tasarı 2010 yılında Baŗbakanlık tarafından yenilenmiŗ fakat henüz kanunlaŗmamıŗtır (TBMM Kanun Tasarıları).

4. TÜRKİYE'DE KÜLTÜREL BELEDİYECİLİK, UYGULAMA ALANLARI ve AB-TÜRKİYE İLİŞKİLERİNİN YEREL KÜLTÜR YÖNETİMİNE ETKİSİ

4.1. Bütüncül Belediyecilik Kapsamında Kültürel Belediyecilik

Son yıllarda belediyelerin altyapı faaliyetleri, imar ve zabıta hizmetleri yürüten yerel örgütler olduğu şeklinde yerleşik algının değişmeye başlamasıyla birlikte toplumsal beklentiler de farklılaşmıştır. Bu doğrultuda belediyelerin sosyal ve kültürel alanlarda sunduğu hizmetler çeşitlenerek artış göstermiştir. Yerel hizmetlerle ilgili beklentilerin yükselmesi, bütüncül belediyecilik yaklaşımı çerçevesinde fiziki belediyecilik, sosyal belediyecilik ve kültürel belediyecilik yaklaşımlarının birbirleri ile olan ilişkileri üzerinde durulmasını gerektirmektedir.

Önceleri büyük kentlerde ve kentin merkezi yerleşim alanlarında konumlanan kültür merkezleri, belediyelerin ve özel idarelerin ortak çalışmalarıyla artık kentin kenar semtlerinde de yer bulmaya başlamıştır. Bu şekilde açılan kültür merkezlerinde faaliyetlerin artmasıyla birlikte yukarıda belirtilen toplumsal algı değişmeye başlamış, kültürel hizmetler belediyelerin önemli hizmet alanlarını oluşturur hale gelmiştir.

Kültür hizmetlerinin artışı başlangıçta düşük düzeyde olan bu hizmetlere olan talebin giderek artmasına sebep olmuştur. Kültürü fonksiyonel anlamda salt kentli zenginlerin yararlandığı bir alan olmaktan çıkaran bu gelişmelerle, fiziki ve sosyal belediyeciliğin yanında kültürel belediyecilik de bir kavram olarak oluşmaya başlamıştır.

Araştırmanın devam eden bölümlerinde yukarıda belirtilen üç belediyecilik yaklaşımının belediye hizmetlerinin sunulması açısından nasıl konumlandırılması gerektiği ve kültürel belediyeciliğin gelişmesinde oynadığı önemli rol nedeniyle, kültür perspektifinden AB-Türkiye ilişkileri ele alınmıştır. Araştırmanın bu bölümünde, Türkiye'de yerel yönetimlerin kültür

politikalarıyla karşılaştırma yapılması açısından AB ülkelerinde yerel yönetimlerin kültüre ilişkin uygulamaları Türkiye'den sonra ele alınmıştır. Konuya giriş mahiyetinde olması açısından yurtdışından örneklerin öncelikle ele alınması gerekebilir. Ancak bu bölümün sonunda, AB ile Türkiye arasında eğitim ve kültür faslı müzakereleri ile Birliğin; Avrupa Kültür Başkentleri, kültür ödülleri vb. kültüre ilişkin uygulamaları ele alınmıştır. Ele alınan bu son bölümlerle sıkı bağlantısı nedeniyle, AB ülkelerinin yerel yönetim kültür uygulamalarına ilişkin ülke örnekleri bölüm başında değerlendirilmemiştir.

4.1.1. Kültürel Belediyecilik ve Sosyal Belediyecilikten Ayrışması

Türkiye'de son yıllarda kentlerin fiziki ve mekansal ihtiyaçlarını odağına alan belediyecilik anlayışında önemli aşamalar kaydedilmiştir. Klasikleşmiş ifadesiyle, yol, su, kaldırım vb. hizmetlerde başarılı belediyecilik örnekleri ortaya konmuştur. Fiziki çevreden hareketle organize olan belediyecilik anlayışının olgunlaşmaya başlamasıyla sosyal belediyecilik kavramı bir ihtiyaç olarak belirmeye başlamıştır.

Yerel yönetimler sadece kentlerin fiziki ihtiyaçlarını karşılamakla görevli kamu kurumları değildir. Kentte yaşayanların medeni ihtiyaçlarını karşılamakla da görevlidirler. Bu sebeple belediyeler, kentlilerin sosyal, kültürel ve ekonomik gelişiminden de sorumludur (Kaya, 2007, s.13).

Türkiye'deki şehirlerin göçle gelenleri kent içinde yer alan kurumlar ağı içerisinde bütünleştirme ve hazmetme yeteneğinden yoksun oluşu kentleşme ve kentlileşme kavramlarının ayrışmasını gerektirmiştir. Bu kavramlardan kentleşme, kentsel nüfusun sadece fiziksel varlığına gönderme yapmaktadır. Kentlileşme ise, kente göçle gelen bireyin kentsel kaynaklara (arazi, konut, iş) ve kentsel hizmetlere erişimini, kentsel değerleri benimsemesini ve kendini gerçekleştirme için eşit fırsatlara sahip olmasını sağlayan süreçlere işaret etmektedir. Kentlileşme, kent sakinini sadece gözlemci olmaktan çıkartmakta,

sorumluluk üstlenen katılımcı bireyler olmaya yönlendirmektedir (Göymen, 2010, s.214).

Türkiye 1950'lerden sonra tarihinin en büyük kentleşme olayına tanıklık etmiştir. Bu tarihe kadar nüfusun yüzde sekseni kırsal alanda yaşarken, bu gün bu oran neredeyse tam tersine dönmüştür. Yaşanan bu kentleşme süreci, salt nüfusun mekanda yer değiştirmesini aşan bir değişim sürecine işaret etmekte ve bu süreç, ekonomik, politik, toplumsal ve kültürel düzeylerde bir dizi çarpıcı değişimle birlikte yaşanmaktadır (Işık ve Pınarcıoğlu, 2005, s.95). İstanbul, Ankara, İzmir dışında kentlerin büyük çoğunluğu içe kapalı kentler statüsünde idi. Kırdan yaşayanlar önce bu üç kente, ardından gelişmekte olan Eskişehir, Adana, Gaziantep, İzmit, Antalya, Mersin, Diyarbakır gibi ara kentlere hücum ettiler (Sözen, 2007, s.113).

Süreç içinde hızla artan kentsel nüfusun kentleşmesinden önce gerçekleşen, merkezi yönetimlerin baş etmekte zorlandığı ve seyirci kaldığı "çarpık" kentleşme olgusu, çözümü karmaşık sosyal sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Yoğun göçle başlayan kent yoksulluğunun şehirlerin çeperlerinden merkezine doğru oluşturduğu toplumsal baskı ve hareketlenme, artık sosyal belediyeciliği yerel yönetimler olarak kaçınılmaz hale getirmiştir.

Türkiye'de sosyal belediyecilik anlayışı yukarıda belirtilen sosyolojik zorlamaların da etkisiyle 1990'ların ortalarından itibaren yaygınlaşmış, belediyeler bölgelerindeki yoksullara yönelik aşı, erzak, yakacak, kira yardımı, hastane, ilaç ve eğitim giderlerine destek şeklinde faaliyetlerinde bulunmaya başlamışlardır. Bu doğrultuda, meslek edindirme kursları, eğitim öğretim faaliyetleri, düşük kredili ve uzun vadeli konut temini, mikro kredi temini, kermes veya kadın emeğini değerlendirmek üzere satış standları temini gibi uzun dönemli katkılar olarak sayılabilir. Aynı ve nakdi yardımlar, sağlık yardımları, sığınma evleri şeklindeki kısa dönemli katkılarda belediyelerin sosyal belediyecilik faaliyetleri kapsamında ele alınmalıdır (Özden ve Arabacı, 2007, s.838-839). Bu aşamada sosyal belediyeciliğin

aşırı bir anlam ve uygulama daralmasıyla sadece ihtiyaç sahiplerine yardım yapılması olarak algılanması bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Oysa sosyal belediyecilikte asıl amaç, yardım yapılması hedeflenen kitlenin sosyal rehabilitasyonu olmalıdır (Şen, 2007, s.41).

Sosyal belediyeciliğin kaçınılmaz bir süreçte gerçekleştiği kabul edilse de, kentleşmenin gerçekleşmesi için kentte bütünleşmeyi sağlamaya yönelik her çabanın çok boyutlu olması ve kentin fiziksel yönlerinin yanı sıra toplumsal ve kültürel yönlerini de içermesi gereklidir (Göymen, 2010, s.214).

Kültürel belediyecilik ise bir kavram ve yönetim tarzı olarak Türkiye’de belediyelerin gündemine son zamanda yoğun olarak girmeye başlamıştır. Belediyelerin kültür hizmetlerinin yaygınlaşmasıyla kültürel belediyecilik kavramı yeni bir yönetim anlayışı olarak tartışılmaya ve sosyal belediyecilik kavramından ayrışmaya başlamıştır.

Yakın zamana kadar belediyelerde kültürel işlevler sosyal yardım işlevi gören müdürlükler altında yer aldığından, kültür faaliyetleri ve sosyal yardım çalışmaları ile ilgili kavramlar birbirine karıştırılarak, amaç ve hedefi belli olmayan sosyal etkinlik kavramı ortaya çıkmıştır (Yaşamış, 1996, s.284). Türkiye’de pek çok belediye kültürel ve sosyal kavramlarını bir aralık halinde birbirinin içinde değerlendirmektedir. Büyükşehir Belediyeleri dışında kalan belediyelerin kurumsal yapıları incelendiğinde, ayrı kültür müdürlükleri bulunmakla birlikte genellikle kültür ve sosyal işler müdürlüğü adı altında yönetim organizasyonları oluşturulmuştur. Teorik alanda da benzer yaklaşımın takip edildiği gözlemlenmektedir. Türkiye’de Sosyal Belediyecilik başlığıyla 2009 yılında yayınlanan bir doktora çalışmasında, belediyenin tüm eğitim, kültür ve sanat faaliyetleri sosyal belediyecilik hizmetleri başlığı altında sıralanmıştır (Beki, 2009, s.120-144). Yerel Siyaset ve Belediyecilik başlıklı bir diğer yayında da, belediyelerin kültür ve sanat hizmetleri sosyal hizmetlerin alt başlığı olarak anlatılmaktadır (Erdem, 2011, s.227-236).

Kültürel belediyeciliği sosyal belediyeciliğin altında ve onun alt sektörü olarak ele alma yaklaşımı teorik düzlemde ve belediye uygulamalarında halen yaygın olmakla birlikte artık bu kavramın diğerlerini bütünleyen ayrı bir yönetim tarzı olarak ele alınması gerektiği ileri sürülmeye başlamıştır. Bu doğrultuda ortaya çıkan bütüncül belediyecilikte, her üç belediyecilik yaklaşımı belediyeciliğin ayrı birer aşaması olarak kabul edilmektedir. Fiziki, sosyal ve kültürel belediyecilikten her biri diğerlerinin vazgeçilmez mütemmim cüzleridir (Şen, 2007, s.44). Kültürel belediyecilik sosyal belediyeciliğin bir unsuru değildir. Kültürü, sosyal belediyecilik alanının bir alt başlığı olarak ele alan anlayışın düzeltilmesi ve kültürel belediyeciliğin olması gereken vurguyu içerecek şekilde ayrıca ele alınması gerekmektedir.

Sosyal belediyecilik ulaşılmaması gereken son aşama değil, kültürel belediyeciliğe doğru ilerlerken aşılması gereken bir aşama olarak görülmelidir. Burada aşılmadan kasıt öncekinin tamamen terk edilmesi değil, yeni aşamanın öncekini de kapsayacak şekilde geliştirilmesidir. Sosyal belediyecilik, fiziki hizmetlere dayanan belediyecilikle kültürel belediyecilik arasında bağlayıcı, bağdaştırıcı ve iletici bir aşama olarak ele alınmalı ve uygulanmalıdır (Şen, 2007, s.42).

2006 yılında düzenlenen Yerel Yönetimler Kültür Şurasında sunuş yapan Konya ve Samsun Büyükşehir Belediye Başkanları Akyürek ve Yılmaz belediyeciliğin; fiziki belediyecilik, sosyal belediyecilik ve kültürel belediyecilik olarak üç ayrı sacayağının olması gerektiğini savunurken, sosyal belediyeciliğin yanlış anlaşıldığına vurgu yapmışlardır (Akyürek, 2007, s.6; Yılmaz, 2007, s.9).

Akyürek ayrıca, kültürel belediyeciliğin sadece belli programlar düzenlemek, kültürel faaliyetler yapmak, konserler düzenlemek, şenlikler düzenlemek olarak adlandırılmasına itiraz ederek, kültürel belediyeciliğin, kent kültürünün oluşması noktasında oldukça önemli olduğunu söylemektedir. Kültür, kentler için fonksiyonel anlamda sosyal dokudaki

çözülmenin, kent kültürü ve kentlilik bilincindeki aşınmanın ve kayıpların giderilmesi boyutuyla ele alınmalıdır (Akyürek, 2007, s.7).

Yerel yönetimlerde kültürün tartışıldığı bir diğer önemli toplantı 2007 yılında İstanbul'da düzenlenmiştir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin öncülüğünde düzenlenen 21. Yüzyılda Şehir ve Kültür Endüstrileri Sempozyumunda, kültür endüstrileri kavramı çerçevesinde, kültürel belediyeciliğin kavramsal boyutunu oluşturabilecek oturumlar düzenlenmiş, yerli ve yabancı katılımcılar tarafından bildiriler sunulmuştur. Toplam yedi oturumda tartışılan kültür endüstrileri veya yaratıcı endüstriler; kentsel kalkınma, Avrupa kültür başkentleri ve AB ilişkileri, kentlerin marka olması ve kentler için yarattığı fırsatlar açısından ele alınmıştır. Yaratıcı endüstrilerin veya Kültür endüstrilerinin kapsamına; mimarlık, reklamcılık, antika ve sanat pazarları, el sanatları, tasarım, film, video, fotoğraf sanatları, müzik ve görsel sanatlar, gösteri sanatları gibi pek çok faaliyet girmektedir.

Bu sempozyumda sunulan bildiriler genel olarak değerlendirildiğinde, kültürün; kentler, kentliler ve kenti yönetenler açısından fonksiyonel öneminin bir kez daha vurgulandığı gözlemlenmiştir (21. Yüzyılda Şehir ve Kültür Endüstrileri Sempozyumu, 2007).

Okan Üniversitesinin 2010 yılı Aralık ayında düzenlediği, izleyici olarak bulunduğum Yerel Yönetim Anlayışında Yeni Yaklaşımlar sempozyumunda daha çok sosyal belediyecilik üzerinde durulurken, AB ülkelerinde yerel yönetimlerin kültürel fonksiyonları Toksöz tarafından sunulan bildiride ele alınmıştır. Bu bildiride Avrupa'daki belediyelerin gündemleriyle Türkiye'de belediyelerin gündemlerinin örtüştüğüne dikkat çekilmiştir. Bu çerçevede kültür ve sanatın yaygınlaştırılması Avrupa belediyelerinin gündemindeki başlıca konulardan birisidir (Toksöz, 2011, s. 183).

Marmara Belediyeler Birliği tarafından 2011 Nisan ayında düzenlenen İstanbul'un ilçe belediyelerinde görev yapan Kültür ve Sosyal İşler Müdürlerinin bir araya geldiği çalışma toplantısında da, sosyal belediyecilik

kültürel belediyecilik ayrımı ve bu konuda yaşanan sorunlar tartışılmıştır. Sorunun muhatapları olan belediye yöneticilerinin bir araya geldiği bu toplantıda kültür sanat programlarına standart getirilmesinin gerekliliği üzerinde durulurken, İstanbul'daki belediyelerin çalışmalarının bir lokomotif gibi Anadolu'daki belediyelerin yaptığı kültürel faaliyetleri etkilediği belirtilmiştir. Bu toplantıda belediyelerdeki kültürel faaliyetlerin, sosyal işler çalışmaları ve sosyal yardım konularından ayrı değerlendirilmesi gerektiği, bazı belediyelerde sosyal yardımların, Kültür ve Sosyal İşler Müdürleri tarafından yapılıyor olmasının sıkıntılar doğurduğu konunun uygulayıcıları tarafından vurgulanmıştır (Marmara Belediyeler Birliği, 2011).

Sonuç olarak fiziki hizmetler ile sosyal ve kültürel hizmetler tek bir hizmetmiş gibi görünmeli, bir bütün içerisinde birbirini tamamlayan parçalar olarak algılanmalıdır. Kente katkı sağlayacağı düşünülen, fiziki sosyal ve kültürel tüm değerler bütün olarak ele alınmalı ve birbirini besleyecek şekilde üretilmelidir (Şen, 2007, s.42). Gerek kavramsal boyutta gerekse uygulayıcılar tarafından dile getirilmeye başlanan bu yeni yaklaşımlar, bütüncül belediyecilik talebinin karşılıklı bulması anlamında umut vericidir.

4.1.2. Kültürel Belediyeciliği Gerekli Kılan Sebepler

Kentlerde göç yoluyla yoğunlaşan nüfusun kent kültürüne katkıda bulunması ancak bu nüfusun yaşadığı çevreye uyum sağlaması ile mümkündür. Kent kültürü ancak, kentte yaşayanların ortak bir kültürel atmosfer oluşturması ve ona katkıda bulunma iradesi ortaya koymasıyla oluşur. Kentlerin kendi kimliklerini oluşturmaları ve gelecek kuşaklara aktarmaları ancak kültürün etkin kullanımıyla mümkün olabilir. Canlı bir kavram olarak yaşamaya, değişmeye ve gelişmeye açık olabilmesi için kültürün yerel kaynaklar ve sivil inisiyatifler tarafından sahiplenilmesine ihtiyaç vardır. Merkezi yönetimler tarafından oluşturulan kültür politikası tek sesli, tek merkezli ve dışa kapalı bir görünüm arz eder. Oysa kültür çoğulcu, çok sesli ve etkileşime açık bir yapıyla zenginleşebilir (İsen, 2007, s.14).

İçinde yaşadığımız toplumun geçmişten bugüne aktardığı ortak bir verim olarak kültür yalnızca seçkinlerin ilgi alanına giren bir kavram olmaktan çıkmalıdır. Toplumun ekonomik ve sosyal olarak farklılaşmış kesimlerinin tamamının kültürel faaliyetlerden yararlanmasının en pratik yolu belediyelerin bu hizmetleri yürütme konusunda cesaretlendirilmesinden geçmektedir.

Temel ekonomik sorunlarını çözememiş kitlelerin kültürel alanlara ilgisinin az olması normal karşılanmalıdır. Ancak bu kesimlerde kültürel faaliyetlere talep yaratmanın yolu yine kültürü kitlelere yakınlaştırmaktan geçmektedir. Toplumun en uç noktalarında, varoşlarda yaşamını sürdüren halkın yaşattığı kültür ile seçkinlerin oluşturduğu kültür arasındaki farkları ortadan kaldırmak için kültürel hizmetlerin yaygınlaştırılması önemli işlevler görebilir. Bu yolla varoşlarda yaşayanların hissettiği dışlanmışlık duygusu azalacak, sosyal huzursuzluğu yaratan sebepler ortadan kalkacaktır. Ayrıca hızlı kentleşme sonucu kentin kenarlarında bir arada yaşamak zorunda kalan inanç ve değerler olarak farklı toplum kesimleri kültürel çeşitlilik ve farklılıklarını yaşatırken kentte bir arada yaşama pratiğini geliştirebilirler. . Kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve engelliler gibi görece zayıf toplum kesimlerinin desteklenmesi için kültürel faaliyet alanlarında yaratıcı fikirler geliştirmek mümkündür.

Yerel yönetimlerin kültür faaliyetlerinin ivme kazanması sonucu kültürel belediyecilik, diğer hizmetleri bütünleyen vazgeçilmez bir öge haline gelmektedir. Sonuçta yerel yönetimler eliyle bağımsız, yaratıcı ve kitlesel bir kültür anlayışı oluşturulabilir. Kültürün insana hizmet etmesi asıl olmakla birlikte, mekana kazandırdığı işlevsellikler, kent estetiğiyle birlikte çevresel duyarlılıklarda da ilerlemeler sağlayacaktır.

4.1.3. Belediyelerin Kültürel Hizmetlerin Yürütülmesinde Karşılaştığı Sorunlar

2000'li yılların başından itibaren belediyeler tarafından sunulan hizmet anlayışının gelişmesiyle birlikte sosyal belediyecilik anlayışının da ötesinde

“yerel toplumun ekonomik, sosyal, kültürel ve fiziki gelişiminden sorumlu belediyecilik” anlayışı ortaya çıkmıştır. Büyük kentlerde sosyal yardımlarla başlayan topluma duyarlı belediyecilik anlayışı, yerel ekonomik, sosyal, kültürel ve fiziki kalkınmadan sorumlu bütüncül belediyecilik anlayışına doğru bir dönüşüm geçirmiştir.

Gerçekten, belediyeler kapsamlı kültürel etkinlikler, sosyal yardım ve sosyal hizmet projeleri gerçekleştirdikleri gibi, tedricen de olsa bölgelerinin ekonomik gelişmesinde önemli roller üstlenme eğilimine girmişlerdir. Ancak, Türkiye’deki 16 büyükşehir belediyesi ve sınırlı sayıdaki il ve ilçe belediyeleri dışında özellikle küçük ölçekli birçok il ve ilçe belediyesi ise temel kentsel hizmetleri dahi yeterince karşılayamamakta ve kentlerin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasına ilişkin çok sınırlı etki yapabilmektedirler (Ersöz, t.y.)

Türkiye’de ekonomik refah seviyesinin artması ve demokratik olgunluk anlayışının yaygınlaşması sonucunda yerel kültürel hizmetlerle ilgili sorunlarda geçmişe göre azalmalar olduğu gözlenmektedir. Ancak belediyelerin mali imkanlarının kısıtlı olmasından ve idari vesayet denetiminin dar yorumlanmasından kaynaklanan genel problemlerinin yansıması olarak, kültür hizmetlerinin yürütülmesi sırasında birtakım problemler devam etmektedir.

Geray tarafından 1994 yılında yayınlanan bir makalede belediyelerin eğitim ve kültür etkinliklerinde yaşadığı sorunlar aşağıdaki şekilde sıralanmıştır.

1. Belediyelerin kültür ve eğitimle ilgili çalışmaları bu konularda yeterli yetiştirilme düzeyinde değildir.
2. Örgün eğitim kurumlarıyla işbirliği sağlanamamakta, üniversiteye hazırlık kursu açılması talebi engellenmektedir.
3. Vali ve kaymakamlar, belediyelerin geleneklere ve Belediye Yasasına göre giriştikleri etkinlikleri, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası Kapsamına sokarak engellemektedir.

4. Belediyelerin kültürel ve eğitsel konulara eğilmesi yerine temizlik, zabıta, yol, su, kanalizasyon gibi konularda hizmet vermesini savunanların ağır bastığı durumlarda bu kültürel hizmetler başarılı olamamaktadır.
5. Radyo ve televizyon ile ilgili yasalar, belediyelerin yerel halkla çağdaş kitlesel iletişim kurmasını yasaklamaktadır (1994, s.10).

Belediyelerde kültürel alanda yaşanan sorunları yukarıdaki perspektifi de içerecek şekilde daha da genişleterek ele alan Güneş ise aşağıdaki konulara vurgu yapmaktadır.

1. Belediyelerin kültür ve eğitimle ilgili çalışmaları yeterli düzeyde değildir. Yetersizlik özellikle personel açısından kendisini göstermektedir. Deneyimli, kalifiye personel sayısındaki yetersizlik, yeni kadrolara ihtiyaç duyulması, kadro tekliflerinin bürokratik engellerle karşılaşması gibi nedenler, bu hizmetlerdeki başarıyı büyük ölçüde güçleştirmektedir.
2. Hizmet içi eğitim ve seminer ihtiyacı da belediyelerin hizmet başarısını etkileyen diğer bir faktördür. Bilindiği gibi hizmet içi eğitim, özel ya da kamusal işyerlerinde ücretli veya aylıklı olarak çalışanların görevlerinin gerektirdiği bilgi, beceri ve tutumlarını geliştirmek amacıyla yapılan eğitim faaliyetlerini ifade etmektedir.
3. Ülkemizde belediye hizmetlerinin daha iyi yürütülmesi amacıyla yönelik olarak belediyecilik eğitimi veren çok az sayıda kurum bulunmaktadır. Ayrıca verilen eğitimin de zabıta, saymanlık ve özlük işleri gibi alanlarla sınırlı kaldığı söylenebilir. Özellikle eğitim ve kültür hizmetleri konusunda bir hizmet içi eğitim kurumunun yokluğu, bu hizmetlerdeki etkinsizliğin önemli nedenlerindedir.
4. Örgün öğretim kurumları ile yeterli işbirliği sağlanamamaktadır. Bu konuda idari engellerin de çıkarıldığı görülmektedir. Kimi okullarda yoksul öğrencilere belediyelerin yardım talebinin geri çevrilmesi, üniversiteye hazırlık kursları açılmasının önlenmesi gibi olaylar bu duruma birer örnek oluşturmaktadır.
5. Belediyelerin geleneklere ve yasalara dayanarak giriştikleri çeşitli etkinlikler, mülki yönetim amirleri tarafından "Toplantı ve Yürüyüş Yasası" kapsamına sokulmak suretiyle yasaklanabilmektedir.
6. Yerel halk tarafından belediyelerin öncelikli olarak daha çok, temizlik, yol, su, kanalizasyon, zabıta gibi alanlarda hizmet vermesi gerektiği

düşünülmektedir. Eğitim ve kültür hizmetlerine eğilimin kaynak ve zaman kaybına neden olacağı ve bu hizmetlerle ilgilenilmemesi gerektiği fikri de birçok kişi tarafından savunulmaktadır. Bu fikrin ağır bastığı durumlarda eğitim ve kültür hizmetleri ile ilgili çalışmalar başarılı olamamaktadır.

7. Televizyon ve radyoya ilişkin yasal düzenlemeler, belediyelerin yerel halkla çağdaş düzeyde kitlesel iletişim kurmasını yasaklayıcı kurallar içermektedir.
8. Eğitim ve kültür hizmetlerinin planlanma ve uygulanma aşamalarında halkın katılımı göz ardı edilebilmekte, yerel halkın talepleri ve bu alanlarda yürütülen hizmetler karşısındaki tutumu yeterince önemsenmemektedir.
9. Belediye yöneticilerinin eğitim ve kültür konusuna bakış açıları ve yaklaşımları, temel bir eğitim ve kültür politikasına bağlanmış değildir. Söz konusu sorunun en temel nedenlerinden biri, bu yöneticilerin mensup oldukları siyasal partilerde birbirinden farklı politikalar üretiliyor olmasıdır. Sonuç olarak da her yönetim değişikliğinde eğitim ve kültür hizmetleri, içerik ve verilen önem bakımından farklılıklar göstermektedir.
10. Eğitim ve kültür hizmetlerinde kimi zamanlar, yerel halka değil de dışarıdan gelenlere yönelinmektedir. En iyi örnekleri turizm sektörünün yoğunluk kazandığı bölgelerdeki belediyelerde görülen bu sorun, bir yandan halk ile yönetim arasındaki dayanışmayı azaltmakta, diğer yandan da yerel halkı kültürel bir iç çatışmayla karşı karşıya bırakmaktadır.
11. Belediye bütçelerinde eğitim ve kültür hizmetlerine ayrılan paylar oldukça düşük düzeydedir. Altyapı ve imar hizmetlerine daha fazla ilgi gösteren belediyeler eğitim ve kültür hizmetlerine pek öncelik tanımamaktadırlar. Bu durum da hizmetlerin yeterli miktarda ve kalitede sunulmasını engellemektedir (Güneş, t.y.).

Belediyelerde kültür alanında yaşandığı iddia edilen bu sorunların bir kısmı halen devam etmekle beraber, toplumumuzun yaşamakta olduğu ekonomik, siyasal ve kültürel bir takım değişimler ve AB adaylık ve katılım müzakeresi sürecinin yarattığı demokratik ortam sonucunda kültür hizmetlerinin yürütülmesinde yaşanan sorunların bir kısmının bugün ortadan kalktığı gözlemlenmektedir.

Ancak kültür hizmetlerine bütçelerden ayrılan paylar halen düşük düzeydedir. Altyapı ve imar hizmetlerini henüz tamamlayamayan belediyeler

kültür hizmetlerine öncelik tanımakta zorlanmaktadır. Bu payların dengeli ve sürekli olarak artırılması gerekmektedir. Bu durum kültürel hizmetlerin niteliğini ve niceliğini etkilemektedir (Erdem, 2011, 231).

Kültür hizmetlerinin organizasyonunda yerel kültürün gerekliliklerine dikkat edilmemekte, bu nedenle halkın yeterli katılımı sağlanamamaktadır. Yerel yönetimlerin kültür politikaları ve kültür programları konusunda belli bir standart geliştirilememiştir. Konunun muhatapları tarafından yapılan toplantılarda bu husus dile getirilmektedir (Marmara Belediyeler Birliği t.y.).

2004 yılından sonra yerel yönetim reformu beklentileri kapsamında ilgili mevzuatta yapılan değişikliklerin de bu olumlu süreci hızlandırdığı kabul edilebilir. Yerel yönetim reformu kapsamında yapılan düzenlemeler geçmişe göre ileri bir adım olarak kabul edilse de, mevzuatta konuyla ilgili düzenlemeler yeterli olmadığı gibi müeyyidelere bağlanmış da değildir. Vesayet denetimi yapan teftiş makamları bu konulardaki faaliyet eksikliklerini görmezden gelmektedir. Yerel kültür politikaları, belediye başkanlarının konuya yaklaşımına veya ilgili yöneticilerin yeteneğine bağlı olarak şekillenmektedir.

Hizmet içi eğitim ve seminer ihtiyacı da belediyelerin hizmet başarısını etkileyen diğer bir faktördür. Ancak son zamanlarda mahalli idare birliklerinin bu alandaki faaliyetlerinin arttığı görülmektedir. Özellikle Mahalli idare birliklerinin bu konudaki çalışmaları dikkat çekmektedir. Marmara Belediyeler Birliği bu konuda belediyelerle ortak protokoller yapmaktadır (Marmara Belediyeler Birliği, t.y.).

Türkiye Belediyeler Birliği, belediye mevzuatında yapılan değişiklikler ve diğer rutin çalışma alanlarında "belediye akademisi" ismi altında eğitim çalışmaları yaparak bu konularda belediyeleri düzenli olarak bilgilendirmektedir. TBB tarafından internet destekli ve interaktif olarak belediyelerde çalışan personeller için düzenlenen İngilizce eğitim programına 6000 civarında başvuru olmuş, 2010 yılından başlayarak bir yıl süren bu program ilk sertifikalı mezunlarını vermiştir (TBB, t.y.).

İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı tarafından, İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve ilçe belediyelerinin kültür kurum ve kuruluşları çalışanlarına yönelik 2010 yılında düzenlenen, kültür yönetimi formasyon eğitimi de bu kapsamda ele alınabilecek programlardandır (İstanbul 2010 AKB, t.y.).

Kültür hizmetlerinin yürütülmesinde karşılaşılan sorunların önemli bir kısmının alınacak kimi tedbirlerle giderilmesi mümkündür. Belediyelerin Kültür alanında sunulan hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde gerçekleşmesi, halk tarafından benimsenmesi ve destek görmesi için, hizmetlerin yürütülmesine uygun bir ortamların sağlanması gerekmektedir. Çeşitli yasal düzenlemeler yoluyla belediyelerin hareket kabiliyetlerinin artırılması, onların yönetsel ve mali olanaklarının güçlendirilmesi, eğitim ve kültürün önemi konusunda hem yerel halkın hem de yöneticilerin yeterince bilinçlendirilmesine yönelik politikalar geliştirilmesi ilk akla gelen çözüm yolları arasında sayılabilir (Güneş, t.y.).

Mevcut kanunlarda, yerel ve ortak nitelikli kültürel alanlarla ilgili olarak belediyelere genel yetki verilmiştir. Kanun tekniği açısından bu yöntem gerekli olsa da belediye yöneticileri, kanunda "kültür ve sanat" ibaresi kullanılarak genel olarak belirtilen bu konuda hareket alanlarını genişletmekten çekinmekte yada kendilerini bu alanlarda görevli saymamaktadır. Bu nedenle belediyelerin kültürel alandaki görev tanımının bu konuda çıkartılacak yönetmeliklerle netleştirilmesi gerekmektedir.

4.2. Kültürel Belediyeciliğin Uygulama Alanları Olarak Belediyelerin Kültür Hizmetleri

Belediyelerin kültürel faaliyet alanını genel hatlarıyla; kitaplık ve okuma salonları açmak, kitap bastırmak, kitap fuarları düzenlemek, tiyatro ve sinema faaliyetleri yapmak, müze kurmak anıt ve heykel yaptırmak, festival ve şenlikler düzenlemek, orkestra, bando, folklor grubu kurmak, özel günler geliştirmek, tarihi eserleri korumak, resim, heykel, müzik,

karikatür gibi güzel sanatları desteklemek şeklinde belirlemek mümkündür (Yaşamış, 1996, s.279-281).

İl özel idarelerinin ve belediyelerin yatırımları sonucu açılan kültür merkezlerinde yukarıda belirtilen faaliyetlere ilave olarak, el sanatları ve beceri kursları, sergi, konser, seminer ve konferanslar da yaygın olarak düzenlenmektedir. Aşağıdaki bölümde belediyelerin kültür alanındaki faaliyetleri ana başlıklar altında değerlendirilmiştir.

4.2.1. Kültür Merkezleri

Belediyelerin kültür hizmetlerinde son zamanlarda meydana gelen artışlarda yeni yapılan kültür merkezlerinin önemli etkisi olmuştur. Büyükşehir belediyeleri ve ilçe belediyelerinin kendi imkanları ile inşa ettiklerine ilave olarak, arazi tahsisleri yapılarak il özel idareleri tarafından da kültür merkezleri inşa edilmektedir.

Bir çok kültürel faaliyetin bir arada yapıldığı bu merkezlerde sergi salonları, kütüphaneler, derslikler, okuma salonları, meslek edindirme ve beceri kursları, çalışma atölyeleri vb. yer almakta, sinema ve tiyatro gösterileri, konserler, opera ve bale gösterileri, konferans, seminer ve sempozyumlara ilaveten çeşitli sanatsal sergiler düzenlenmektedir.

Bu merkezlerde hizmetler genel olarak ücretsiz olarak sunulmaktadır. İstanbul genelinde ilçe belediyelerinin dışında İstanbul Büyükşehir Belediyesi bünyesinde faaliyetlerini sürdüren on bir kültür merkezi bulunmaktadır, Atatürk Kitaplığı, Yerebatan Sarnıcı, Cemal Reşit Rey Konser Salonu gibi sekiz ayrı mekanda da aylık düzende kültür etkinliği düzenlenmektedir. İBB 2011 Mayıs ayı kültür etkinlikleri incelendiğinde, seminerler ve söyleşiler, konserler, çocuk tiyatroları, sinema gösterileri, sergiler ve özel etkinlikler başlıkları altında gruplandığı görülmektedir (İBB Aylık Kültür ve Sanat Bülteni, 2011).

Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından yeni inşa edilen Mevlana Kültür Merkezinde daha önce kapalı spor salonlarında düzenlenen Şeb-i Arus

törenleri icra edilmeye başlanmıştır. Her yıl 17 Aralık'ta Hz. Mevlana'nın ölüm yıldönümü vesilesiyle gerçekleştirilen bu törenlere, yurtiçinden ve dışından katılım olmaktadır. Mevlevi ayinlerinin icra edilmesine olanak sağlayacak şekilde, dairevi merkezi bir salon etrafında inşa edilen bu yapı, Anadolu'da yeni inşa edilen kültür merkezlerinin çarpıcı örneklerindedir.

4.2.2. Kütüphane Hizmetleri

Son yıllarda belediyeler kütüphane açılması konusunda önemli mesafeler kat etmiştir. Özellikle Büyükşehirlerde birçok belediye kütüphane ve okuma salonları inşa ederek açmaktadır. Bu kütüphanelere önemli kaynak eserler alınarak, kent sakinleri okumaya teşvik edilmektedir.

Yerel yönetimlerin diğer kültür faaliyetlerinde olduğu gibi kütüphaneler konusunda da İstanbul öne çıkmaktadır. Kuruluşu Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar giden İBB bünyesinde faaliyet gösteren Atatürk Kitaplığı, 200 binden fazla kitapla okuyucularına hizmet vermektedir. Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Görme Engelliler Kütüphanesi İBB tarafından kurulan ihtisas kütüphaneleri olarak dikkat çekmektedir. Bunların dışında İBB'ne ait İstanbul'un değişik ilçelerinde faaliyet gösteren on ayrı genel kütüphane bulunmaktadır. İstanbul Kitapçısı ise İBB bünyesinde İstanbul'la ilgili tüm kitap, dergi ve seli yayınların satışını yapmaktadır.

İBB ayrıca tüm İstanbul genelinde beş araçla yüz ayrı noktada gezici kütüphane hizmeti vermektedir. Bu hizmetten yılda 100 binden fazla okuyucu yararlanmaktadır (İBB Kültür Sanat Portalı, 2011).

TBMM gündeminde bulunan Kültür ve Turizm Bakanlığının Bazı Taşra Kuruluşlarının İl Özel İdareleri ve Belediyelere Devrine İlişkin Kanun Tasarısının yasalaşması halinde, kanun kapsamında il ve ilçe halk kütüphaneleri belediyelere devredilecektir. Bu yasa girişiminin gerçekleşmesi, belediyelerin kütüphanecilik hizmetleri konusunda var olan faaliyetlerinin daha da artmasına vesile olacaktır.

4.2.3. Müzeler

Günümüzde müzeler vatandaşlık, kültürel katılım, kültürel demokrasi gibi kavramlarla doğrudan ilişkili görülmektedir. Kültür politikaları bu kavramlar üzerine yapılandırılmakta, bu çerçevede yerel yönetimlere yetki aktarımı, sivil toplumun ve yerel halkın karar süreçlerine dahil olması önemsenmektedir. Toplum müzenin merkezine oturtan bu yeni anlayış katılımcılığa ve sosyal entegrasyona önem vermekte, talepkar bir vatandaş-ziyaretçi profili üzerine şekillenmektedir (Ünsal, 2009, s.152).

Belediyelerin müzecilik alanında geçmişten bu güne devam eden hizmetlerinin bu anlayış doğrultusunda geliştirilmesi gerekmektedir. Türkiye’de belediyeler kent müzesi adı altında veya belli şahıs ve konuların tema olarak alınarak sergilendiği müzelerle bu alanda hizmet vermektedir. Son yıllarda çeşitli belediyeler, kavramın en geniş anlamında, ilk kent müzelerini kurmaya girişmişlerdir. Ana amacı kent tarihine ilişkin bilgi vermek olan bu ilk müzelerin kuruluşu Konya, Kastamonu, Kayseri, Bursa ve İzmir’de gerçekleşmiştir. Şu anda Antalya, Samsun, Edirne, Mardin, Bartın ve Kızılcahamam’da bu doğrultuda kent müzesi kurma projelerinin var olduğu bilinmektedir (Silier, 2006, s.13).

İstanbul’da Büyükşehir Belediyesi bünyesinde ziyaretçi kabul eden Atatürk Müzesi, Mustafa Kemal Atatürk’ün kaldığı evin müze olarak düzenlenmesiyle oluşturulmuştur. Şair Tevfik Fikret’in evinin düzenlenmesiyle oluşan Aşçıyan Müzesinin dışında, Şehir Müzesi, İtfaiye Müzesi, Karikatür ve Mizah Merkezi, Panorama 1453 Tarih Müzesi, Miniatürk Minyatür Türkiye Parkı, Yerebatan Sarnıcı İstanbul’da faaliyet gösteren belediye müzeleridir (İBB Kültür Sanat Portalı, 2011).

4.2.4. Kitap Fuarları ve Yayın Faaliyetleri

Belediyelerin düzenlediği kitap fuarlarına tek örnek Kocaeli Büyükşehir Belediyesi tarafında 2011 yılında üçüncüsü düzenlenen Kocaeli

Kitap Fuarıdır. 315 yayınevinin yanında ilk olarak 35 sahafın da katıldığı fuarda yazarlarla imza günleri düzenlenmekte, seminerler verilmektedir.

Fuar organizatörü ile yapılan kişisel görüşmede, 2009 düzenlenen ilk kitap fuarına 83 yayınevi ve 18 STK'nun katıldığı, dokuz gün süren ve yüzün üzerinde etkinlik yapılan fuarı 54 bin kişinin ziyaret ettiği öğrenilmiştir. İkinci yıl 183 yayınevi ve 25 STK'nun katıldığı fuarı 202 bin kişi ziyaret etmiştir. Yüzden fazla yazar ve konusunda uzman konuşmacının katıldığı 250 etkinlik düzenlenmiştir. Kocaeli Kitap Fuarı ikinci yılında Türkiye'nin en büyük üçüncü kitap fuarı olarak haberlere konu olmuştur. 2011 yılında düzenlenen fuarı 300 bine yakın ziyaretçinin gezdiği belirtilmiştir (A. Gönenç, 2011, Kişisel Görüşme). Kitap fuarı ile ilgili verilen rakamsal verilere göre organizasyona olan ilgi yıllar içinde artarak devam etmiştir. Bu durum yerel yönetimler tarafından sunulan kültürel hizmetlerin toplum tarafından kabul gördüğünü ve kültürel faaliyet arzının zamanla kendi talebini ortaya çıkarttığını göstermektedir.

Belediyeler genelde kendi yörelerinin tanıtımını yaptıkları yayınların yanında önemli akademik eserlerde yayımlamaktadır. Birçok belediye hem kendi faaliyetlerini duyurmak hem de bölgede olan olaylarla ilgili kentlileri haberdar etmek için dergi çıkartmaktadır. Ayrıca sağlık, eğitim, kültür vb hizmetlerin sunumuyla ilgili olarak hazırlanan kitapçık, broşür ve el ilanı gibi malzemeler ücretsiz olarak dağıtılarak kent halkının bilgilenmesi ve bilinçlendirilmesi sağlanmaktadır.

4.2.5. Kültür gezileri

Hızlı kentleşme sonucunda oluşan yeni yerleşim yerlerinde yaşayan pek çok insan şehrin tarihi, kültürel ve turistik mekanlarından habersiz durumdadır. Belediyeler bu olguyu dikkate alarak kültür gezileri düzenlemektedir. Bu gezilerle kent sakinlerinin yaşadıkları kenti tanımasını sağlanarak kente aidiyet duygusunun artırılması amaçlanmaktadır. Kent içi tarihi mekanların yanında, Konya, Çanakkale, Urfa, Ankara gibi şehirler de yer alan kültürel ve tarihi mekanlara yoğun geziler düzenlenmektedir.

İBB'nin 2001 yılında yaptığı İstanbullu Olma Bilinci Araştırmasına göre kendini İstanbullu olarak hissetmeyenlerin oranının %43, İstanbul'u zorunlu olarak yaşanması gereken bir şehir olarak görenlerin oranının ise %51 seviyesindedir. Kendini İstanbullu hissetmek istemeyenlerin oranı ise % 11 olarak çıkmıştır. Kent içi kültür gezilerinin neden gerekli olduğunu ortaya koyan bu araştırma, şehir sakinlerinin yaşadıkları kente aidiyet duygularını yükseltmenin önemini açıkça ortaya koymaktadır (İBB İstanbullu Olma Bilinci Araştırması, 2004, s.174).

4.2.6. Sinema Etkinlikleri

Belediyeler vizyonda olan veya klasikleşmiş filmleri gerek açık havada, gerek kültür merkezlerinde, gerekse okullarda izleterek bu alanda önemli bir hizmeti yerine getirmektedir. Son yıllarda belediyeler tarafından düzenlenen açık hava sinema gösterimleriyle geçmişin sinema seyir kültürü yaşatılmaya çalışılmaktadır.

Belediyelerin sinema alanında yaptıkları faaliyetler sadece gösterimlerden ibaret değildir. Konulu kısa metraj film yarışmaları, eğitici çizgi filmlerin hazırlanarak çocuklara dağıtılması, tarihi belgeseller hazırlanması ve sponsorluk çalışmaları belediyelerin bu alandaki faaliyetleri olarak sayılabilir.

4.2.7. Tiyatrolar

Belediyelerde tiyatro çalışmaları genel anlamda yeni bir alan olmakla birlikte İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatrolarının temeli 1914 yılına dayanmaktadır. Belediye Başkanı Cemil (Topuzlu) Paşa, Belediye Meclisi'nden çıkarttığı kararla, bugünkü Şehir Tiyatroları'nın temeli olan, Osmanlı Güzellikler Evi anlamına gelen Darülbedayi-i Osmanî'nin kurulmasını sağlar. Şehir Tiyatroları halen faaliyette olan 10 sahnesinde, yılda 50'nin üzerinde farklı oyunu yaklaşık 500 bin seyirciyle buluşturmaktadır (İBB Kültür Sanat Portalı, 2011).

İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük kentlerin dışındaki bölgelerin seyircisi uzun süre tiyatro sanatını, önce özel tiyatroların, sonra ödenekli tiyatroların turne temsilleriyle tanımıştır. Kırklı yıllardan bu yana, tiyatro gereksiniminin farkına varan bazı yerel yönetimlerin kendi tiyatrolarını açma girişiminde bulduklarını görürüz. Kimi uzun, kimi kısa vadeli olan bu girişimlerin sayısı giderek artmaktadır.

1946 yılında açılan İzmir Şehir Tiyatrosu dört yıl sonra kapanmış, 1954 yılında Adana Şehir Tiyatrosu açılmış ve etkinliklerini 1965 yılına kadar sürdürebilmiştir. Eskişehir'de 1959'da kurulmuş olan Akademi Tiyatrosunun ve Eskişehir Oda Tiyatrosu'nun devamı olarak 1963'de kurulan Eskişehir Belediye Tiyatrosu ise 1965 yılında Belediye Meclisinin kararıyla kapanmıştır. Ordu Belediyesi Karadeniz Tiyatrosu, yarı amatör Gençlik Tiyatrosunun uzantısı olarak ve İstanbul Şehir Tiyatrosunun katkılarıyla 1964 yılında kurulmuştur ve etkinliğini sürdürmektedir. Ankara, Gaziantep, Malatya, Balıkesir, Diyarbakır, Samsun, Konya, Sivas, Denizli, Bartın, Giresun, Fatih, Sarıyer, Bahçelievler, Kartal, Çorlu, Yatağan, Salihli, Menemen, Aliağa, Bornova gibi il ve ilçelerde belediyelere ait tiyatrolar bulunmaktadır.

1992'de Antalya'da Belediyeye bağlı olarak açılan Atölye Sahnesi, 1997'de açılan İzmit Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatrosu, 2001'de açılan Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Tepebaşı Tiyatrosu, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatrosu, İstanbul'da Bakırköy Belediye Tiyatrosu belediyelere bağlı tiyatrolar olarak göze çarpmaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2011).

Bu konuda Anadolu'da yerel yönetimlerin yaptığı faaliyetlere ilişkin dikkat çekici bir etkinlik olarak Giresun Tiyatro Festivali öne çıkmaktadır. Giresun Belediyesi tarafından 2011 yılında 17.si düzenlenen festival, uluslar arası tiyatro gruplarına da ev sahipliği yapmaktadır.

Bunun yanında özellikle Büyükşehirlerde belediyelerinin tiyatro kursları bulunmaktadır. Bu kurslar eğitim çalışmalarının yanında, çocuk ve

gençlere kültürel, sosyal ve eğitsel amaçlı; çocuk tiyatrosu, gezici çocuk tiyatrosu, gençlik tiyatrosu, kukla tiyatrosu dışında geleneksel Türk oyunlarından olan orta oyunu ve meddah, Hacivat ve Karagöz gibi gölge oyunları faaliyetleri sunmaktadırlar.

4.2.8. Sanat ve Meslek Edindirme Kursları

Meslek ve beceri edindirme kurslarının açılması çok eskiye dayanmamaktadır. Bu alanda ilk kurs Ankara Büyükşehir belediyesi tarafından 1994 yılında, İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından 1995 yılında açılmıştır. Bu kursların açılması süreci hızlı bir şekilde devam etmektedir. Hala 16 Büyükşehir belediyesinin 12'si meslek ve beceri kazandırma amacıyla kurslar tertip etmekte ve çok sınırlı sayıda il ve ilçe belediyesi tarafından bu tür kurslar açılmaktadır. Nitekim 2005 yılı itibariyle nüfusu 50 bini aşan 206 belediye üzerinde yapılan bir çalışma ankete cevap veren 95 belediyenin sadece %30,5'i hemşehrilerine vasıf ve beceri kazandırmak için meslek kursları düzenlediklerini belirtmişlerdir (Ersöz, t.y.).

Sanat ve Meslek edindirme kurslarında istihdama yönelik mesleki ve teknik eğitim branşlarının yanı sıra, hobi içerikli el sanatları ve geleneksel Türk el sanatları eğitimleri, bilgisayar ve dil eğitimleri, sağlık-spor eğitimleri, müzik eğitimleri verilmektedir.

Yerel yönetimlerin pek çok değişik branşta düzenlediği kurs ve eğitim faaliyetleri, toplum tarafından sanatın değerinin anlaşılmasına hizmet etmektedir. Müzik, tiyatro, resim, heykel gibi alanlardaki yaygın sanatsal faaliyetler kültürel kimlik oluşumuna ve diğer kültürlerin anlaşılmasına ve takdir edilmesine imkân sağlayabilir (Ersöz, t.y.).

Aşağıdaki tabloda büyükşehir belediyelerinin açmış oldukları kurslarda 2005- 2006 yılında açılan branşlar ve eğitim alanların sayıları verilmiştir.

Tablo 3. Büyükşehir Belediyelerinin Yaygın Eğitim Faaliyetleri (2005–2006)

Büyükşehir Belediyesi	Düzenleyen Birim / Kurum	Branş Sayısı	Kursiyer Sayısı
İstanbul	İSMEK: Sanat ve Meslek Edindirme Kursları İYMEK: İstihdama Yönelik Meslek Edindirme Kursları	97	122.213
Ankara	BELTEK: Teknik Eğitim Kursları BELMEK: Kadınlara Yönelik El Becerisi ve Meslek Edindirme Kursları	86	19.830
Adapazarı	Mahalle Merkezleri Eğitim Faaliyetleri	10	753
Antalya	ASMEK: Sanat ve Meslek Eğitimi Kursları	41	6.000
Bursa	BUSMEK: Sanat ve Meslek Eğitimi Kursları	39	6.000
Diyarbakır	Genç Kızlara Çocuk Bakıcılığı Projesi (AB Destekli)	1	60
Eskişehir	Meslek Edindirme ve Eğitim Kursları	17	671
Gaziantep	GAMEK: Sanat ve Meslek Eğitimi Kursları	11	1.120
Kayseri	KAYMEK: Meslek Edindirme ve Beceri Kursları	11	200
Kocaeli	KO-MEK: Meslek ve Sanat Edindirme Kursları	42	2.303
Konya	KOMEK: Meslek Edindirme Kursları	10	1.569

Kaynak: Ersöz, H.Y. (t.y.). Türkiye’de Belediyelerin Meslek ve Beceri Edindirme Kursları ve İstihdam.

4.2.9. Kültür Sanat Festivalleri

Festivaller tarih boyunca gerçekleştirdikleri mekandaki sosyal ve fiziksel canlanmayı sağlayan etkileri nedeniyle kentsel stratejilerde önemsenen etkinliklerden olmuştur. Kentsel girişimciliğin önemli bir boyutu olan festivaller küresel kente geçişte önemli rol oynamakta ve yarattıkları cazibe merkezleri ile yeni sınıflara hitap eden ekonomik zeminler oluşturmaktadır. Festivallerin yereli ön plana çıkartarak, kentleri küresel eğilimlere karşı hazırlaması belirgin niteliklerinden birisidir (Erdoğan, 2011, s.80).

Belediyeler tarafından düzenlenen festivallerin en önemli yanı hedef kitlenin beklentilerinin karşılanması yanında yerel sanat çevrelerinin katılımlarının sağlanmış olmasıdır (Erdoğan, 2011, s.88). Yerel tarım ürünlerini tema olarak kullanarak düzenlenen festivallerin yanında, bölgesel olarak belirginleşmiş değerleri ön plana çıkartan festivaller de bulunmaktadır. Festivaller belediyeler tarafından ağırlıklı olarak mevsimsel koşullar doğrultusunda yaz aylarında, amfitiyatro veya büyük kent parkları gibi açık hava mekanlarında düzenlenmektedir.

rnek olarak değerlendirilebilecek festivallerden "Büyükçekmece Kültür ve Sanat Festivali" 2010 yılında 11. senesine girmiştir. skdar'da düzenlenen "Uluslararası Katibim Kültür ve Sanat Őenlięinin" ise 22. si düzenlenmektedir. Festivallerde, heykel sempozyumu, fotoğraf ve resim yarışması, el sanatları ve resim sergileri, Anadolu ve Dünya lkeleri kostüm sergisi, uluslar arası halk oyunları ekiplerinin gösterileri gibi etkinlikler yer alabilmektedir (Erdoğan, 2011, s.82).

4.2.10. Diğer Faaliyetler

Belediyelerin yukarda sayılan faaliyetleri dışında yaptıkları kültürel ve sanatsal faaliyetleri de bulunmaktadır. Bir çok belediye tarafından düzenlenen Şiir, hikaye, resim vb yarışmalar sayesinde kent sakinlerinin bu

alana yönlendirilmesi, var olan yeteneklerin ortaya çıkartılarak teşvik edilmesi amaçlanmaktadır.

Belediyeler milli ve dini günlerde programlar düzenlemektedir. Şiir gecesi, müzik dinletisi, konferans, seminer, panel, sempozyum, anma programları şeklinde faaliyetler düzenlemektedir.

Belediyeler Ramazan ayında yapılan etkinliklerde tiyatro gösterimi, Hacivat, karagöz, meddah, ramazan ayının ruhuna uygun konserler gibi birçok program düzenlemektedir. Pek çok belediye folklor çalışmalarını doğrudan ya da dolaylı desteklemektedir.

Bazı belediyeler tarafından kurulan orkestralar çeşitli yer ve zamanlarda konserler vermektedir. Bu kapsamda bazı belediyeler mehter takımı, müzik koroları kurarak farklı zaman ve mekânlarda konserler vermeye devam etmektedir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi bünyesinde konserler düzenleyen Kent Orkestrasının yanında, Belediye Bandosu da çeşitli etkinlikler düzenlemektedir (İBB Kültür Sanat Portalı, 2011).

Yılda 250 ulusal ve uluslar arası konserin düzenlendiği Cemal Reşit Rey Konser Salonu ise kendi alanında özel bir yere sahip olup, İstanbul'da yerli ve yabancı müzisyenlerin konserlerine ev sahipliği yaparak yerel kültür anlamında önemli bir hizmet görmektedir. Konser salonunda yer alan programlarda adı geçen Cemal Reşit Rey Senfoni Orkestrası da bu kapsamda İBB bünyesinde faaliyet gösteren bir belediye orkestrası olarak faaliyetlerini sürdürmektedir (CRR Etkinlik Broşürü, 2011).

4.3. Kültürel Belediyecilik Örneği Olarak Sultanbeyli Belediyesi

4.3.1. Giriş

Bir önceki bölümde belediyelerin yapmakta olduğu kültürel faaliyetlerden örnekler konu başlıkları altında sınıflandırılarak ele alınmıştır. Ancak bu faaliyetlerin, somut zeminde nasıl yapıldığının izlenmesi açısından,

örnek bir belediye üzerinden yapılan faaliyetlere göz atmakta fayda bulunmaktadır. Bu çerçevede farklı nüfus ve gelişmişlik seviyesindeki belediyelerin yerel kültür politikası açısından yaklaşım ve faaliyetleri ve bu alana yaptıkları harcamalar ayrıca karşılaştırmalı olarak ele alınabilir. Ancak araştırmanın sınırlılığı açısından, bu bölümde örnek belediye olarak yalnız İstanbul'un ilçe belediyelerinden Sultanbeyli Belediyesinin faaliyetleri ele alınmıştır.

4.3.2. Sultanbeyli'nin Tarihi Geçmişi ve Bugünün Panoraması

İstanbul'un Anadolu yakasında bir yerleşim yeri olan Sultanbeyli'nin tarihi çok eski dönemlere kadar uzanmaktadır. Sultanbeyli Roma ve Bizans imparatorluğu döneminde, Üsküdar'dan Gebze'ye kadar olan bölgenin Tekfurluk yani mülki idare merkezi olmuştur. Bugün Sultanbeyli ilçesinin sınırları içerisinde bulunan, tarihi Aydos Kenti ve Kalesiyle, Sultanbeyliği Ovası civarındaki yerleşim yerlerinin de dâhil olduğu coğrafi bölge, antik çağ ve sonrasında, kavimler yolu üzerinde önemli bir ara istasyon durumundaydı. Sultanbeyli 1328 (H.728) yılında Orhan Gazi'nin emriyle, Akça Koca, Konur Alp ve Abdurrahman Gazi komutasındaki Osmanlı ordusu tarafından fethedilerek Osmanlı topraklarına katılmıştır (Sultanbeyli Belediyesi Kurumsal İnternet Sitesi, 2011).

1957 yılında Köy statüsünde bulunan Sultanbeyli, nüfus ve yerleşim olarak hızlı gelişimini TEM otoyolunun yapılmaya başlanmasıyla 1985 sonrasında yaşamıştır. 1985 yılında yaklaşık 3.700 kişinin yaşadığı Sultanbeyli'nin nüfusu, 1990 yılında hızlı bir artışla 82.300'e erişmiştir. Bu rakam yıllık yaklaşık %60 oranında bir artışa tekabül etmektedir (Işık ve Pınarcıoğlu, 2005, s.209). İlçenin 2010 sonu itibarı ile nüfusu ise TÜİK verilerine göre olarak 291 bin kişidir. 31 Aralık 1987 tarihinde Sultanbeyli Köyünde belediye kurulması kararı alınarak ilk belediye seçimleri 26 Aralık 1989 tarihinde yapılmıştır. 1992 yılında da Sultanbeyli idari olarak ilçe statüsü elde etmiştir.

Benzerine az rastlanır şekilde hızlı bir nüfus artışı ile büyük bir yerleşim merkezi haline gelen ilçenin, bu artışın yarattığı sorunlarla karşılaşması da kaçınılmaz olmuştur. Gerek İstanbul içinden gerekse Türkiye'nin diğer yerlerinden, özellikle de kırsal bölgelerden göç almakta olan Sultanbeyli'de, fiziki belediyeciliğin ve bayındırlık hizmetlerinin asgari gerekliliklerini sağlamakta yaşanan zorlukların yanında, kent yoksulluğu da öncelikli bir sorun olarak yerel idarecilerin önüne çıkmıştır. Fiziki belediyecilik olarak adlandırdığımız, altyapı ve bayındırlık hizmetlerini sağlama konusunda bütçe yetersizliği nedeniyle sıkıntı yaşayan belediyenin, sosyal sorumluluklar çerçevesinde kent yoksulluğuyla da mücadele etmesi konusundaki beklentiler, Sultanbeyli'de fiziki ve sosyal belediyeciliği öncelikli hale getirmiştir. İlk zamanlarda sosyal belediyecilik kavramı içinde değerlendirilen kültürel faaliyetlerin zamanla ayrı bir alan olarak belirginleşmesi, süreç içinde Sultanbeyli'de kültürel belediyeciliğin sosyal belediyecilikten ayrılmaya başladığını göstermektedir.

4.3.3. Sultanbeyli Belediyesinin Kültürel Faaliyetleri

Yukarıda belirtilen zorluklara rağmen ilçe belediyesinin son yıllarda kültürel faaliyetleri de gündemine aldığı ve bu konuda yoğun bir çalışmanın içine girdiği gözlemlenmiştir. Bu kapsamda ilk olarak kültürel faaliyetler konusunda yaşanan fiziki mekan sorununun giderilmesi için adımlar atılmıştır.

İlçede yapımına başlanan iki büyük kültür merkezinin inşa faaliyetleri 2010 yılında tamamlanmış ve bu iki kültür merkezinde, çeşitli kültürel faaliyetler organize edilmeye başlamıştır. Kültür merkezlerinin faaliyete alınmasıyla; kısa zamanda İskender Pala, Selim İleri, İlber Ortaylı gibi tanınmış düşünürler; Süheyl Uygur, Behzat Uygur, Tuluyhan Uğurlu, Ömer Faruk Tekbilek, Göksel Baktagir gibi sanatçılar Sultanbeyli'de etkinliklere katılmışlardır.

İstanbul Büyükşehir Belediyesinin finansman desteği ile 2010 yılında yapımı tamamlanan Sultanbeyli Kültür Merkezi, 553 kişilik salonu ile çok

amaçlı olarak kültürel hizmetlerde kullanılmaktadır. Bu salonda İBB Kültür A.Ş. organizasyonu ile yıl içinde çok sayıda, konser, tiyatro, söyleşi, seminer vb. etkinlik gerçekleştirilmeye başlanmıştır. (Şehir ve İnsan, 2010, s.30).

2011 yılı içinde faaliyete alınan ilçenin ikinci kültür merkezi Muhsin Yazıcıoğlu Kültür Merkezi ise toplam 10.805 metrekare alana sahip, nikâh ve düğün salonu, sergi salonu, kütüphane, çok amaçlı tiyatro ve konser salonu ile üç adet cep sinemasından oluşan bir kültür kompleksidir.

Kompleksin kültür merkezi bölümü, 4605 metrekare kapalı alandan oluşmaktadır. Sergi salonu 500 metrekare, 350 koltuklu ve 4 adet kulise sahip tiyatro salonu, 300 metrekare alanı kapsamaktadır. Fuaye alanı ise iki adet idari ofisten oluşmaktadır. 50 metrekarelik alanda 40 kişilik ve 30 metrekarelik alanda 20 kişilik olmak üzere iki adet çok amaçlı sınıf bulunan komplekste, 170, 160 ve 150 kişilik olmak üzere 3 adet cep sineması vardır (Sultanbeyli Belediyesi Kurumsal İnternet Sitesi, 2011).

Bu kültür merkezinde belediye bünyesinde hizmet vermeye başlayan Aydos Kütüphanesi; 300 metrekarelik kütüphane salonu, 40 metrekarelik dijital kütüphane salonu ve 100 metrekarelik 2 adet çalışma sınıfından oluşmakta, aynı zamanda bilgi evi olarak da kullanılmaktadır.

Toplam 18 bin basılı, 7 bin dijital kitaptan oluşan kütüphane; çocuk kitapları, müracaat kitapları, genel kitaplar, Atatürk kitapları, test kitapları ve İstanbul kitapları olmak üzere altı bölümden oluşmaktadır. Kitaplar Dewey Onlu Sınıflandırma Sistemi'ne göre düzenlenmiş olup renklendirme yoluyla sınıflandırılmıştır. Kütüphanedeki tüm kitaplarda RFID manyetik bantlar mevcuttur. Güvenlik, sayım ve arama işlemleri RFID bantları ve el terminali aracılığı ile hızlı bir şekilde yapılabilmektedir (Sultanbeyli Belediyesi 2010 Faaliyet Raporu, 2011, s.149).

İstanbul genelinde olduğu gibi Sultanbeyli'de de, İBB bünyesinde faaliyet gösteren İSMEK aracılığıyla sanat ve meslek eğitimi kursları düzenlenmektedir. Bu çalışmalara ilçe belediyesi mekan ve malzeme desteği sağlayarak yardımcı olmaktadır(Faaliyet Bülteni, 2004-2009, s.95).

Sultanbeyli’de 2007 ve 2008 yıllarında düzenlenen Uluslar arası Halk Oyunları Festivali de belediye tarafından düzenlenen farklı bir etkinlik olarak dikkat çekmiştir. Bu festivallere, aralarında Yunanistan ve Hindistan’ın da bulunduğu toplam 12 ülkeden halk oyunları ekipleri katılmıştır (Faaliyet Bülteni, 2004-2009, s.105).

Sultanbeyli Belediyesi tarafından 2008 yılından itibaren geleneksel olarak düzenlenen şiir dinletisi programının sonuncusu 2011 yılında yapılmıştır. 2011 yılında 4. kez düzenlenen şiir dinletisi “İstanbulensis Şiir Gecesi” olarak isimlendirilmiştir. Sultanbeyli Belediyesi’nin ambleminde ve kurumsal logosunda kullanılan ve sadece bölgede yer alan Aydos dağında yetişen bir çiçeğin ismi olan “Crocus Oliviera İstanbulensis” şiir gecesine ilham kaynağı olmuştur. 2011 de düzenlenen son programda Türkiye genelinde tanınmış on üç şair dinleyicilere kendi şiirlerini okumuştur (Sultanbeyli Belediyesi Kültür Sanat Bülteni, 2011).

2011 yılında Sultanbeyli Kültür Merkezinde düzenlenen Aydos Dörtlüsü programlarında; her ay dört ayrı oturumda tarih, edebiyat, kent kültürü ve Mesnevi üzerine kültür sohbetleri düzenlenmiştir. Bu program çerçevesinde, Erhan Afyoncu, Sadık Yalsızuçanlar, Süleyman Faruk Göncüoğlu ve Fatih Çıtlak moderatörlüğünde programlara katılan, Türkiye’nin tanınmış edebiyatçı ve tarihçileri kültür merkezinde Sultanbeylilerle buluşmuştur.

Sultanbeyli Belediyesinin düzenlediği bir diğer uluslar arası etkinlikte, İtalya’nın Milano şehrine bağlı Vimercate Belediyesi ve Sultanbeyli Belediyeleri bir araya gelerek ortak bir program düzenlemişlerdir. Program, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı bünyesinde yürütülen “İstanbul Avrupa’lı Kardeşleriyle Buluşuyor” kapsamında düzenlenmiştir. Proje çerçevesinde 60 kişilik Vimercate Belediyesi Senfoni Orkestrası, “Civico Corpo Musicale Di Vimercate” Sultanbeyli Kültür Merkezinde, dinleyicilere klasik müzik dinletisi sunmuştur. İtalyan orkestrası ile Sultanbeyli ilk kez bir senfoni orkestrasına ev sahipliği yapmıştır (Sultanbeyli Belediyesi Kurumsal İnternet Sitesi, 2011).

Yine Sultanbeyli Belediyesi ve İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nin Türk ve yabancı düşünür ve akademisyenlerin katılımıyla birlikte düzenlediği "Uluslararası Doğudan Batıdan Düşünürler" sempozyumu üç gün devam etmiştir. İlk iki günün bildirileri Sultanbeyli Kültür Merkezinde sunulurken, son günün oturumları İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi binasında yapılmıştır. Felsefe ve düşünce yoğunluklu böyle bir programın, üniversite ortaklığıyla İlçe belediyesi tarafından düzenlenebilmesi, kültürel faaliyetler konusunda yerel yönetimlere örnek teşkil etmekte olup bu yönüyle dikkat çekicidir.

Uluslar arası olarak düzenlenen sempozyuma Türkiye, Irak, Pakistan, Bosna Hersek ve ABD'den İslam üzerine çalışmalar yapan düşünürler katılarak bildirimlerini sunmuşlardır (Sultanbeyli Belediyesi Kurumsal İnternet Sitesi, 2011).

Sultanbeyli Belediyesi, 2011 yılında ikinci bir sempozyum olarak "Aydos'dan İstanbul'un Fethine Fetih-Fatih ve Aydos Kalesi Sempozyumu" nu tertip edilmiştir. Sempozyumda, Bizans ve Osmanlı'nın ilk dönemleri ile irtibatlandırılan Aydos Kalesinin ve bölgenin tarihiyle ilgili bildirimlerin yanında, Sultanbeyli Belediyesinin Kültür Bakanlığı kontrolünde yaptığı arkeolojik çalışmaların anlatıldığı sunumlar yapılmıştır. Sempozyumun ilk bildirisi ünlü tarihçi Halil İnalçık tarafından video konferans yöntemi ile sunulmuştur. Programa katılan Türkiye'nin tanınmış tarihçi ve akademisyenleri, hazırladıkları bildirimlerle konu hakkındaki çalışmalarını izleyicilerle paylaşmışlardır (Sultanbeyli Belediyesi Kültür Sanat Bülteni, 2011).

Tarihi ve kültürel mirasın korunması kapsamında, Sultanbeyli ilçe sınırları içinde yer alan Aydos Kalesi restorasyonu çalışmalarının bir belediye tarafından yürütülerek finanse edilmesi, yerel kültürel fonksiyonlarının ne kadar geniş bir alanı kapsayabileceğine de örnek teşkil etmektedir.

Belediye tarafından organize edilen bir diğer projeye, "Sultanbeyli'de Sinemaya Gitmeyen Çocuk Kalmasın" anonsuyla ilçede yaşayan ve hiç

sinema görmeyen ilköğretim öğrencisi 30.000 öğrenciye kültür merkezinde sinema gösterimleri düzenlenmiştir. 2010 yılı mayıs ayında düzenlenen bu etkinlikte, ilçede yer alan ilköğretim okullarının öğrencileri, belediye tarafından sağlanan araçlarla Sultanbeyli Kültür Merkezine getirilmiş, pek çoğunun ilk kez sinema izlemesi sağlanmıştır (Sultanbeyli Belediyesi 2010 Faaliyet Raporu, 2011, s.160). Sultanbeyli Belediyesi, açık havada yazlık sinema gösterimlerinin yanında, her iki kültür merkezinde vizyon filmlerinin ücretsiz gösterimlerini de ücretsiz olarak yapmaktadır.

Bu bölümde, kültürel belediyecilik açısından örnek belediye olarak alınan Sultanbeyli Belediyesinin kültürel faaliyetleri ana hatlarıyla ele alınmıştır. Sultanbeyli’de yerel yönetimin çözmek zorunda olduğu önemli fiziki ve sosyal belediyecilik sorunları olmasına rağmen, farklı kültürel faaliyetlerin de yapılmaya devam etmesi, araştırmada vurgu yaptığımız bütüncülük belediyecilik yaklaşımının yansıması olarak değerlendirilebilir.

Yoğun kent yoksulluğu ve yerleşim problemlerinin yaşandığı Sultanbeyli, İstanbul’un 39 ilçesinden en düşük gelirli bütçeye sahip belediyeleri arasında yer almaktadır. İstanbul’un ilçeleri arasında Fatih Belediyesi 291 milyonluk bütçesiyle ilk sırada yer alırken, 260 milyon TL’lik bütçesiyle Şişli ikinci, 250 milyon TL’lik bütçesiyle de Küçükçekmece 3. sırada yer almaktadır. Sultanbeyli Belediyesi ise 76 milyon TL’lik bütçesi ile İstanbul’un ilçeleri arasında, Şile, Çatalca ve Adalar’ın ardından sondan dördüncü sırada yer almaktadır (İBB Kurumsal İnternet Sitesi, 2011). Bu üç ilçenin bir arada toplam nüfusunun, Sultanbeyli ilçesinin nüfusunun yaklaşık üçte biri kadar olduğu da dikkate alındığında, Sultanbeyli Belediyesi bütçesinin diğer ilçelere göre oldukça düşük olduğu ortaya çıkmaktadır.

Sultanbeyli Belediyesi örneği üzerinde yapılan bu genel değerlendirmeler ışığında, bütüncül belediyeciliğin uygulanmasında mali imkanların yeterli olmasının yanında kaynakların verimli kullanılmasının da önemli olduğunu söyleyebiliriz. Yerel yöneticiler kısıtlı imkanlara sahip olsalar bile, mevcut kaynaklarını verimli kullanarak, gereksiz harcama ve israftan kaçınarak kültürel faaliyetlerine bütçe ayırabilirler. Verimlilik

eksenindeki bu yaklaşımın yanında, yerel yöneticilerin kültür alanında istekli ve vizyoner bir bakışa sahip olmasının, belediyelerde kültürel faaliyetlerinin yürütülmesine, kültürel faaliyetlerin artmasına etkisi olacaktır.

4.4. Yerel Yönetimlerin Kültür Politikası Açısından AB Türkiye İlişkileri

Avrupa Birliği, Avrupa halklarının sosyal, ekonomik, politik ve kültürel alanlarda birbirleriyle kaynaşmasını öngören, Avrupa devletlerinin ve vatandaşlarının bir araya gelerek oluşturduğu çok uluslu bir yapıdır. Bu yapı, üye devletler arasında imzalanan uluslararası antlaşmalarla kurulmuş ve aynı antlaşmalarla bazı alanlarda karar alma ve düzenleme yetkisi üye devletler tarafından AB'ye devredilmiştir. Böylelikle insanların, malların, hizmetlerin ve sermayenin Avrupa Birliği sınırları içinde rahatça dolaşımının sağlanması için bir iç pazar kurulmuştur.

Kuruluş yıllarında sadece 6 üyeden oluşan Avrupa Toplulukları, değişik tarihlerde yeni üyelerin katılımı sonucu 27 üyeden oluşan bir Birlik halini almıştır. Bugün itibariyle Avrupa Birliği'nin üyeleri Almanya, Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Hollanda, İngiltere, İrlanda, İspanya, İsveç, İtalya, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Macaristan, Malta, Polonya, Portekiz, Romanya, Slovakya, Slovenya ve Yunanistan'dır. AB; Türkiye, Hırvatistan ve İzlanda ile katılım müzakerelerini sürdürmektedir. Ayrıca AB, Makedonya ve Karadağ'a adaylık statüsü tanımış olup iki ülke ile katılım müzakerelerini henüz başlatmamıştır (ABGS, t.y.).

II. Dünya Savaşı sonrasında siyasal sistemlerde yaşanan değişimler, bölgesel ve uluslar arası birleşmeler bu arada Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği çerçevesinde yapılan çalışmaların yerel yönetim yapılarının gelişmesine önemli etkileri olmuştur (Keleş, 2009, s.77).

Kültür, Avrupa projesinin kalbini oluşturmaktadır ve gerek "iç pazar" ve gerekse nihai Avrupa Topluluğu için kesinlikle temel özellikte olduğu

düşünülmektedir. Kültür, ekonomik ve toplumsal bütünleşmeden başka hedefleri de olan Avrupa Birliğinin esasıdır. Avrupa kültürel kimliği, oluşturulacak tek ve büyük pazarın gelişmesi ve bunun yaşam koşullarına getireceği değişiklik için gerekli dayanışmanın biridir ve bunun için de halk desteği sağlanabilmesi gereklidir (Morley, 1997, s. 112).

Avrupa Birliği ülkelerinde kültür alanındaki programlar kültürün yerelleşmesi, kültürel çeşitliliğin desteklenmesi, toplumun bütün kesimlerinin kültürel faaliyetlere eşit katılımının sağlanması sanatın ve yaratıcılığın desteklenmesi şeklindeki genel prensipler çerçevesinde öncelikli olarak yerel yönetimlerin sorumluluğundadır.

Bu çerçevede kültürel hayatın en önemli unsuru olan müzeler, kütüphaneler, sanat galerileri, ve kültür merkezleri gibi kurumlar üzerindeki yetki ve sorumluluklar da yerel yönetimlerin ve sivil toplum kuruluşlarının uhdesindedir. Avrupa ülkelerinin arasında merkezîyetçi bir yapıya sahip olmakla ön plana çıkmış olan Fransa örneğinde dahi son otuz yıldır yerel ve bölgesel otoritelerin kültüre olan destekleri ve kültürel hayatta oynadıkları rol giderek artmıştır. Londra Belediyesinin 2005 yılı bütçesinin yüzde otuz üçü eğitim ve kültür faaliyetlerine ayrılmıştır. Bu güvenlikten sonra en fazla para harcanan ikinci kalemdir (İsen, 2007, s.17).

4.4.1. Avrupa Kentsel Şartı

Avrupa Kentsel Şartı, Avrupa Konseyi'nin 1980-1982 yılları arasında Konseyce düzenlenen "Kentsel Rönesans için Avrupa Kampanyası" kapsamında geliştirdiği kentsel politikalardan yola çıkılarak oluşturulmuştur. Yerleşimlerde yaşamın iyileştirilmesini amaçlayan bu metin başlıca şu dört temel konuya ağırlık vermiştir. Bunlar, kentsel fiziksel çevrenin iyileştirilmesi, konut stokunun iyileştirilmesi, yerleşmelerde sosyal ve kültürel olanakların yaratılması ile toplumsal kalkınma ve halk katılımının özendirilmesidir. Şart'ın önemle benimsediği temel iki ilke ise işbirliği ve dayanışmadır. Şart, şiddetten, her tür kirlilikten, bozuk ve çarpık kent çevrelerinden arınma hakkı; yaşadığı kent çevresini demokratik koşullarda

kontrol edebilme hakkı; insanca konut edinme, sağlık, kültür hizmetlerinden yararlanma, dolaşım özgürlüğü gibi temel kentli haklarının olduğu inancını esas kabul etmektedir.

Avrupa kentsel şartı kentlerin ve kentte yaşayanların kültürel hakları kapsamında aşağıdaki genel çerçevede hükümler içermektedir. Yerel ve bölgesel yönetimler, güzel sanatlar ve eğlence faaliyetlerinin hazırlıklarında, kültürel aktivitelerin tanıtımında ve kültürel demokrasiye erişmede önemli bir yere sahiptirler. Bu nedenle adı geçen yönetimler, yerleşimin geleneksel, kültürel özellikleri ve nüfusun kültürel karakteri ışığında, kültürel politikaları hazırlama ve uygulama kapasitesi ve hakkına sahip olmalıdır.

Mimari oluşumlar, dil, güzel sanatlar, müzik, edebiyat, hepsi birden bir kentin ortak hafızasının ve tarihinin birer ifadesini; yaşam tarzlarının, sosyal oluşumların, kültürel mirasın ve yaşanmışlığın değişiminin barometresini oluştururlar.

Bir yörenin kendine has coğrafyası, topografyası, iklimi ve yaşam koşulları, yaşayanların o yreyle bütünleşmelerini sağlayacak, özgün kültürel karakteri oluşturur.

Kültürel politikaların, ekonomik ve sosyal kalkınmaya da katkısı vardır. Daha kapsamlı olarak ele alındığında, bu politikaların oluşumu; bireylerin yerleşimlerini, Avrupa'yla ilişki ve değişim ağındaki rol ve konumlarıyla tanımalarına, tanımlamalarına ve btnleşebilmelerine yol açar.

Avrupa Kentsel şartı yukarıda belirlenen çerçeve doğrultusunda bazı ilkeler tespit etmiştir. Buna göre;

Tüm kent sakinlerinin kültürel faaliyetlerden faydalanma hakkı vardır. Kültürel faaliyetler tüm bireyleri ilgilendirir. Elit ve imtiyazlı küçük grupların inisiyatifindeki bir faaliyet olarak kabul edilmemeli, aksine tüm sosyal grupların yaratıcılık ve hayal güçlerini teşviki bir araç olarak görülmelidir.

Kültürel demokrasinin evrensel olduğu, İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si'nin 27. maddesinde belirtilmiştir.

Kültürel politikalar, ekonomik gelişmeyi ve toplum bilincinin oluşmasını teşvik eder; en küçük yaştan başlayarak, eğitimin vazgeçilmez bir parçasıdır; toplumsal ilişkilere katılımında etkin rol oynar; toplumun engelli olan kesimlerinin sosyal yenilenmesinde yardımcıdır. Bu nedenle kültür; karmaşık kent politikalarının, insan haklarının tesisinin ve kentlerde yaşamın kalitesinin artırılmasının temel taşıdır.

Yerel yönetimler; kendi yerleşimlerinin kültürel tecrübelerini diğerlerine aktarmakla, karşılıklı saygı ve anlayışın artacağına bilincinde olmalıdır. Kültürel gelişim yalnızca yerel yönetimlerin sorumluluğu değildir. Bu yönetimler, çeşitli yöntemlerle, örneğin, mali teşviklerle- sanatsal ve kültürel faaliyetleri himaye eden ticari kuruluşların artırılması ve özendirilmesine yardımcı olabilirler. Ayrıca, kültürel yeniliği hedefleyen mahalle topluluklarına, buradaki toplum birimlerinin sorumluluk ve faaliyetlerini artırarak azami desteği verebilirler.

Kültürel aktivitelerin zenginliği; organize ve kurumsallaşmış yapılardan değil, onun doğaçlama ve yaratıcı özelliğinden kaynaklanır. Başarılı bir kültürel gelişim, toplumun belli gruplarının gereksinimlerini ve dayanışmasını hedeflemeli ve göz önüne almalıdır.

Kültürel turizm, Avrupa'da giderek gelişen bir endüstri dalı olarak tarihi yerleşimlere ve kültür-sanat faaliyetlerine, gün geçtikçe artan sayılarda ziyaretçi çekmektedir. Bu faaliyetlerin yerel yönetimlere katkısı açıktır. Bunlar arasında, yükselen refah seviyesi; yerel işgücü olanaklarının artması; inşaat sektöründe değişik akımların oluşması ve el sanatları gibi yerleşik nüfus için olumlu gelişmelerin yayılması; tüm bunların ötesinde farklı kültür ve topluluklar arasında oluşacak kültürel alışverişle hoşgörünün artması sayılabilir. Ancak bu faaliyetlerden yeterince yararlanmak ve oluşabilecek olumsuz etkilerinden kaçınmak; yöre halkını, özel sektörü, turizm sektörünü ve yerel yönetimleri kapsayacak bir kültürel ve turistik

yönetim planı geliştirmekle mümkündür (Avrupa Kentsel Şartı, 1996; Kaya, 2007, s.159-160).

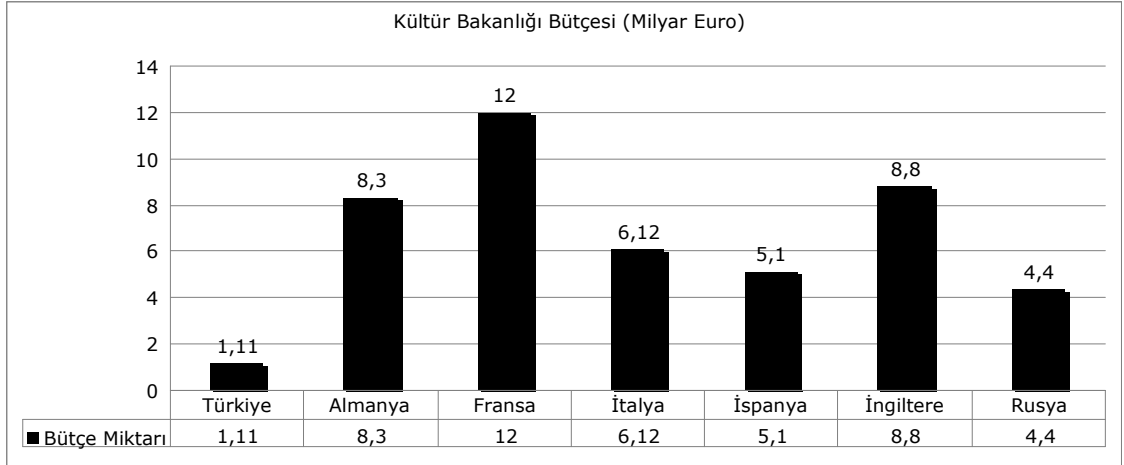
4.4.2. AB Ülkelerinde Yerel Yönetimlerin Kültürel Hizmetleri

4.4.2.1. Avrupa Ülkelerinin Kültür Bütçeleri

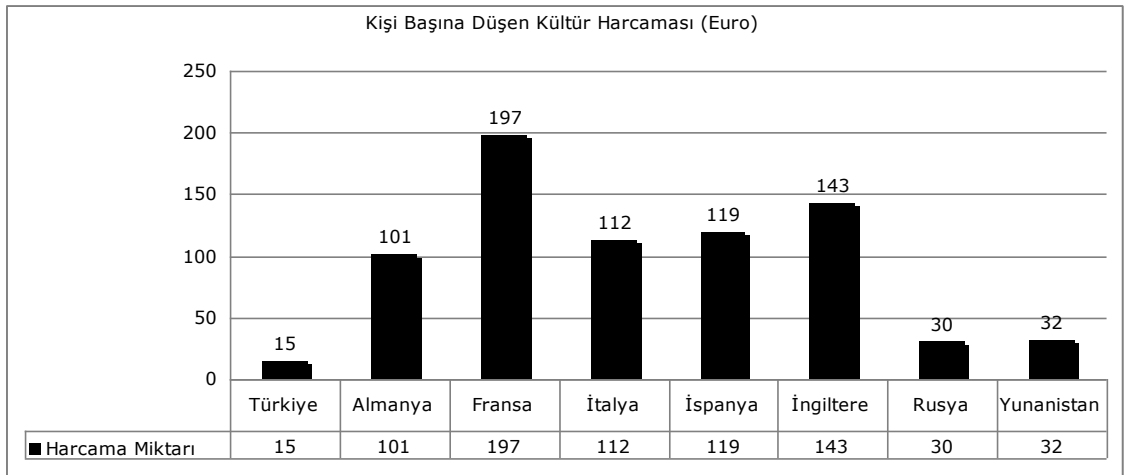
Avrupa Birliği Antlaşmasınının 151.maddesinde, Avrupa Birliği'nin, kültürlerarası saygıyı teşvik etmek ve kültürel çeşitliliği güçlendirmek için tüm eylemlerinde "kültür" boyutunu göz önünde bulundurması gereği yer almaktadır. 2009 yılında imza altına alınan Lizbon Antlaşması'nın 167.maddesine göre, Avrupa Birliği ve Üye Devletler, Avrupa genişlemesi çerçevesinde ortak ülke ve bölgelerle uluslararası ilişkilerindeki yanı sıra, kültürler arası diyalog ve barış içinde bir arada yaşamaya katkıda bulunulması doğrultusunda ticaret ve kalkınma politikaları bağlamındaki kültürel boyutların güçlendirilmesiyle yükümlüdür. Ayrıca, Avrupa Topluluğu'nun da taraf olduğu 2005 yılı UNESCO Kültürel İfadelerin Çeşitliliğinin Korunması ve Teşvikine ilişkin Konvansiyon, bahse konu ilkeleri korumaktadır (MESS, 2010).

Aday ülke statüsüyle katılım müzakerelerini sürdürdüğümüz AB üyesi ülkelerdeki yerel yönetim birimlerinin kültür hizmetleriyle yapılan karşılaştırmada ilk göze çarpan kişi başına kültür harcamalarının Türkiye'ye göre oldukça yüksek olmasıdır. Türkiye'de kişi başına yapılan kültürel harcamaların Avrupa ülkeleri ve Rusya ile karşılaştırıldığında aşağıdaki grafikler ve tabloda yer alan rakamlar ortaya çıkmaktadır.

Grafik 3. Avrupa Ülkeleri ve Türkiye’de Kültür Bakanlıklarının Bütçe Rakamları

Grafik 4. Avrupa Ülkeleri ve Türkiye’de Kişi Başına Düşen Kültür Harcaması

Tablo 4. Kişi Başına Düşen Kültür Harcamalarının Avrupa Ülkeleri İle Karşılaştırılması

ÜLKE	KÜLTÜR BAKANLIĞI BÜTÇESİ (Milyar Euro)	KİŞİ BAŞINA KÜLTÜR HARCAMASI (Euro)
Türkiye	1.15	15
Almanya	8.3	101
Fransa	12	197
İtalya	6.2	112
İspanya	5.1	119
İngiltere	8.8	143
Rusya	4.4	30
Yunanistan	-	32

Kaynak : Türkiye Avrupa Vakfı

Tabloda da görüldüğü gibi Türkiye’de kişi başına kültür harcaması, en düşük kişi başına pay sahibi Rusya ve Yunanistan’ın yarısı kadardır. Türkiye’nin ekonomik kalkınmışlık ve zenginlik seviyesi, merkezi hükümetlerin kültür harcamalarını doğal olarak etkilemektedir. Bununla birlikte mali ve idari esnekliğin daha fazla olduğu yerel yönetimlerin kültürel fonksiyonlarının çok yönlü olarak desteklenmesi halinde, hizmetlere erişim ve verimlilik açısından önemli ilerlemeler sağlanabilir.

4.4.2.2. AB Ülkelerinde Yerel Yönetimlerin Kültür Hizmetleri

AB üyelik süreci nedeniyle müzakere zemininde ilişkilerimizin daha da yoğunlaştığı Avrupa'da, ülkeden ülkeye değişen konular olmakla beraber belediyelerin gündemi Türkiye ile genel olarak örtüşmektedir. Bu çerçevede; Rekabet edebilirlik, yaratıcı kent anlayışı, iklim değişikliği, katılımcı belediyecilik, eğitim, işsizlik gibi konuların yanında kültür ve sanatın yaygınlaştırılması Avrupa belediyelerinin başlıca ilgi alanlarını oluşturmaktadır (Toksöz, 2011, s.183).

AB ülkeleri ile Türkiye arasında kültürel alanda paylaşılan ortak perspektife dikkat çekmek üzere, aşağıdaki bölümde bazı AB ülkelerinde yerel yönetimlerin kültürle ilgili faaliyet ve işlevleri değerlendirilmiş, genel bir çerçeve içerisinde Türkiye'de yerel yönetimlerin kültür politikalarının ve uygulamalarının AB ülkelerinin kültürel hizmetleriyle karşılaştırılması amaçlanmıştır.

1. İtalya

İtalya'da yerel yönetimler bölgeler, iller ve belediyelerden oluşmaktadır. Yerel idarelerin, sanat ve mesleki öğrenimi, fuar alanları, müze ve kütüphanelerin oluşturulması ile ilgili karar ve yasama işlemleri bölgeler tarafından yapılmaktadır. İller ise kendi alanları içinde kültürel varlıkların korunması ve değerlendirilmesinden sorumludurlar. Belediyelerle işbirliğini ve programları göz önüne alarak bölge düzeyindeki, turistik, sosyal, kültürel ve sportif sektörlerdeki faaliyetleri koordine ve teşvik ederler. Belediyeler ise, sosyal hizmetler, askerlik ve nüfus kayıtları, seçim hizmetleri, ekonomik kalkınma hizmetlerinden sorumludur (Şan, 2007).

2010 yılı Haziran ayında, İstanbul 2010 Kültür Başkenti Ajansının desteklediği "İstanbul'un Avrupalı Kardeşleri" projesi kapsamında, Sultanbeyli Belediyesi tarafından İtalya'nın Vimercate Belediyesine bir ziyaret düzenlenmiştir. Başkan Danışmanı sıfatıyla katıldığım bu gezide bir

İtalyan belediyesinin ne tür kültür işlevlerinin olduğu hususunda gözlemlerde bulunulmuştur.

Vimercate İtalya'nın Lombardia bölgesi içinde yer alan bir ilçe belediyesidir. Bölgenin merkezi olan Milano'ya 23 km uzaklıktadır. Nüfusu 25 bin olan ilçenin tarihi erken Roma dönemine kadar gitmektedir.

Belediye hizmetleri 1862 tarihinden itibaren, tarihi bir mekan olan Palazzo Trotti'de yürütülmektedir. Bina 17. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenmektedir. Bina dönemin toprak senyörlerinden Kont Giovanni Batista tarafından inşa edilmiştir. Binanın tavanlarında yer alan, barok süsleme ve resimler dikkat çekicidir. Bir belediye hizmet binasının bu şekilde tarih mirasla iç içe faaliyet göstermesi dikkat çekici bulunmuştur (Belediye Başkanı P. Brambilla ve Belediye Başkan Yardımcısı R. Rampi ile Kişisel Görüşme, 2010).

Belediye bünyesinde kültürel organizasyon olarak kent müzesi ve kütüphane dikkat çekmektedir. Bunlardan Villa Sottocase olarak adlandırılan kent müzesinde, kente ait tarihi resimler ve tarihi belediye orkestrasına ait malzemeler yer almaktadır. Dönemim asilzadelerine ait bina 18. yüzyılda inşa edilmiştir. Binanın sahipleri olan Sottocasa ailesinin fertlerine ait tarihi yağlı boya tablolar müze olarak kullanılan binanın duvarlarını süslemektedir. 2004 yılında belediye bünyesinde oluşturulan koordinasyon ekibi ile restorasyon ve düzenleme çalışmalarına başlanan müze, İtalyanca "*Museo Del Territorio Vimercatese*" kelimelerinin (Vimercate Bölge Müzesi) kısaltılmasıyla "*MUST*" olarak isimlendirilmiştir (Marchesi, 2007, s. 86-90).

Kentte yer alan diğer bir önemli kültürel çalışma ise içerisinde 80 bin kitabı barındıran Vimercate Kütüphanesidir. Kütüphane görevlisi sn. Agustoni ile yapılan görüşmede 1993 yılında kurulan kütüphanenin 12 bin üyesinin bulunduğu ve yıllık 180 bin kitap değişiminin yapıldığı öğrenilmiştir. Bu rakamlar 25 bin nüfuslu bir ilçede kitap okuma oranının oldukça yüksek olduğunu göstermektedir. Kütüphanenin toplam 3.5 milyon Avro'ya mal

olduğu, on çalışanının bulunduğu, yıllık 500 bin Avro giderinin bulunduğu ifade edilmiştir. Kütüphane görevlisi ilçedeki tüm okullarla işbirliği halinde çalışarak farklı etkinlikler düzenlemektedir (Kütüphane Görevlisi A. Agustoni ile Kişisel Görüşme, 2010).

Civico Corpo Musicale Di Vimercate olarak adlandırılan Vimercate Kent Orkestrası ise, müzik birikimi olan Vimercate sakinlerinin bir araya gelerek oluşturdukları bir topluluktur. Gençler ve öğrencilerden emeklilere kadar farklı sosyal statülerden gelenlerin oluşturduğu orkestra İtalya içinde ve dışında konserler vermektedir. İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti etkinlikleri kapsamında, İstanbul'un Avrupalı kardeşleri vurgusu ile İstanbul'a gelen bu orkestra, Sultanbeyli Belediyesi ile ortaklaşa düzenlenen etkinlikte 2010 yılı Ekim ayında Sultanbeyli Kültür Merkezinde konser vererek repertuarını Türk dinleyicilere sunmuştur (Bandavimercate, t.y.).

2. Almanya

Almanya'da kentsel nüfusun genel nüfus içinde payı yaklaşık % 88.6'dır. Almanya'da yerel yönetimler güzel sanatlarla birlikte kültür hizmetlerini de yürütmektedir. Bu kapsamda müzeler, sanat galerileri ve film merkezleri gibi kuruluşlar bulunmaktadır. Kent kitaplıklarının kurulması, binalarının yapılması, kitap ve personel sağlanması, bunların finansmanı ve yönetimi de yine belediyelerin görevlerindedir. Tiyatro, opera, orkestra ve müze alanlarında hizmet üretmek belediyelerin özerk yerinden yönetim görevleri arasında yer almaktadır. Günümüzde nüfusu 100.000'in üzerinde bulunan 67 kentten 52'sinde belediye tiyatrosu, 12'sinde opera ve önemli bir bölümünde de orkestra bulunmaktadır. Çeşitli tür belediye müzeleri hizmetleri ise yaygın olarak yürütölmektedir (Güneş, t.y).

3. Belçika

Belçika'da 3 bölge, 9 il ve 589 belediye bulunmaktadır. Belçika'da Anayasa'da öngörölen genel kurala göre, il ve belediyeler yasalar başka biçimde öngörmedikçe, yerel kararları almak ve uygulamak konusunda en

geniş yetkilere sahiptirler. Bu yetkiler geneldir ve teker teker sayılmamıştır. Kültür alanlarında il yönetimlerinin son derece önemli görevleri bulunmaktadır. Bunların başlıcaları; tiyatro, konser ve sanat gösterileri, Müzeler ve kitaplıkların kurulması sergiler, sanat galerileri ve grafik sanatları salonlarının açılması kültür merkezlerinin oluşturulması çalışmaları, sanatsal hizmetlerin teşvik edilmesidir (Güneş, t.y).

4. İsveç

İsveç'in kent nüfusunun toplam nüfus içindeki oranı ise yaklaşık % 83'tür. İsveç'te iki tür yerel yönetim birimi vardır. Bunlar bölgesel birim olan il meclisleri ve daha küçük birim olan belediyelerdir. Mahallelerin faaliyetleri de yasa ile düzenlenmektedir. Yerel yönetimlerin değerinin giderek arttığı ülkede bugün belediyeler ve il meclisleri, İsveç kamu toplam tüketim ve yatırımının 2/3'üne sahip bulunmaktadır. Kültür hizmetleri, boş zamanların değerlendirilmesine yönelik hizmetler, park yapımı, gibi hizmetler yerel yönetimlerin görev alanları içinde yer almaktadır (Güneş, t.y).

5. Macaristan

Macaristan nüfusunun % 62'si kentsel yerleşim alanlarında yaşamaktadır. Macaristan Cumhuriyeti başkent, iller, kentler ve köylerden oluşmaktadır. Bu birimlerde yaşayan yerel seçmen toplulukları yerel işleri özgürce yönetme hakkına sahip bulunmaktadırlar. Kütüphane, tiyatro ve eğitim merkezlerinin de yaklaşık % 70'i yerel yönetimlerce işletilmektedir. Kültür, eğlence ve dinsel hizmetler yerel harcamaların küçük bir kısmını, % 4.6'sını oluşturmaktadır. Kültür hizmetlerinin yerel yönetim harcamaları içindeki payının düşüklüğünü, kültür politikalarının güvenlik, adalet ve diplomasi gibi ulusal bir karaktere sahip olarak kabul edilmesi ve merkezi yönetimin ulusal kültürün geliştirilmesi görevini kendi üzerine alması şeklinde yorumlamak mümkündür (Güneş, t.y).

6. Fransa

Fransa ile Türkiye'nin yönetim sistemleri arasında büyük benzerlikler bulunmaktadır. Fransa'da yerel yönetimler; belediyeler (commune), iller (département) ve denizaşırı yerleşim yerlerinden oluşmaktadır. Kültür içerikli hizmetlere ait görevleri büyük ölçüde devlet üzerine almıştır. Kültür programları, kültür hizmetleri, kitaplıklar ve müzeler devletin kontrolü altındadır. Belediyeler ise, gerçekten yerel sayılabilecek, halka en yakın günlük hizmetleri yerine getirirler. Kent içi ulaşım, şehircilik, kitaplık ve müze hizmetleri bunlara örnek olarak gösterilebilir (Güneş, t.y).

7. İspanya

Yönetim yapısı belli ölçüde Türkiye ile benzerlik gösteren Avrupa ülkelerinden biri de İspanya'dır. Belediyeler ülkenin temel yerel yönetim birimleridir. Kültür hizmetlerinde İspanya'daki yerel yönetimlerin yeterince etkili olduğunu söylemek mümkün görünmemektedir (Güneş, t.y).

8. Bulgaristan

Bulgaristan'da yerel yönetimlerin görev ve yetkileri sayılmak suretiyle sınırlandırılmış, bunların dışında kalan tüm görevlerin merkezi yönetim ve taşra örgütlerine ait olduğu kabul edilmiştir. Kültür hizmetleri, belediye tiyatrosu, belediye müzesi gibi kuruluşların oluşturulması ve işletilmesi görevinden, yeşil alan, park, yeşil kuşakların yapımı ve yönetimi görevine kadar birçok görev de belediyelere verilmiştir. Müze, kütüphane, sanat galerileri ve eğlence merkezleri gibi hizmetleri içeren kültür hizmetleri, % 3'lük oranla toplam belediye harcamaları içinde çok düşük bir paya sahip bulunmaktadır (Güneş, t.y).

9. Hollanda

Hollanda'da, kentsel nüfus % 86'lık bir paya sahiptir. Ülkede 3 kademeli bir yönetim bulunmaktadır. Bunlar; merkezi yönetim (hükümdarlık: kral/kraliçe ve meclisin altında kabine), ara yönetim (13 adet

il) ve yerel yönetimdir (672 adet belediye). Hollanda'da eğitim ve kültür hizmetleri ile ilgili görevlerin yönetim birimleri arasındaki dağılımına bakıldığı zaman, bu görevlerin iller ve belediyeler arasında paylaşıldığını saptamak mümkündür. Eğitim, kamu kültür, spor ve rekreasyon hizmetlerinin belediyelerce yürütülmesine karşılık; il yönetiminin de kültürel hizmetler, rekreasyon ve turizm hizmetlerini içeren görevleri bulunmaktadır (Güneş, t.y).

10. Norveç

Norveç'te belediyelerin en önemli görevlerinden biri, yerel halkın 16 yaşına kadar olanlarının eğitim giderlerini karşılamaktır. Kütüphaneler kurmak ve kültürel çalışmalarda bulunmak da belediyelerin görevleri arasında bulunmaktadır (Güneş, t.y).

4.4.3. AB ile Türkiye Arasında Katılım Müzakereleri ve Eğitim ve Kültür Fası

Avrupa Birliği Devlet ve Hükümet Başkanlarının 17 Aralık 2004 tarihli Zirvesinde aldığı karar doğrultusunda 3 Ekim 2005 tarihinde Lüksemburg'da yapılan Hükümetler arası Konferans ile Türkiye resmen AB'ye katılım müzakerelerine başlamıştır. Katılım Müzakereleri, Türkiye'nin AB Müktesebatını ne kadar sürede kendi iç hukukuna aktarıp, yürürlüğe koyacağı ve etkili bir şekilde uygulayacağı belirlendiği süreçtir.

AB Müktesebatı, AB Hukuk sistemine verilen addır. Yaklaşık 120 bin sayfadan oluşmaktadır. AB'yi kuran ve daha sonra değişikliğe uğrayan antlaşmaları, aday ülkelerin AB'ye katılırken imzaladıkları katılım antlaşmalarını, Konsey, Komisyon, Avrupa Toplulukları Adalet Divanı gibi Topluluk organlarının çıkardıkları tüm mevzuatı ifade etmektedir. Söz konusu müktesebat, Katılım Müzakereleri Fasılları çerçevesinde 35 başlık altında sınıflandırılmıştır.

Eğitim ve kültür faslı 26. fasıl olarak belirlenmiştir. Herhangi bir teknik açılış kriteri bulunmayan bu fasılda müzakerelerin başlaması,

müzakere pozisyon belgesi sunulmasına ve teknik olarak açılmaya hazır olmasına rağmen, bazı üye ülkeler tarafından AB Mevzuatı ile ilgili olmayan nedenlerle bloke edilmektedir (Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, t.y.).

Öğretim, eğitim, gençlik ve kültür alanları üye ülkelerin görece olarak serbest hareket edebildiği alanlardır. Kültürel çeşitlilikle ilgili olarak, üye devletlerin, Avrupa Topluluğu Antlaşmasınının 151. maddesinde öngörülen prensiplere uymaları ve UNESCO ve Avrupa Konseyi tarafından müzakere edilen ve kabul edilen konuyla ilgili uluslararası anlaşmaları desteklemeleri gerekmektedir. Bu fasılla ilgili olarak yayınlanan tarama belgesinde yukarıda belirtilen ana unsurların yanında, yerel yönetimlerin kültürel alanla ilgili işlevlerinin güçlendirilmesi gerektiği özellikle vurgulanmaktadır (Screening Report Turkey Chapter 26, 2006).

4.4.4. Avrupa Birliğinde Kültüre İlişkin Uygulamalar

Bu bölümde AB kültür politikaları çerçevesinde belirlenen özel programlar ve spesifik olarak uygulanan bazı projelerin kentler ve yerel kültür açısından değerlendirmesi yapılmıştır. Bu uygulamalardan, Avrupa Kültür Başkentleri projesi, Avrupa Birliği Kültür Programı ve Avrupa Birliği Kültür Ödülleri genel nitelik arz ederken, konuyla ilgisi nedeniyle bu bölüme aldığımız Yerel Kültür Politikaları İçin Stratejiler Projesi ise Türkiye'nin değişik kentlerinde yapılan saha çalışması çerçevesinde uygulamaya konulmuş bir projedir.

4.4.4.1. Avrupa Kültür Başkentleri (ECOC)

1. Genel Bakış

1984 yılında Avrupa Birliği Kültürel Hedefler Deklarasyonunun AB kültür bakanları tarafından kabul edilmesinden hemen bir yıl sonra, Avrupa Kültür Başkentleri Projesi kabul edilerek uygulamaya konmuştur. Bu unvan, 1985-2000 yılları arasında AB'ye üye ülkelerin kentlerinden birine verilmiştir. 2000 yılına gelindiğinde ise, yeni bin yıl nedeniyle, Avrupa Kültür Başkenti unvanı AB üyesi olan veya AB adayı olan ülkelerin kentlerine verilmeye başlanmıştır (İstanbul 2010 AKB, t.y.).

Avrupa Kültür Başkentleri Girişimi, Avrupa kültürlerinin ve paylaştıkları değerlerin çeşitliliği ve zenginliğinin vurgulanması ve Avrupa vatandaşları arasındaki ortak anlayış düzeyinin teşvikini hedefleyen bir Topluluk eylemidir 1985 yılından beri, İstanbul'un da içinde bulunduğu kırktan fazla Şehir, Avrupa Kültür Başkenti seğilmiştir. Avrupa Kültür Başkenti olmak isteyen Şehirler, spesifik kriterleri karşılayan bir kültür programı hazırlamakla yükümlüdür. Bu programda; etkinliğin Avrupa boyutunun yansıtılması, ilgili tarafların katılımının sağlanması ve Şehrin kültürel, ekonomik ve sosyal gelişimi üzerinde sürdürülebilir ve uzun vadeli bir etkide bulunması temel kriterler olarak aranmaktadır (MESS, 2010).

Bu projede aslanan seçilen kentlerde kalıcı kültürel dönüşüm süreçlerini başlatmaktadır. Bu gün ECOC projesinin, Avrupa lçeğinde geręekleřtirilmiř en başarılı kültür projelerinden biri olduğu düşünülmektedir. Projenin 25. yılı nedeniyle 23-24 Mart 2010 tarihlerinde Brüksel'de geręekleřtirilen değerlendirme konferansında, hemen bütün katılımcılar projenin vatandaşlar nezdinde en prestijli projelerden olduğunu ve kültür projeleri içinde en fazla ilgi göreni olduğunu belirtmişlerdir (Başer, 2010, s.4-7).

2. İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Projesi

Türkiye'nin tam üyelik hedefi çeręevesinde AB ile yürüttüğü müzakere sürecinin toplumun yasal ve yaşamsal her katmanında yarattığı etkiye paralel Şekilde kültür politikalarının belirlenmesine de etkisi olacaktır. Bu süreçte yaşanan önemli etkileşim alanlarından birisi Avrupa Kültür Başkentleri Projesi kapsamında, 2010 yılı içinde İstanbul'un Avrupa Kültür Başkenti olarak ilan edilmesi olmuştur.

Avrupa'da kültür ve sanat alanında uzman yedi kişiden oluşan seğici kurul 2006 yılında İstanbul'u Macaristan'ın Peğ ve Almanya'nın Essen kentleriyle birlikte 2010 Avrupa Kültür Başkenti olmaya hazır bulmuştur. Avrupa Parlamentosu'nun görüşünün alınmasının ardından Avrupa Birliği

Kültür Bakanları Konseyi'nin onayıyla İstanbul'un, 2010 Avrupa Kültür Başkenti olduğu ilan edilmiştir (İstanbul 2010 AKB, t.y.).

Devam eden süreçte TBMM tarafından, İstanbul'u 2010 yılı Avrupa Kültür Başkenti olarak hazırlamak, 2010 yılında yapılacak etkinlikleri planlamak ve yönetmek, kamu ve sivil kurum ve kuruluşların bu amaçla yapacakları çalışmalarda koordinasyonu sağlamak üzere İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansının kurulmasına ilişkin kanun kabul edilmiştir. Çıkarılan kanunda, Ajansın görev ve yetkileri, çalışma usulleri ve gelir kaynaklarının neler olduğu gibi hususlara yer verilmiştir. Ajansın faaliyetlerini yürütmesi için, diğer gelir kalemlerine ilaveten İstanbul Ticaret Odası, İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve İstanbul İl Özel İdaresinin bütçelerine ödenek konulması öngörülmüştür (5706 S.K. md.1-2-12).

İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Projesinin 31.12.2010 tarihinde sona ermesinden sonra Ajans Yürütme Kurulunun altı ay içinde tasfiye işlemlerini tamamlaması gerekmektedir. Ajansın bütçesinde kalan ödenekler ise süre sonunda iki eşit parça halinde, kültür ve sanat etkinlikleri için kullanılmak üzere İstanbul İl Özel İdaresi ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi bütçelerine aktarılacaktır (5706 S.K. md.20).

İstanbul, dört elementin şehri temasıyla, 2010 Avrupa Kültür Başkenti seçilmiştir. İstanbul'un üç büyük imparatorluğun başkenti, üç semavi dinin ve birçok medeniyetin buluşma noktası olmasından hareketle yaşamın sınırlarını simgeleyen dört element olan toprak, hava, su ve ateş simgesel olarak projelerin sunumunda öne çıkarılmıştır (MESS, 2010). Evreni dört elementin oluşturduğunu savunan bu düşünce Anadolu'nun batısında Milet'te gelişen antik felsefenin ürünüdür. 2010 yılında İstanbul'da gerçekleştirilen etkinlikler bu dört element teorisine uyarlanmış ve yılın dört mevsimine uygun programlamaya gidilmiştir. Ocak Mart ayları arasında gelenekler ve dönüşüm teması ile düzenlenen etkinlikler ilhamını *topraktan* almıştır. Haziran ayına kadar etkinliklerin ana konsepti göklerden gelen olup *havayla* simgelenmiştir. Haziran Eylül arasında *su* simgesinden hareketle kent ve deniz konulu etkinlikler düzenlenmiştir. Aralık ayında sona eren

projenin son elementi olan ateş ise değiştiren, dđnüştüren ve yenileyen olarak geleceği biçimlendirmek temalı etkinlikleri simgelemiştir (Sđnmez, 2008, s.19-209).

Kentliler, birbirlerini kűltür paylařımı aracılıđıyla daha iyi anlamakta ve daha iyi tanımaktadır. Kűltürün gűnlük yařama katılması ve toplumun her kesimine yayılması, giderek daha da bűyűk ۆnem kazanmaktadır. Bu kapsamda İstanbul'un 2010 Avrupa Kűltür Sanat Bařkenti olmasıyla, kentte yeni kűltür sanat merkezleri yapılmaya, festivaller dűzenlenmeye, evrensel kűltűrel mirası canlandırmak, řehrin kűltür sanat altyapısını gűçlendirmek, kűltür ve sanat eksenli kentsel dđnüşűm gerçekleřtirmek üzere pek çok yeni projeye bařlanmıřtır. 2010 yılı boyunca, İstanbul'da, gۆrsel sanatlar, műzik, opera, sinema belgesel, animasyon, sahne ve gۆsteri sanatları, geleneksel sanatlar ve edebiyat alanlarında pek çok etkinlik dűzenlenmiřtir.

İstanbul'un 2010 Avrupa Kűltür Bařkenti olmasıyla, sanatsal mekanların ve altyapıların zenginleştirilmesi ve herkesçe erişilebilir kılınması başarı olarak değerlendirilmiştir. İstanbul'un başarılı bir Avrupa Kűltür Bařkenti olması, İstanbulluların gerek yerel yۆnetimler dűzeyinde gerekse kentte yaşayanlar olarak bu projeyi benimsemeleri ve yapılan etkinlikleri geniş katılımla desteklemeleri sayesinde olmuştur (Bařer, 2010, s.7).

Bu etkinliklerden ilgi çeken bir ۆrnek olarak, İstanbul 2010 Avrupa Kűltür Bařkenti ajansının katkılarıyla İstanbul'un 28 ilçe belediyesi, "İstanbul Avrupalı Kardeřleri ile Buluřuyor" projesinde Avrupa kentlerinden gelen katılımcılarla deđerik etkinlikler ve festivaller dűzenlemiřlerdir (Bir řehir Bir ok Dil Proje Kitabı, 2010). Bu etkinliklerle farklı kűltür ve cođrafyalardan gelen farklı inanç ve deđerlere sahip insanların, AB kűltür műktesebatında ۆngörűlen kűltűrel çeřitlilik içinde iřbirliđi ve kaynařma ortamlarının sađlanması ۆngörűlműřtür.

Projeye katılan İstanbul'un 28 ilçe belediyesinden birisi olan Sultanbeyli Belediyesi, İtalya'nın Milano ilçe belediyelerinden Vimercate ile ortaklaşa bir program dűzenlemiřtir. Bu programda Vimercate'nin yaklaşık

almış kişilik müzisyen grubundan oluşan kent orkestrası, Civico Corpo Musicale Di Vimercate, Sultanbeyli Kültür Merkezinde sahne alarak Sultanbeyli’de gerçekleştirilen ilk klasik müzik konserini icra etmiştir. Böylece Sultanbeyli ilk kez bir senfoni orkestrasına ev sahipliği yapmıştır (Bir Şehir Bir Çok Dil Proje Kitabı, 2010, s.90).

2010 ajansı tarihi ve kültürel mirasın korunması amacıyla da birtakım projeler yürütmüştür. Bu kapsamda 2010 yılı içinde pek çok tarihi eserin restorasyonuna başlanmış, Topkapı Sarayı Müzesi, Kariye Müzesi, Şehzade Türbeleri, Vorvotds Vorodman Kilisesi, Galata Mevlevihanesi, Beyoğlu Arap Camii, Kılıç Ali Paşa Camii, Ayasofya Camii gibi büyük ölçekli 96 tarihi eser bakım ve onarımdan geçirilmiştir (Star, 2011, s.21).

Ajansın kent kültürü açısından önem arz eden çarpıcı bir projesi de Adalar Belediyesi ile ortaklaşa açılan Adalar Kent Müzesidir. İstanbul’un ilk çağdaş kent müzesi olan Adalar Müzesi, Adaların oluşumundan bugüne gelen hikayesini yüzlerce obje, 20 bin belge, 6 bin fotoğraf, yüzlerce belgeleme çekimi, film ve sözlü tarih kayıtlarından oluşan kuruluş koleksiyonu ile ziyaretçilerine sunmaktadır. Müze özellikle Adaların kentsel tarihine odaklanan Osmanlıca belge arşivine sahiptir (Adalar Müzesi, 2010).

Ajans yukarıdaki faaliyetlere ilave olarak, İstanbul’da yerel yönetimlerde görev yapan kültür yöneticileri için kültür formasyonu eğitimleri düzenlemiştir. Düzenlenen bu eğitimlerle, yerel yöneticilerin kültürel formasyonlarının yükseltilmesi hedeflenmiştir (İstanbul 2010 AKB, t.y.).

Avrupa Kültür Başkentleri projesinin önemine vurgu yapan Avrupa Birliği Bölgeler Komitesi Başkanı Brande; Yerel birimlere bir köy kadar ufak olsalar da değer verilmesi gerektiğini belirterek, İstanbul’un kültür başkenti olmasının Avrupalı zihinlerde yer etmiş olan kısmi imajların değişmesine ve Avrupa ile var olan ortak kültür mirasının ortaya çıkmasına vesile olduğunu söylemektedir. Kültür başkenti projesi sayesinde, farklı toplumlar birbirlerini

daha iyi tanıma olanağı bulmakta, ortaklık kurmak isteyen taraflar ortaklarını tanımaktadır (Brande, 2010, s.43).

Kültür Başkenti olarak İstanbul'da düzenlenen etkinliklerin genel olarak Avrupa Kentsel Şartının ilke ve önerileriyle örtüştüğü gözlemlenmektedir. Proje sayesinde yıl boyunca kültürün ana tema olduğu etkinlikler yoluyla İstanbul'da kültürel faaliyetlerin çıtası yükseltilmiş, bilgi birikim ve tecrübe paylaşımları gerçekleşmiştir.

4.4.4.2. Yerel Kültür Politikaları İçin Stratejiler Projesi

2004 yılında İstanbul'da yapılan Kültür Politikaları Yuvarlak Masa toplantısında, Avrupa'da ve Türkiye'de kültür sektörünün karşı karşıya bulunduğu dört önemli sorun alanı tespit edilmiştir. Bunlar; kültürel idarenin yerelleştirilmesi, kültür politikalarının oluşturulma sürecinde katılımın artırılması, finansman sorunlarının çözümü ve kültürler arası iletişimin artırılması olarak belirlenmiştir (İnce, 2009, s.219).

Bu toplantının ardından, Anadolu Kültür Vakfı, Avrupa Kültür Vakfı, İstanbul Bilgi Üniversitesi ve İstanbul Kültür Sanat Vakfı'nın destekleriyle, Anadolu kentlerinden gelen katılımcıların istekleri doğrultusunda yerel düzeydeki kültür politikalarının oluşturulması ve kentlerdeki kültür sanat etkinliklerinin desteklenmesi amacıyla çalışmalar başlatılmıştır. "Yerel Kültür Politikaları için Stratejiler" adını alan proje çerçevesinde ön araştırma ve saha çalışmaları ilk olarak Kars ve Kayseri illerinde başlamış, bunları Antakya, Çanakkale ve Edirne kentleri takip etmiştir.

Projenin temel hedefi, kültür politikaları konusunda farkındalığı artırmak ve katılımcı bir şekilde yerel kültür politikalarını geliştirme amacını desteklemek olarak belirlenmiştir. Proje kapsamında yapılan araştırmalarla, kentlerdeki kültür politikaları alanına şekil veren ve kent kültürünü yönlendiren vilayet, belediye ve üniversite gibi kurumların kültür politikalarına etkileri tespit edilmeye çalışılmıştır (İnce, 2009, s.220).

4.4.4.3. Avrupa Birliği Kùltùr Programı

Avrupa Birliği Kùltùr Programı, 400 milyon Euro'luk bütçesiyle, Avrupa'nın kültürel çeşitliliğinin korunmasına yönelik proje ve girişimlere katkıda bulunmayı ve kurumlar ve kültürel operatörler arasındaki sınır ötesi işbirliği aracılığıyla Avrupa'nın kültürel mirasını güçlendirmeyi hedeflemektedir. Programın süresi, 2007-2013 yılları arasında yedi yıl olarak düşünölmüştür. Bu programa yapılacak başvurular Avrupa Komisyonu bünyesinde yer alan Görsel-İşitsel Eğitim ve Kùltür Genel Müdürlüğü tarafından kabul edilmektedir.

Kùltür Programı'nın başlıca amaçları, kùltür alanıyla ilgili tarafların sınır aşan hareketliliğinin desteklenmesi, kültürel ve sanatsal eserlerin sınır ötesi hareketliliğinin ve yayılmasının teşviki ve kùltürler arası diyalogun güçlendirilmesi olarak belirlenmiştir. Kùltür Programı çerçevesinde fonlanan projeler ve faaliyetler, Avrupa Kùltür Gündemi temelinde değerlendirilmektedir. Bununla birlikte kültürel projeler, MEDIA Programı veya Yaşamboyu Öğrenme Programı gibi diğer topluluk programları veya ulusal düzeyde yönetilen yapısal fonlar tarafından da fonlanabilmektedir (MESS, 2010).

Türkiye Avrupa Kùltür Programına ilk olarak 2006 yılında dahil olmuş, buna ilişkin AB-Türkiye arasında düzenlenen mutabakat zaptı 2007 yılında imza altına alınmıştır. Kùltür programının Türkiye'de yürütölmesi, tanıtılması, eğitim çalışmalarının gerçekleştirilmesi ve ilgili kuruluşların program üyesi diğer ölkelerdeki kuruluşlarla irtibatının sağlanması amacıyla Kùltür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde Kùltürel İrtibat Noktası oluşturulmuştur. Türkiye, AB Kùltür Programına katılmak için AB bütçesine her yıl 1.490.000 Avro ödeme yapmaktadır (Kùltür İrtibat Noktası, 2011).

4.4.4.4. Avrupa Birliği Kùltür Ödülleri

Avrupa Komisyonu ve Europa Nostra (Avrupa çapında sivil toplum kuruluşlarını birleştiren kültürel mirası koruma örgütleri federasyonu)

tarafından 2002 yılında ortaklaşa başlatılan söz konusu ödül, AB Kültür Programı çerçevesinde verilmektedir (MESS, 2010).

Ödülün hedefleri; restorasyondan kentsel rehabilitasyona ve sanat koleksiyonlarına özen gösterilmesine dek uzanan kategorilerde AB'nin kültürel miras konusundaki örnek girişimlerini desteklemek, kültürel mirasın korunmasına ilişkin standartların teşviki, kültürel miras alanındaki sınır-ötesi değişimlerin artırılması ve Avrupa çapında kültürel mirasa ilişkin çaba ve projelerin desteklenmesi olarak belirlenmiştir. Buna ilaveten, kültürel mirasa ilişkin araştırma ve eğitim projeleri de ödüllendirilmektedir.

5. SONUÇ

Toplumların yaşadığı sosyal ve ekonomik gelişimlere paralel olarak insanların yöneticilerden beklentileri de farklılaşmaya başlamıştır. Ekonomik gelişmişliğe paralel olarak değişen bireysel talepler, eğlence ve tüketim alışkanlıklarını değiştirmiş, maddi refahın sağlanması yanında kültüre işlevsel anlamlar yüklenmeye başlanmıştır. Kültür, toplumların kalkınma ideallerini gerçekleştirmeleri yolunda ekonomik gelişmişlik, çevre duyarlılığı ve sosyal gerekliliklerin yanında bunları tamamlayan fonksiyonel bir araç haline gelmiştir.

Sınırlarının belirlenmesi zor bir kavram olarak kültürün pek çok tanımı yapılmıştır. Konuyla ilgili yapılan benzer çalışmalarda olduğu gibi bu çalışmada da tanımlama zorluğu ile karşılaşmıştır. Karanlık bir odada filin tarifine çalışanların yaşadığı garip duruma benzer şekilde, kültür de parçacı yaklaşımlarla defalarca tekrar tekrar tanımlanmış bir kavramdır.

Çiftçilikle bağlantılı bir kavram olarak İngilizce'de kullanılmaya başlayan kültür, Tylor tarafından Antropoloji çalışmalarında kullanılarak temel bir kavram haline getirilmiştir.

Kültür, milletin içinde bulunduğu medeniyet şartlarına göre yarattığı bütün dil, ilim, sanat, felsefe, örf ve adetleri ve bunların mahsulleri, toplamıdır.

Kültür, fertlerin toplum içinde geliştirdikleri destanlar, gelenekler, ortak hafıza, folklor ve ortak birikimlerle beslenen yetenek ve davranışlarla birlikte tarih içinde meydana getirdikleri değer hükümleridir. Kişilerin olaylar karşısındaki tutumlarını belirleyen bu değer hükümleri, ilim, felsefe, sanat ve din tarafından yaşatılmaktadır. Her millet insanı kainatın merkezi yapan bütün bu meseleleri, kendi ruh kabiliyeti, kendi iradesiyle yoğurmuş, her birine kendi karakterini vermiştir.

Yukarıda genel hatlarıyla sınırları belirlenmeye çalışılan kültürün, farklı şekillerde tanımlanmasının oluşturduğu karışıklığı gidermek için

kültürü, dilbilgisi bağlamında tamlama kalıpları içinde kullanmak pratik bir çözüm olarak görünmektedir. Kültürün, Kent kültürü, popüler kültür, kültür değişimleri, yabancı kültür, tarım kültürü, sanat ve kültür, kültürel miras, tüketim kültürü, alt kültür şeklinde fonksiyonel kullanımlarının kültürün tanımlanmasını ve kolaylaştırıcı etkisinin olduğu görülmektedir.

Bu yaklaşımdan hareketle kültürün medeniyetle, kültürün kalkınmayla, kültürün irfanla birlikte kullanılması ve bunlarla olan ilişkisi üzerinden tanımlanması süreci kolaylaştırmıştır. Yine kent kültürü, kültür politikası, yerel yönetimlerin kültür politikası, kültürel belediyeçilik gibi kavramsal eşleştirmeler yoluyla tezin sınırları belirlenmiş ve bu alan içinde kalarak açıklamalar yapılmıştır.

Yaratıcı kentler kavramından hareketle ortaya çıkan kültür endüstrileri kavramının yanında, kültür hakkında yapılan farklı çalışmalarda kültürleme, kültürlenme ve kültürleşme, kültüralizm gibi kavramların kullanıldığı görülmüştür. Bu tür yeni kavramlaştırma denemeleri, konunun muhatapları tarafından kabul gördüğü ölçüde ilgili literatürde yerleşik kullanım olanağı bulacaktır.

Araştırmada kültürün kalkınma ile bağlantısı üzerinde durularak, toplumların maddi refaha ulaşmalarının tek başına yeterli olmadığı vurgulanmaya çalışılmıştır. Kalkınmayı ve ülkelerin gelişmişliğini kişi başına düşen milli gelir rakamları ile ölçme yaklaşımı yerini giderek insani gelişmişliğin ölçülmesine terk etmiştir. Kalkınmanın insani gelişmişlik penceresinden tanımlanması, toplumların kültüre ve kültürel faaliyetlere olan ilgisini daha da önemli kılmıştır.

Bu çerçevede araştırma sırasında karşılaşılan önemli bir diğer olgu da kalkınmanın yerel olanla ilişkisi bağlamında kültürün, merkezi idareden çok yerel yönetimlerin politika alanına girmesi gerektiğidir. Yerel yönetimler katılımcılığa ve gönüllü çalışmalara açık yapısı gereği, bürokratik açıdan esnek idari örgütlerdir. Bu yapıların kültürel faaliyetleri yürütme konusunda farklı modeller ortaya koyma imkanları bulunmaktadır. Mali sıkıntılar ve

yöneticilerin kültürel faaliyetlerin gerekli olup olmadığı konusundaki farklı yaklaşımları yerel yönetimlerin önünde engel gibi durmaktadır. Buna rağmen yerel yönetimlerin elindeki esnek yönetim enstrümanları, kültürü ve kültürel etkinlikleri toplumun bütüncül kalkınması yolunda önemli bir fırsat alanı olarak kullanmayı kolaylaştırmaktadır.

Yönetilenlerle kurulan karşılıklı etkileşime dayalı yakın plan ilişkisi nedeniyle yerel yönetimler, özellikle de belediyeler, Türk idari yapısının önemli bir parçasını teşkil eder. 1864 tarihli Vilayet Nizamnamesi ile bugünküne benzer ilk belediye ve il özel idarelerinin temeli atılmıştır. Bu nizamnameye göre her kazada belediye meclislerinin kurulması öngörülmüştür. Tanzimat döneminden bu güne kadar yerel idarecilerin farklı biçimlerde de olsa seçimle belirlenmesi nedeniyle, yerel yönetim organı olarak belediyeler halka hesap veren ve siyasi yolla denetlenen idari birimler olmuştur.

Demokratik kültürün yerleşmesine sağladığı katkı nedeniyle de ayrıca önemsenmesi gereken bu örgütler, ne yazık ki merkeziyetçilik adem-i merkeziyetçilik tartışmalarının yarattığı karşıtlıklar nedeniyle yakın zamanlara kadar hak ettiği ilgiyi görememiştir. AB ile yaşanan adaylık süreçlerinin hızlandırıcı etkisiyle gerçekleştirilen reform çalışmaları umut verici olmakla beraber henüz istenen seviyede değildir. Yapılan bu yerel yönetim reform çalışmalarının kültürel hizmetler üzerinde etkisi olmakla beraber, bunun ancak kısmi bir etki olduğu söylenebilir.

Türkiye’de merkezi yönetim bütçelerinden kültüre ayrılan bütçeyi örneklemesi açısından, Kültür ve Turizm Bakanlığı Bütçesinin İdari ve Fonksiyonel sınıflandırmaya göre gene bütçeden aldığı paylar önemli veriler içermektedir. Son on yıldır bütçe payının miktar olarak artmış olsa bile oransal olarak ortalama %0.4 rakamında sabitlenmesi araştırmanın bulguları açısından dikkat çekici olmuştur. Araştırmada ortaya konulan bu rakamsal veri, merkezi yönetimin kültür alanında yeteri kadar etkin olmadığı ve kültüre ayrılan kaynakların ideal seviyelerden oldukça uzak olduğunu göstermektedir.

Araştırmanın dördüncü bölümünde Türkiye’de genel kültür harcamaları ve kişi başına kültür harcamalarının AB ülkeleri ve Rusya ile karşılaştırması yapılmıştır. Bu karşılaştırmada da Türkiye’nin kültür harcamaları konusunda oldukça geri seviyelerde olduğu bulgusu dikkat çekmiştir. Kişi başına kültür harcamasının en düşük olduğu Rusya, 30 Avroluk harcamayla Türkiye’den iki kat fazla kültür harcaması yapmaktadır. Bu rakamsal veriler de kültür harcamalarının artırılmasının Türkiye’de acilen gündem yapılması gereğini ortaya koymuştur.

Kültür harcamalarına ayrılan kaynakların azlığı, hükümet tarafından TBMM’ne sunulan Kültür ve Turizm Bakanlığının Bazı Taşra Kuruluşlarının İl Özel İdareleri ve Belediyelere Devrine İlişkin Kanun tasarısının gerekçesine de girmiştir. 2006 yılında TBMM’ne sunulan tasarıda, kültüre ayrılan kaynakların yetersiz olması nedeniyle bu kaynakların artırılması ve etkin kullanılması için yerel yönetimlere devrin istendiği belirtilmiştir.

Kültür alanında üzerinde durulması gereken bir diğer sorun, kamu yönetim reform çalışmaları sonucu ortaya çıkan yeni yerel yönetim mevzuatında kültür alanına yeteri kadar vurgu yapılmamasıdır. Nitekim çalışmada, yürürlükten kalkan 1580 Sayılı mülga Belediye Kanunu gibi eski yasa metinlerinde bu alana ilişkin kavramların ve görevlerin daha fazla olduğu ve çeşitlilik arz ettiği görülmüştür. Her ne kadar yeni yasal düzenlemelerde, yerel yönetimler kültür alanında genel yetki kuralı çerçevesinde görevlendirilmişse de, bu yaklaşımın geliştirilmesi ve genel yetkinin yasa metinlerinde somut kültürel görev ve alanlara işaret edilerek güçlendirilmesi gerekmektedir.

Örnek olarak, 5393 Sayılı Belediye Kanununun 14. maddesinde nüfusu 50.000’i geçen belediyelerin görev ve sorumlulukları arasında, kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açmak sayılmıştır. Kadın ve çocukların kanun maddesinde özel olarak zikredilmesinden, bunların korunması gereken sosyal gruplar olduğu ve yasa koyucunun bu grupları özellikle dikkate aldığı anlaşılmaktadır. Sığınma evleri konusuna belediyelerin yeteri kadar eğilmemesi, idari vesayet makamları tarafından

denetim dönemlerinde eleştiri konusu yapılmaktadır. Kültürel belediyeciliğin geliştirilmesi ve özellikle taşra belediyelerinin bu konuya daha fazla önem göstermesini sağlamak açısından, yasal düzenlemelerde sığınma evlerine benzer şekilde bağlayıcı hükümler getirilmelidir. Bu yolla belediyelerin kültürel alanla ilgili çalışmalarının daha etkin hale getirilmesi mümkün olabilir.

Reform çalışmalarının dinamik süreçler olduğu dikkate alınarak bu doğrultuda yeni düzenlemelerin gündeme alınması ve yerel yönetimlerin kültürel fonksiyonlarının çerçevesinin ilgili kanunlarda bağlayıcı ve ayrıntılı olarak belirlenmesi faydalı olacaktır.

Kanunlarda yapılması gereken bu düzenlemelerin yanında, alt mevzuatta da yeni düzenlemelere ihtiyaç bulunmaktadır. Bu çerçevede yerel yönetimlerin kültürle ilgili fonksiyon ve görevlerinin ayrıntılı şekilde belirlendiği yönetmeliklerin ilgili bakanlık tarafından ivedi olarak çıkartılması gerekmektedir. Bu konuda yerel yönetimlerin yasal çatı kuruluşları olan mahalli idare birliklerinin yapacağı yönetmelik çalışmalarını ilgili bakanlık nezdinde takip etmesi bu çalışmaları hızlandıracaktır.

Yapılan bu çalışmada kültürün yerel kalkınma açısından önemi ortaya konulmakla birlikte, kültür çalışmalarının çeşitlenerek artırılması ve öneminin anlaşılmasının, yerel yönetimlerin bütçe imkanlarının yanında, yöneticilerin vizyonlarına da doğrudan bağlı olduğu tespit edilmiştir. Geçmişte bu alanda yaşanan sorunların bugünkü mevcut durumla yapılan karşılaştırılmasında, birtakım sorunların çözümü konusunda iyimser olmamızı gerektirecek gelişmelerin olduğu görülmektedir.

Yerel yöneticiler kısıtlı mali imkanlara sahip olsalar bile, bütçe kaynaklarını verimli kullanarak ve israftan kaçınarak kültürel faaliyetlerine bütçe ayırabilirler. Bunun yanında yerel yöneticilerin kültür alanında istekli ve vizyoner bir bakışa sahip olmasının, belediyelerde kültürel faaliyetlerinin yürütülmesine, kültürel faaliyetlerin artmasına etkisi olacaktır.

Yukarıda da değinildiği gibi bütçe imkanları ve yöneticilerin yaklaşımları temel sorun alanı olarak varlığını sürdürse de, bütüncül belediyecilik yaklaşımının yeni bir yerel yönetim anlayışı olarak uygulama zeminleri bulunduğu gözlenmiştir. Belediyeler tarafından yapılan sempozyum ve çalıştaylarda bütüncül belediyecilik yaklaşımın giderek ön plana çıkartılması da bu durumu ortaya koymaktadır.

2006 yılında Konya Büyükşehir Belediyesinin düzenlediği, yerel yönetimler şurasında bildiri sunan katılımcılar bu konuya vurgu yapmışlardır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından 2007 yılında düzenlenen, 21. Yüzyılda Şehir ve Kültür Endüstrileri sempozyumunda, yerli ve yabancı katılımcılar tarafından yaratıcı endüstri kavramı çerçevesinde kültürün önemini vurgulayan bildiriler sunulmuştur.

Son olarak 2010 yılı Aralık ayında Okan Üniversitesinin düzenlediği Yerel Yönetim Anlayışında Yeni Yaklaşımlar sempozyumunda, isminden anlaşıldığı gibi yerel yönetim anlayışında yeni anlayışlar ele alınmıştır. Belediye başkanları, akademisyenler ve diğer uygulayıcılar tarafından sunulan bildirilerin; Avrupa Birliği, uluslararası süreçler, küreselleşme, dünya kentleri ve yarışan kentler, yaratıcı kent ve yaratıcı endüstri olguları çerçevesinde şekillendiği saptanmıştır (Yerel Yönetim Anlayışında Yeni Yaklaşımlar Sempozyumu Sonuç Bildirgesi, 2011, s.217).

Bu sempozyumda ele alınan yaratıcı endüstri kavramı kültür endüstrilerine paralel anlamlar içermektedir. Bununla kastedilen; bireysel yaratıcılık, beceri ve yetenekten doğan entelektüel birikimin kullanılması ve üretime dönüştürülmesiyle ekonomik zenginlik ve istihdam yaratan her türlü faaliyettir. Mimarlık, reklamcılık, antika ve sanat pazarları, el sanatları, tasarım, film, video, fotoğraf sanatları, müzik ve görsel sanatlar, gösteri sanatları gibi pek çok faaliyet yaratıcı kültür endüstrilerinin kapsamına girmektedir (Toksöz, 2011, s.187).

İlk olarak yaratıcı kentler veya kültür endüstrileri şeklinde İngiltere’de kullanılan bu yaklaşımın araştırma konumuzun odağını oluşturan, kent

yönetimi ve kültür açısından önemi bulunmaktadır. Kültür kavramının endüstri ile bağdaştırılarak kent literatürü açısından farklı bir yaklaşım getirilmesi ilgi çekicidir. Ancak bu kavramların sadece maddi refah ve kalkınmaya veya fiziki gelişmişliğe gönderme yapılması eksiklik olarak eleştiri konusu yapılabilir.

Yapılan bu sempozyumlarda özet olarak, fiziki ve sosyal belediyeciliğin, kültürel belediyecilikle bir bütün olarak değerlendirilmesi gerektiği vurgulanırken, ilk iki yaklaşımın kültürel belediyeciliğe geçişte yaşanan aşamalar olarak uygulamanın içinden örneklerle anlatılmıştır.

Bu çerçevede özellikle büyükşehirlerde ve bazı ilçe belediyelerinde kültürle ilgili altyapı çalışmalarının arttığı yeni kültür merkezlerinin inşa edilmesine önem verildiği görülmüştür. Kütüphaneler, müzeler, kitap yayınları ve fuarlar, tiyatro festivalleri ve, şiir geceleri, tarih, sanat ve bilim alanında sempozyumlar, konser organizasyonları, geleneksel ve modern sanatlara ilişkin kurs ve sergiler, tiyatro ve sinema gibi görsel sanat etkinlikleri gibi pek çok etkinliğin belediyeler tarafından yapılan kültürel faaliyetlerdir. Tarımsal faaliyetin yoğun olduğu yerlerde görev yapan taşra belediyelerinin düzenlediği tarım ürünleri ile ilgili festivaller de kısmen kültürel etkinlik alanında değerlendirilebilir.

Tüm bu kültürel faaliyetler oldukça çeşitli alanlarda yapılmakla beraber, belediyelerin kaynak sorunları da dikkate alınarak tüm Türkiye’de yaygınlaştırılması konusunda çalışmalar yapılmalıdır. Yapılan programların toplumun talep ve duyarlılıkları göz önüne alınarak düzenlenmesi, vatandaşların kültürel etkinliklere katılımını artıracaktır.

Çağdaşlık idealinin parçası olarak Batı ile yaşadığımız kültürel etkileşimlerin yanında, Avrupa Birliği ile teknik anlamda sürdürülen adaylık müzakerelerinin de yerel yönetimlerin kültürel işlevlerinin artması konusunda hızlandırıcı etkisi bulunmaktadır.

Avrupa Kültür Başkentleri Projesi kapsamında, İstanbul’un 2010 yılında Avrupa Kültür Başkenti olarak kabul edilmesi bu konuda somut örnek

olarak göze çarpmaktadır. Bu kapsamda Türkiye’de kurulan ajans çatısı altında gerçekleştirilen etkinlikler, İstanbul’da; İl Özel İdaresi, Büyükşehir Belediyesi ve İlçe Belediyelerinin kültürel işlevlerinin ve faaliyetlerinin çitasını önemli ölçüde yukarılara çıkarmıştır. Belediyeler, sivil toplum kuruluşları ve diğer paydaşlar tarafından ajansa sunulan projelerden uygulanabilir olanları ilgili komitelerce değerlendirilmiş ve pratiğe geçirilmesi çalışmalar yapılmıştır.

2010 yılında İstanbul’da tarihi ve kültürel mirasın korunması için yapılan restorasyon çalışmalarının yanında, pek çok kültür-sanat etkinliği proje kapsamında kabul edilerek uygulamaya konmuştur. Proje 2011 yılının ortasında mali açıdan sonuçlandırılarak ajansın bütçesi yerel yönetimlere devredilecektir.

İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti projesi, İstanbul’un 8 bin yıldan beri biriktirdiği tarihi ve kültürel mirası yerli ve yabancı tüm zihinlerde konsolide etmiştir. İstanbul 2010 projesi, Kültür-sanat etkinliklerinin fertlerin temel ihtiyaçlarından ve toplumların esaslı dayanak noktalarından olduğu konusunda toplumsal bilinç düzeyinin yükseltilmesini sağlamıştır.

Sonuç olarak, bilginin inanılmaz bir hızla dolaşıma girdiği ve dünyanın küresel köy haline geldiği zamanımızda, diğer toplumlarla her alanda rekabet edebilmenin yolu, yaşanan toprak parçası üzerinde geçmişle bağları koparmadan bireysel gelişimin ve toplumsal kalkınmanın sağlanmasından geçmektedir. Bu nedenle bütüncül kalkınmanın en önemli unsurları arasında olan kültürün, kent ve kentli birey bağlamında yerel düzeyde önemi daha çok öne çıkmaktadır.

Merkezi yönetimin çerçevesini belirleyeceği genel kültür politikaları ve stratejilerinin içeriğini doldurma görevi, yerel yönetimlere bırakılmalıdır. Modern zamanın akışı içinde vazgeçilmez bir olgu olarak karşı karşıya bulunduğumuz bir yaklaşım olarak yeni yerel kalkınma anlayışı, teorik kavramlaştırmalardan daha çok, kültürel kalkınma zemininde belediye ve yerel yönetimlerin icraat ve uygulamaları ile geliştirilecektir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Adalar Müzesi. (2010). *Ada Sahillerinde Bekliyorum*. İstanbul: Adalı
- Altunışık, R., R. Coşkun, , S. Bayraktaroğlu ve E.Yıldırım. (2007). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı* (5. bs.). Sakarya: Sakarya
- Avrupa Kentsel Şartı. (1996). (çev.) K.Arapkirlioğlu ve Z.Yener. Ankara: İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü
- Beki, A. (2009). *Türkiye’de Sosyal Belediyecilik (Ümraniye Belediyesi Örneği)*. İstanbul: Ümraniye Belediyesi
- Bir Şehir Birçok Dil. (2010). *Bir Şehir Birçok Dil İstanbul Avrupalı Kardeşleriyle Buluşuyor Proje Kitabı*. İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı
- Bumin, K. (1990). *Demokrasi Arayışında Kent*. İstanbul: Ayrıntı
- CANSEVER, T. (2009). *İslam’da Şehir ve Mimari*. İstanbul: Timaş
- Cem, İ. (1975). *Türkiye’de Geri Kalmışlığın Tarihi* (5.bs.). İstanbul: Cem
- Coşkun, R. (2008). *Kente ve Yerele Dair*. İstanbul: Okutan
- Çarkçı, A. (2008). *Ulusal Kalkınma İçin Yerel Teklifler*. İstanbul: Şehir
- Duran, L. (1988). *Türkiye Yönetiminde Karmaşa*. İstanbul: Çağdaş
- Duverger, M. (1973). *Sosyal Bilimlere Giriş*. İstanbul: Bilgi
- Erdem, İ. (2011). *Yerel Siyaset ve Belediyecilik*. İstanbul: İlke
- ERGİN, O. (1936). *Türkiye’de Şehirciliğin İnkişafı*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi İktisat ve İktisadiyat Enstitüsü Neşriyatı
- Eryılmaz, B. (2010). *Kamu Yönetimi* (3.bs.). Ankara: Okutman

- Farabi (1989). *El-Medinetü'l-Fazıla*. İstanbul: MEB
- Gökalp, Z. (1999). *Türkçülüğün Esasları*. İstanbul: MEB
- Göymen, K. (2010). *Türkiye'de Yerel Yönetişim ve Yerel Kalkınma*. İstanbul: Boyut
- Güngör, E. (1995). *Dünden Bugünden Tarih-Kültür-Milliyetçilik* (7.bs). İstanbul: Ötüken
- Güngör, E. (2010). *Kültür Değişmesi ve Milliyetçilik* (16.bs). İstanbul: Ötüken
- Güngör, E. (1996). *Türk Kültürü ve Milliyetçilik* (12.bs). İstanbul: Ötüken
- Güvenç, B. (1997). *Kültürün ABC'si*. İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat
- Haider, S.G. (2008). *İslam Mimarisi ve Şehircilik*. E. İhsanoğlu (ed.). İslam Kültürü (Çeşitli Konular ile) İslamda Kültür ve Bilgi (C. 5). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı
- Işık, O. ve M. Pınarcıoğlu. (2005). *Nöbetleşe Yoksulluk Sultanbeyli Örneği* (5.bs.). İstanbul: İletişim
- İbn-i Haldun. (2004). *Mukaddime* (C. 1-2). (çev.) H.Kendir. İstanbul: Yeni Şafak
- İzzetbegoviç, A. (1987). *Doğu ve Batı Arasında İslam*. İstanbul: Nehir
- Kafesoğlu. İ. (1984). *Türk Milli Kültürü*. İstanbul: Boğaziçi
- Kapani, M. (1989). *Politika Bilimine Giriş* (5.bs.). İstanbul: Bilgi
- Kaya, E. (2007). *Kent Yönetiminde Yeni Yaklaşım Yerel Kalkınma Yönetimi* (2. bs.). İstanbul: Okutan
- Keleş, R. (2009). *Yerinden Yönetim ve Siyaset* (6.bs.). İstanbul: Cem
- Marchesi, A. (2007.) *Vimercate Romanesque Churches, Gothic Frescoes and "Pleasure Villas"* L. Beretta (ed.). A.G.BELLAVITE srl, Misaglia (Lc)
- Meriç, C. (1986). *Kültürden İrfana*. İstanbul: İnsan

- Meriç, C. (2011). *Umrandan Uygarlığa* (18. bs.). İstanbul: İletişim
- MESS. (2010). *Eğitim ve Kültür Hakkında AB Müktesebat Rehberi*. (hz. Corporate & Public Strategy. Advisory Group CPS). Brüksel, İstanbul
- Morley, D. ve K. Robins. (1997). *Kimlik Mekanları Küresel Medya, Elektronik Ortamlar ve Kültürel Sınırlar*. İstanbul: Ayrıntı
- Ortaylı, İ. (2002). *Osmanlı Mirasından Cumhuriyet Türkiye'sine İlber Ortaylı İle Konuşmalar* (2.bs.) T.Akyol (röportaj). İstanbul: Ufuk Kitapları
- Özbudun, E. (1990). *Türk Anayasa Hukuku* (2.bs). Ankara: Yetkin
- Parekh, B. (2002). *Çok Kültürlülüğü Yeniden Düşünmek Kültürel Çeşitlilik ve Siyasi Teori*. İstanbul: Phoenix
- Pirenne, H. (1990). *Ortaçağ Kentleri*. (çev.) Ş. Karadeniz. İstanbul: İletişim
- Said, E. (2004). *Kültür ve Emperyalizm* (2.bs.). İstanbul: Hil
- Şakar, M. (1989). *1982 Anayasası ve Önceki Anayasalar*. İstanbul: Beta
- Şengül, R. (2010). *Yerel Yönetimler*. Kocaeli: Umuttepe
- Tabakoğlu, A. (2005). *Türk İktisat Tarihi*. İstanbul: Dergah
- TDK. (2008). *Yazım Kılavuzu*. Ankara: Türk Dil Kurumu
- Toksöz, F. (2010). *AB'de Yerel Yönetimler Nereye Gidiyor*. B. Alas, H. Bostancı, M. Artu, V. Boztepe, Y. Karakuş, Ç. Sarı (ed.). "Yerel Yönetim Anlayışında Yeni Yaklaşımlar" Sempozyumu 16 Aralık 2010 (s.183-191). İstanbul: Okan Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu
- Topçu, N. (2010). *Kültür ve Medeniyet* (5.bs.). İstanbul: Dergah
- Toprak, Z. (2006). *Yerel Yönetimler* (6.bs.). Ankara: Nobel

TORTOP, N. (1998). *Yerel Yönetim Anlayışında Gelişmeler ve Yerel Yönetimlerin Önemi*. H. Al ve D. Dursun (ed.). Türkiye’de Yönetim Geleneği (s.319-327). İstanbul: İlke

Turhan, M. (1997). *Kültür Değişmeleri Sosyal ve Psikoloji Bakımından Bir Tetkik* (3.bs.). İstanbul: M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı

Ülken, H.Z. (2008). *Millet ve Tarih Şuuru*. İstanbul: Türkiye İş Bankası

Yaşamış, F.D. (1996). *Belediye Yönetimi*. Ankara

Sürelî Yayınlar ve Diğer Yayınlar

Ada, S. (2009). *Bir Yeni Kültür Politikası İçin*. S. Ada ve H.A. İnce (ed.). Türkiye’de Kültür Politikalarına Giriş (s.81-110). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi

Aksoy, A. (2009). *Zihinsel Değişim? AKP İktidarı ve Kültür Politikası*. S. Ada ve H.A. İnce (ed.). Türkiye’de Kültür Politikalarına Giriş (s.179-198). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi

Akyürek, T. (2007). *Yerel Yönetimler Kültür Şurası*. M. Birekul (ed.) (s.5-10). Konya: Konya Kültür A.Ş.

Akyüz, V. (2005). *Selçuklularda Şehir Hayatı ve Yerel Yönetim Hizmetleri*. V. Akyüz (ed.). Şehir Hayatı ve Yerel Yönetimler (C.1, s.253-267). İstanbul: İlke

Başer, G. (2010) *Avrupa’nın Kültür Başkentleri Essen İstanbul Pécs*. Varlık Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi (Sayı 2010/11-1238, s.4-7). İstanbul

Brande, L.V. (2010). *Öyle Bir Şehir ki Dünya İçinde Dünya*. L.Uysal ve B.Aydın (röportaj). İstanbul 2010 Dergisi (Sayı:2, s.17-21).

- CRR Konser Salonu Nisan Mayıs Etkinlik Broşürü. (2011). İBB Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı Kültür Müdürlüğü
- Çukurçayır, M.A. (2010). *Yerel Siyasette Gönüllülük Mekanizması ve Boyutları*. Yerel Siyaset Dergisi (Sayı: 38, s.5-7). İstanbul
- Demirkan, T. (1996). *Tarih Boyunca Kuşatılan Özgürlük Adaları; Kentler*. Cogito (Sayı:8, 3.bs.).
- Erdoğan, E.K. (2011). *Hizmet, Girişim, Kültür Ekseninde İstanbul'da İlçe Festivalleri*. S. Ada (ed.). İstanbul'un Festivalleri (s.79-97). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi
- Eryılmaz, B. (2005). *Osmanlı Yerel Yönetiminde İstanbul Şehremaneti*. V. Akyüz (ed.). Şehir Hayatı ve Yerel Yönetimler (C.1, s.389-411). İstanbul: İlke
- Faaliyet Bülteni. (2004-2009). Sultanbeyli Belediyesi Faaliyet Bülteni 2004-2009
- Geray, C. (1994). *Yerel Yönetimlerin Eğitim ve Kültür İşlevleri*. Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi (C.3, Sayı:6, s.3-14). Ankara: TODAİE
- GÖYMEN, K. (2004). *Türkiye'de Yerel Yönetim Reformu*. Yerel Yönetimler Kongresi Bildiriler Kitabı. Biga /Çanakkale: Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
- İBB Aylık Kültür Sanat Bülteni. (2011). İBB Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı Kültür Müdürlüğü (Sayı: 44).
- İBB İstanbullu Olma Bilinci Araştırması. (2004). *İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kentim İstanbul Sosyal Doku Projesi*
- İnce, H.A. (2009). *Yerel Düzlemdeki Kamu İdareleri ve Kültür Politikaları*. S. Ada ve H.A. İnce (ed.). Türkiye'de Kültür politikalarına Giriş (s.219-253). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi
- İsen, M. (2007). *Yerel Yönetimler Kültür Şurası*. M. Birekul (ed.). (s.5-10). Konya: Konya Kültür A.Ş.

- İstanbul İl Özel İdaresi. (2006-2010). *Faaliyet Raporları*. İstanbul
- Karatepe, Ş. (2005). *Şehirler Sahibini Arıyor*. V.Akyüz (ed.). Şehir Hayatı ve Yerel Yönetimler (C.2, s.269-278). İstanbul: İlke
- Köseçik, M. (2007). *Avrupa Birliği'ne Üyelik Sürecinin Türkiye'nin Yerel Yönetim Yapısına Etkisi*. H. Özgür ve M. Köseçik (ed.). Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar (C.II, s.691-735). İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım
- MÜ. (2006-2007). *Lisansüstü Tez ve Proje Yazım Kılavuzu* (6.bs.). İstanbul: MÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Ortaylı, İ. (2005). *Tanzimat'tan Cumhuriyete Yerel Yönetim Geleneği*. V.Akyüz (ed.). Şehir Hayatı ve Yerel Yönetimler (C.2, s.69-91). İstanbul: İlke
- Özbaran, M.H. (2004). *Türkiye'de Kamu Harcamalarının Son Beş Yılına Harcama Türlerine Göre İncelenmesi*. Sayıştay Dergisi (Sayı: 53, s.115-138).
- Özden, K. ve A. Arabacı. (2007). *Yoksullukla Mücadelede Yerel Yönetimlerin Rolü*. IV. Uluslar arası Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi Bildiriler Kitabı Küresel Yoksulluk (s.831-845). Çanakkale: Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Biga İİBF
- Özden, K. ve Salur, Ş. (2009). *Modern Kentleşme: Kimlik Bunalımı ve Yabancılaşma*. Akademik Araştırmalar Dergisi (Sayı: 41, s.1-12).
- Öztaş, C. ve E. Zengin. (2008). *Yerel Yönetimler ve Kültür Hizmetleri*. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi (Sayı: 54, s.155-180).
- Özvar, E. ve A. Bilgin. (2008). *Şehir Yönetimi ve Tarihi Üzerine*. E. Özvar ve A. Bilgin (ed.). Selçuklu'dan Cumhuriyete Şehir Yönetimi (s.11-13). İstanbul: Türk Dünyası Belediyeler Birliği
- SBA. (1990). *Kültür Maddesi* (C.2, s.428-432). İstanbul: Risale
- Silier, O. (2006). *Kent Müzeleri ve Türkiye'de Bu Tür Müzelere Duyulan İhtiyaç*. Melita'dan Battalgazi'ye Tarih – Arkeoloji – Kültür - Sanat Günleri, Tarih ve Arkeoloji Sempozyumu (s.1-16).

- Sönmez, A. (2008). *2010 Avrupa Kültür Başkenti İstanbul*. D. Gökçe (ed.). İki Kıta Birçok Kültür İstanbul (İstanbul: Two Continents-Many Cultures). Paris: (Richard Lellouche) RLC
- Sözen, E. (2007). *Plastik Kimlikler Çağında Kentin Yeni İmkanları ve Sorunları*. M. Birekul (ed.). Yerel Yönetimler Kültür Şurası (s.103-123). Konya: Konya Kültür A.Ş.
- Sultanbeyli Belediyesi 2010 Faaliyet Raporu. (2011). Sultanbeyli Belediyesi
- Sultanbeyli Belediyesi Kültür Sanat Bülteni. (2011). Sultanbeyli Belediyesi (Sayı:4)
- STAR. (12.05.2011). 520 Yıllık Mevlevihane Artık Müze. s.21
- ŞAN, G. (2007). *İtalya'da Yerel Yönetimler*. Yerel Siyaset Dergisi (Sayı: 20). İstanbul
- Şen, M. (2007). *Bütüncül Belediyecilik Yaklaşımı Kültürel Belediyeciliğe Giden Yolda Bir Aşama: Sosyal Belediyecilik*. Sosyal Politikalar Dergisi (Sayı: 2, s. 40-44).
- Şehir ve İnsan. (2010). Sultanbeyli Belediyesi Yayın Organı. (Sayı:17)
- Ülgen, E. (1996). *Ahilik Maddesi*. Osmanlı Ansiklopedisi (C.1, 24-25). İstanbul: İz
- Ünsal, D. (2009). *Türkiye'de Kültür Politikaları Açısından Müze Oluşumları*. S. Ada ve H.A. İnce (ed.). Türkiye'de Kültür Politikalarına Giriş (s.151-178). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi
- Üstel, F. (2009). *Kültür Politikalarına Bakış: Sorunlar ve Tartışmalar*. S. Ada ve H.A. İnce (ed.). Türkiye'de Kültür Politikalarına Giriş. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi
- Yerel Yönetim Anlayışında Yeni Yaklaşımlar Sempozyumu (2011). *Sonuç Bildirgesi*. B. Alas, H. Bostancı, M. Artu, V. Boztepe, Y. Karakuş, Ç. Sarı (ed.). "Yerel

Yönetim Anlayışında Yeni Yaklaşımlar” Sempozyumu 16 Aralık 2010
İstanbul: Okan Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu

Yılmaz, Y.Z. (2007). *Yerel Yönetimler Kültür Şurası*. M. Birekul (ed.). (s.5-10).
Konya: Konya Kültür A.Ş.

21. Yüzyılda Şehir ve Kültür Endüstrileri Sempozyumu. (2007). 21. Yüzyılda Şehir
ve Kültür Endüstrileri Sempozyumu Bildiriler Kitabı. İstanbul: İBB

İnternet Kaynakları

Avrupa Birliği Genel Sekreterliği. (t.y.). Erişim: 10.05.2011
<http://www.abgs.gov.tr>

Bandavimercate. (t.y.). Erişim: 25.05.2011 <http://www.bandavimercate.it/galleria/istanbul-30-ottobre-2010>

Demir, S. (2006). *Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı İnsani Gelişme Endeksi ve Türkiye Açısından Değerlendirme*. Erişim: 13.04.2011 www.dpt.gov.tr

Ersöz, H.Y. (t.y.). *Türkiye’de Belediyelerin Meslek ve Beceri Edindirme Kursları ve İstihdam*. Erişim: 15.05.2011 <http://ismek.ibb.gov.tr/ismek-el-sanatları-kursları/webedition/file/documans/halisyunusersoz.doc>

European Commission Culture (t.y.). *History of the Capitals*. Erişim: 10.05.2011
http://ec.europa.eu/culture/our-programmes-and-actions/doc443_en.htm

Güneş, İ. (t.y.). *Belediyelerin Eğitim Hizmetlerini Yürütmesinde Karşılaşılan Sorunlar ve Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerde Yerel Yönetimlerin Eğitim ve Kültür Hizmetleri*. Erişim: 09.05.2011
<http://idari.cu.edu.tr./igunes/yerel/egitim7.htm>

İBB Kùltür Sanat Portalı. (2011). Erişim: 18.05.2011 <http://www1.ibb.gov.tr/tr-tr/KulturVesanat>

İBB Kurumsal İnternet Sitesi. (2011). Erişim: 18.05.2011
<http://www.ibb.gov.tr/tr-TR/Pages/MeclisKarari.aspx?KararID=20238>

İstanbul 2010 AKB. (t.y.). Erişim : 09.05.2011 <http://www.istanbul2010.org>

Kùltür ve Turizm Bakanlığı. (2011). Erişim:20.04.2011.
<http://www.kultur.gov.tr/TR/belge/1-42799/eski2yeni.html>

Kùltür İrtibat Noktası. (2011). Erişim: 18.05.2011 <http://www.ccp.gov.tr/>

Kongar, E.(2011). *Ekonomik Büyüme Kùltürel Kalkınma*. Erişim: 09.05.2011
http://www.kongar.org/makaleler/mak_mi.php

Kongar, E. (1998). *Kalkınma ve Gelişme Stratejilerinde Kùltür Politikalarının Yeri: Türkiye Örneği*. Erişim: 09.05.2011
http://www.kongar.org/makaleler/mak_ka.php

Kùltür ve Turizm Bakanlığı. (2011). *Yerel Yönetimler ve Tiyatro*. Erişim:
18.05.2011 <http://www.kultur.gov.tr/TR/belge/1-24046/yerel-yonetimler-ve-tiyatro.html>

Kùltür ve Turizm Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı. (t.y.). Erişim:
09.05.2011 <http://sgb.kulturturizm.gov.tr/belge/1-77954/2009-mali-yili-butcesi-sunumu.html>

Marmara Belediyeler Birliği. (t.y.) Erişim: 06.05.2011
<http://www.marmara.gov.tr/NewsDetail.aspx?newsId=1869>

MEB. (2011). *Milli Eğitim Bakanlığının Kısa Tarihçesi*. Erişim: 20.04.2011
<http://maol.meb.gov.tr/>

Palabıyık, H. (t.y.). *Kentli Hakları ve Avrupa Kentsel Şartı* (s.1-11) Erişim:
11.105.2011 <http://members.comu.edu.tr/hpalabiyik/makale/f9.pdf>

Screening Report Turkey Chapter 26 (2006). *Screening Report Turkey Chapter 26 Education and Culture*. Erişim: 11.05.2011 http://www.abgs.gov.tr/files/tarama/tarama_files/26/screening_report_26_tr_internet_en.pdf

Sultanbeyli Belediyesi Kurumsal İnternet Sitesi. (2011). *İlçe Tarihi*. Erişim: 12.05.2011 <http://www.sultanbeyli.bel.tr/icerik.aspx?KatID=57&ID=102>

TBB. (t.y.). Erişim: 07.05.2011 <http://www.tbb.gov.tr/>

TBMM Birleşim ve Komisyon Tutanakları. (t.y.). Erişim: 27.11.2010 <http://www.tbmm.gov.tr>

Türkiye Avrupa Vakfı. (t.y.). Erişim: 09.05.2011 <http://www.turkiyeavrupavakfi.org/index.php/genel-haberler/2383-kultur.html>

UNESCO. (t.y.). Erişim: 09.05.2011 http://portal.unesco.org/culture/en/ev.php-URL_ID=18717&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

Yasa ve Yönetmelikler

5393 Sayılı Belediye Kanunu. (2005). T.C. Resmi Gazete. 25326. 13.07.2005

1580 Sayılı Belediye Kanunu. (1930). T.C. Resmi Gazete. 1471. 14.04.1930

5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu. (2004). T.C. Resmi Gazete. 25531. 23.07.2004

3030 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu. (1984). T.C. Resmi Gazete. 18453. 09.07.1984

5538 Sayılı Bütçe Kanunları..., Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. (2006). T.C. Resmi Gazete. 26226. 12.07.2006

5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu. (2005). T.C. Resmi Gazete. 25745. 04.03.2005

İl Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Yönetmeliği. (2005). T.C. Resmi Gazete 25961. 09.10.2005

5706 Sayılı İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Hakkında Kanun. (2007). T.C. Resmi Gazete. 26700. 14.11.2007

Kültür ve Turizm Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun. (2003). T.C. Resmi Gazete. 25093. 29.04.2003

Kültür ve Turizm Bakanlığınca Yerel Yönetimlerin, Derneklerin, Vakıfların ve Özel Tiyatroların Projelerine Yapılacak Yardımlara İlişkin Yönetmelik. (2007). T.C. Resmi Gazete. 26463. 15.03.2007

442 Sayılı Köy Kanunu. (1924). T.C. Resmi Gazete. 68. 07.04.1924

T.C.Anayasası. (1961). T.C. Resmi Gazete. 10869. 20.07.1961

T.C.Anayasası. (1982). T.C. Resmi Gazete. 17863 Mükerrer. 09.11.1982

Kişisel görüşmeler

Agustoni, A. (2010). Vimercate Kütüphanesi Yöneticisi. Kişisel Görüşme. Haziran 2010 Vimercate/İtalya

Brambilla, P. (2010). Vimercate Belediye Başkanı. Kişisel Görüşme. Haziran 2010 Vimercate/İtalya

Gönenç, A. (2011). Kocaeli Kitap Fuarı Organizatörü. Kişisel Görüşme. Mayıs 2011 Kocaeli

Rampi, R. (2010). Vimercate Belediyesi Başkan Yardımcısı. Kişisel Görüşme. Haziran 2010 Vimercate/İtalya